

— Mijn ontslag? — vroeg Foersof verbijsterd. — U ontslaat mij? U, ingenieur Topolef?

— Ja, ik, ingenieur Topolef, ontsla u, ingenieur Foersof.

— Ik heb naar eer en geweten gewerkt. . . . Alle opdrachten van Kobzef uitgevoerd — vraagt u het maar aan hem. Misschien is er iets, dat ik niet begrepen heb, dan zal ik mijn best doen het te begrijpen. . . .

— Genoeg. Ik zie, dat u in een ogenblik met alle winden meedraait.

— Maar ik heb een gezin, kinderen. . . . Ik zal ander werk moeten vinden, en dan zullen ze mij vragen, waarom ik van het bouwbedrijf ontslagen ben, waar zoveel specialisten nodig zijn.

— Natuurlijk zullen ze dat vragen. Maar daar had u eerder aan moeten denken. U kunt gaan, draag de lopende zaken aan Kobzef over. . . .

Met zijn groene shawl om zijn hals gewikkeld bood Foersof een zielige, neerslachtige aanblik. Van zijn aplomb en zijn gewichtige air was geen spoor over. Hij keek Topolef van onder zijn wenkbrauwen aan, overwoog kennelijk, dat hij op zijn steun niet meer kon rekenen, en ging heen. Koezma Koezmitsj riep hem terug. Het was de oude man door het hoofd geschoten, dat Beridze en Alexej hem zelf nog gisteren evenzo naar de personeelsafdeling hadden kunnen zenden.

— Uit medelijden met uw gezin wil ik terugkomen op mijn besluit. — zei hij op harde toon. — U kunt op het bouwbedrijf blijven, maar niet op de projectie-afdeling. U wordt overgeplaatst naar het traject, en daar zult u het project van Beridze helpen verwezenlijken. Zo zult u de voordelen ervan sneller leren waarderen.

Foersof wilde bezwaren laten horen. Topolef liet hem echter niet aan het woord komen.

— U kunt gaan, — beval hij.

Alleen gebleven, ijsbeerde Koezma Koezmitsj ongeduldig door het vertrek: hij wilde nog verder besluiten nemen, handelen, ingrijpen. Hij hoorde het gezoem van het lijnkiezers-toestel en zette haastig de koptelefoon op. Nekrasof van de derde post belde Kofsjoef op.

— Goedendag, oude kameraad! — begroette Koezma Koezmitsj hem. De ingenieurs kenden elkaar reeds lang, daar zij samen op andere bouwobjecten gewerkt hadden. — Dat ben ik, Koezma Koezmitsj. Heb jij mij niet herkend?

— Jouw bas heb ik in geen eeuwen gehoord, daarom heb ik je niet dadelijk herkend! — Nekrasof verborg zijn verwondering niet.

— Ik heb goed nieuws voor jouw.

- Wat dan?
- Jij hebt je er over beklaagd, dat je geen gelegenheid hebt je ervaring als dynamispecialist ten nutte te maken.
- Je weet zelf, dat wij op dit bouwobject vrijwel niet met springstoffen werken, en dat is mijn voornaamste specialiteit.
- Maar wij hebben werk voor jou gevonden! En wat voor!
- Wat klets je nu, ouwe? Praat eens begrijpelijke taal!
- Wel, vriend, ga in de eerste de beste auto zitten en rijd hierheen. . . . Dan zul je alles begrijpen. . . .
- Wat betekent dat: rijd hierheen? Daar heb ik een bevel van Batmanof of Beridze voor nodig.
- Beschouw je mij dan niet als je meerdere? Ga in een auto zitten en kom hierheen. Duidelijk?

Aangevoerd door Goedkin, kwamen de medewerkers van de projectie-afdeling als een hele kudde het kantoorvertrek binnen en stapelden voor Topolef een stapel tekeningen van het project op.

Koezma Koezmitsj boog zich over zijn bureau en verdiepte zich een paar minuten gretig in de schetsen. Hij had bijzondere belangstelling voor alles, wat betrekking had op de werkzaamheden aan de zeeëngte. De oude man kon de verleiding niet weerstaan, in een van de tekeningen, die de lasprocedure der buizen op het ijs voorstelde, veranderingen aan te brengen. Petja Goedkin deed een stap in de richting van het bureau — hij vond het zonde van zijn met zo veel ijver uitgevoerde werk. Kobzef hield de constructie-tekenaar aan zijn mouw tegen. Allen staarden naar Topolef. De ogen van de oude man gloeiden, zijn hand met het potlood gleed als bezeten over het papier, het was, of er uit zijn ganse lichaam, dat een andere vorm gekregen had, elektrische vonken spatten. In één minuut verscheen er op de tekening een heel net van verbeteringen, een nieuwe reeks getallen.

— Wij zullen het anders aanpakken! — liet Koezma Koezmitsj zich tegen de stoelleuning vallen. — Er zal veel overgedaan moeten worden.

Kobzef, en achter hem de andere medewerkers van de projectie-afdeling traden nader om te zien, wat de grijsaard op het papier getekend had. Maar hij legde zijn grote hand met de blauwe aderen op de tekening.

— Hier valt voorlopig niets te zien, dit is een detail. Nu gaat het er om, dat wij alles, wat betrekking heeft op de organisatie der werkzaamheden aan de zeeëngte, moeten omwerken. Zegt mij, welke aanwijzingen hebt u gekregen met betrekking tot het graven van de bedding in deze sector?

— Eigenlijk hebben wij geen enkele aanwijzing. Dat is een

witte plek in het project, — antwoordde Kobzef. — Ik hoop, dat Beridze en Alexej ons van het traject een oplossing hebben meegebracht.

— Haha! Heel juist — die hebben zij meegebracht! Nu is er geen witte plek meer! — zei Topolef triomfantelijk. — Wij zullen de bedding met springstof uitgraven! . . .

Nadat hij op zijn gemak genoten had van het effect van zijn woorden, liet hij allen plaats nemen en begon het wezen van zijn voorstel uiteen te zetten, zonder te vermelden, dat hijzelf de ontwerper was. Op het interessantste punt werd zijn betoog onderbroken door de komst van de secretaresse van de directeur: Batmanof ontbood Topolef bij zich.

„Aha, oudje, je komt in de mode!” — zei Topolef voldaan bij zichzelf. Hij had vermoed en verwacht, dat hij elk ogenblik ontboden zou worden. Hij holde bijna door de gang; Kobzef en Goedkin konden hem nauwelijks bijhouden.

— Koezma Koezmitsj, vertelt u toch uit, anders kunnen wij tot uw terugkomst niet werken, — drong Goedkin aan.

Topolef hoorde hem niet. Hij liep steeds sneller. Zijn snor bewoog op en neer, nauwelijks hoorbaar zong de oude man met zijn basstem:

Opdat geest en lichaam
Jong en krachtig zijn, jong en krachtig zijn. . . .
Vrees kou noch felle zonneschijn,
Word hard als staal! . . .

Onweerstaanbaar werd hij gedreven door de lust te handelen, te strijden; hij voelde de bruisende kracht van het leven, die men geluk kan noemen.

NEGENDE HOOFDSTUK

Het project wordt bekrachtigd

Alvorens gevolg te geven aan de uitnodiging van de gevormachte van het Staatscomité voor Defensie met de ingenieurs naar Roebejansk te komen, belegde Batmanof in zijn kantoor een grote vergadering. Op de agenda stond het nieuwe project. Met uitzondering van Groebiski waren er op het hoofdkantoor eigenlijk geen openlijke tegenstanders van het nieuwe project meer. Toch kon men ook weer niet allen volledige aanhangers van Beridze's voorstellen noemen. Deze voorstellen dreven de spot met de gewone opvattingen, zij schenen zo vermetel, dat sommige ingenieurs, die er niets tegen in te brengen hadden en er zelfs enthousiast over waren, er niëtte-min aan twijfelden, of men er in zou slagen ze te verwezenlijken. Er waren er ook, die Beridze nog niet begrepen, die hem voor een begaafd en ervaren ingenieur hielden, maar vonden, dat hij zich wat al te gemakkelijk liet meeslepen en bereid was een onzinnig risico op zich te nemen.

Batmanof, die zich er met eigen ogen van overtuigd had, hoe de bouwers op het traject zelf voor het nieuwe project streden en zich in wezen reeds daarop gebaseerd hadden, wist dat het nu niet meer mogelijk was er afstand van te doen. Toch beschouwde hij de aanstaande reis naar Roebejansk en deze voorbereidende vergadering niet slechts als formaliteit. Zowel hij als Zalkind wilden Beridze en Groebiski tot een soort duel dwingen om het nieuwe project aan een laatste proef te onderwerpen. Beiden begrepen, welk een risico zij op zich genomen hadden door Beridze in de uitvoering van zijn planen de vrije hand te laten, — het nieuwe project werd immers reeds verwezenlijkt zonder bekrachtigd te zijn. Werden Beridze's voorstellen in Roebejansk en later in Moskou goedgekeurd, dan was alles in orde. Maar indien Beridze in enig opzicht ongelijk had en de

voorzichtige argumentatie van Groebksi de overhand zou nemen? Dan raakte het bouwbedrijf op een dood spoor en zouden zij, de leiders ervan, bestraft worden volgens de strenge wetten van de oorlogstijd.

Allen, die Batmanof bijeengeroepen had, voelden de ernst van het ogenblik. De oproep voor de vergadering deed de mensen op zichzelf al op hun hoede zijn. Gretsjkin, die samen met Filimonof door de gang liep, zei ongerust:

— Wij hebben vertrouwen in Beridze, maar stel je eens voor, dat hij zich vergist! Het is niet voor niets, dat de leiding naar Roebezjansk ontboden wordt. En Moskou heeft Pisaref natuurlijk ook een wenk gegeven: onderzoek eens even, wat die daar hebben uitgebroeid... Je kunt zeggen wat je wilt, de mensen hebben jaren aan het project gewerkt, en onze Georgiër heeft het met een slag over boord gegooid!

Gretsjkin wilde in het gesprek zijn gevoelens van twijfel verjagen, maar Filimonof zweeg als altijd.

De aanwezigen keken aandachtig naar de directeur, daar zij uit zijn gelaatsuitdrukking poogden af te leiden, wat hun wachtte. Zoals altijd was Batmanof kalm en zakelijk; zijn inleidende woorden maakten de twijfel niet sterker, maar namen hem evenmin weg. Het had er alle schijn van, dat hij besloten had geen invloed te oefenen op de gang van zaken. De directeur liet zijn blik over de aanwezigen glijden om te zien, wat er in hen omging. Deze gevoelens weerspiegelden zich niet slechts op het gezicht van Gretsjkin, die niets kon verbergen, maar ook op Filimonofs ondoorgrondelijke physionomie. Batmanof dacht er onwillekeurig aan, dat er in zijn hele loopbaan nog nooit een moeilijker situatie was ontstaan dan op dit moment. Juist nu zijn ganse arbeidsleger gereed stond voor de strijd, kon alles ineens storten.

De „tegenstanders” ging tegenover elkaar zitten. Groebksi bleef geheel alleen — niemand nam naast hem plaats, of zelfs maar in zijn buurt. Tegen de verwachting in kreeg Beridze als eerste het woord. Gretsjkin trok verwonderd zijn wenkbrauwen op. Het was, of Batmanof de hoofdingenieur met opzet in de minst gunstige positie had gesteld.

Beridze hield zijn getypte rapport voor zijn gezicht en begon het met rustige, afgemeten stem voor te lezen. Maar toen hij aan het voornaamste punt toekwam — de verplaatsing van het traject naar de linkeroever — raakte hij in vuur, legde het rapport terzijde en sprak meer dan een uur zonder onderbreking. Terwijl hij zijn gedachten uiteenzette, demonstreerde Alexej de bij passende constructietekeningen en schema's. Door zijn levendige, hartstochtelijke rede sleepte Beridze allen mee, en toen hij ging

zitten, konden de vergaderden niet nalaten in de handen te klappen.

Toen stond Groebski op. Vóór hem lagen de boekdelen van het oude project in blauwe kunstleren banden opgestapeld. Vóór hij begon te spreken, legde hij zijn hand er op, en dit gebaar bepaalde als het ware reeds van te voren de aard van zijn redevoering. Groebski liet het oude project vrijwel onaangevoerd; blijkbaar vond hij het overbodig er over te spreken, waar de tien delen vóór hem lagen, die men niet negeren kon. Hij beperkte zich er toe, Beridze's voorstellen te critiseren, en zijn kritiek was niet gespeend van argumenten. Hij sprak vlot en met overtuiging, hetgeen indruk maakte, Beridze, die zijn vlammeende ogen niet van hem af wendde, barstte los.

— U moet uw eigen project verdedigen en niet dat van een ander aanvallen! — riep hij uit. — U bent hier niet voor een consultatie uitgenodigd!

Met een grimas verzocht Groebski van misplaatste emoties verschoond te blijven.

— Mijn emoties zijn helemaal niet misplaatst! En het zou goed zijn, als u ook emoties had, als u ook dacht aan het lot van de olieleiding en het lot van het vaderland!

— Mij gaat het lot van de olieleiding en het lot van het vaderland niet minder ter harte dan u, — zei Groebski ernstig, zonder Beridze aan te kijken.

— Houd dan eindelijk eens op u aan die dikke folianten vast te klampen en zegt u liever, hoe wij de opdracht van de regering moeten uitvoeren! — riep Beridze uit. — Een van mijn vrienden, een artillerist, heeft mij van het front geschreven, dat de oorlog de ondeugdelijkheid van sommige soorten wapens aantoonde. Uw project is een oud kanon, dat onmiddellijk vervangen dient te worden. U tracht echter steeds de vijand daarmee te verslaan! U kunt uzelf verslagen achten!

— En u hebt een nieuw kanon uitgevonden, dat alleen maar kabaal maakt! — beet Groebski terug. — Daarmee kun je slechts op mussen schieten. Helaas zal dit vermaak het vaderland duur te staan komen! . . .

De zakelijke sfeer van de vergadering was verstoord. Liebermann keek schalks naar Batmanof en fluisterde Fedosof iets toe, waarop deze begon te grinniken. Gretsjkin wisselde opgewonden van gedachte met Filimonof. Alexej keek Batmanof stomverwonderd aan; hij begreep niet, waarom deze niet ingreep. Inderdaad zou men nooit geloven, dat de directeur de voorzitter van de vergadering was. Hij liet Beridze en Groebski naar hartelust schelden en draaide zijn hoofd, terwijl hij hun replieken volgde, nu naar de een en dan naar de ander.

Toen Groebiski en Beridze zwegen, verzocht Batmanof de hoofdingenieur de grondstellingen van het nieuwe project in het kort te herhalen. Beridze keek Batmanof aandachtig aan en gaf toen, als had diens blik hem gekalmeerd, in tien minuten een beknopte samenvatting van zijn rapport.

— Wij stellen voor, — zei hij, — het traject tot de Olgochta over de linkeroever te leiden. Wat bereiken wij daarmee? Ten eerste, dat wij de pijpleiding een vijftig kilometer korter maken, zodat wij met de buizen zullen uitkomen. Ten tweede, dat de aanleg van de pijpleiding minder moeilijkheden zal opleveren, daar het profiel van de linkeroever veel vlakker is. Ten derde, dat wij, wanneer wij de linkeroever volgen, de rij bergen op de rechteroever uit de weg gaan, waardoor het niet nodig is een tweede pompstation op het vasteland te bouwen. Ten vierde, dat wij de Adoen niet tweemaal behoeven over te steken en dus geen ingewikkelde en kostbare overbruggingen te bouwen! Ten slotte is er nog een reden, waarom de linkeroever de voorkeur verdient. Het bouwbedrijf heeft er wel geen direct belang bij, maar wel de streek, de stad Nowinsk en de bevolking langs de Adoen. Zoals bekend, eindigt in Nowinsk de spoorbaan, die een aftakking van de hoofdlijn is. Verder naar het Noorden is er geen weg. Ons traject op de linkeroever zal die weg van Nowinsk naar het Noorden verschaffen. De stad zal zomer en winter een goede verbinding hebben met vrijwel alle nederzettingen aan de Adoen, daar er slechts enkele op de rechteroever verspreid liggen. Bovendien zal deze weg ons dichterbij de Olgochta brengen, die naar mijn vaste overtuiging in de toekomst de industrie van Nowinsk van elektrische stroom zal voorzien. Het is geen toeval, dat de eerste grote hydro-electrische centrale in het Verre Oosten aan de Adoen zal worden gebouwd.

— Tussen haakjes, kameraden: het project voor de hydro-electrische centrale is ook van onze hoofdingenieur afkomstig! — riep Gretsjkin, die meegesleept was door de uiterlijk droge, maar in wezen hartstochtelijke opsomming van Beridze, opgewonden uit.

Filimonof trok hem stilletjes aan zijn mouw. Gretsjkin keek om zich heen en fluisterde zijn buurman verlegen in het oor:

— Die verduivelde baardman ook! Hij heeft mij gewoon gehypnotiseerd! Zodra hij zijn mond open doet en die ogen van hem beginnen te fonkelen, heeft hij mij volkomen in zijn macht. Ik ben al mijn twijfel al vergeten! . . .

— Wij stellen voor, — verhief Beridze zijn stem, — de pijpleiding door de zeestraat in de winter aan te leggen, zonder de zomer af te wachten. Wij hebben het voornemen de geul op de

bodem van de zeeëngte niet uit te baggeren, maar met behulp van springstoffen te graven. Wij stellen voor, de buizen op de oever bij grote partijen aaneen te lassen, om ze dan met tractoren op het ijs te brengen en ze van het ijs in de zeeëngte te laten zinken. . . . Volgens het nieuwe project stellen wij verder voor, de omvang der dringende werkzaamheden te beperken. Vóór het in werking stellen van de olieleiding moet slechts datgene gedaan worden, wat een eerste vereiste is om de olie in de buizen te pompen, al het andere kan later verricht worden. Zo sparen wij veel tijd en komen uit met de arbeidskrachten, waarover wij thans beschikken. . . . Wat willen wij dan voorlopig beperken? Bij de overbruggingen over de rivieren en de zeestraat niet dadelijk twee pijpleidingen aan te leggen, doch het voorlopig met één enkele te stellen. De tweede, de reserveleiding, kunnen wij aanleggen, wanneer de olie reeds door de eerste leiding stroomt. De inhoud van de olietanks op de tussenstations kunnen wij rustig halveren, en ook weer later de complete installaties bouwen. . . .

Beridze liet zijn blik over alle aanwezigen glijden en vervolgde

— Zoals bekend, moeten wij, met het oog op de aard van de winter in het Verre Oosten, de pijpleiding twee meter en tien centimeter diep in de grond te leggen. Op deze wijze worden gelijkmatige thermische voorwaarden verkregen, anders gezegd, zo wordt de pijpleiding beschermd tegen bevriezing en plotse linge temperatuurverschillen. Wij moeten dus over het hele traject van de olieleiding een diepe geul graven, daarin de buizen leggen en vervolgens de uitgegraven aarde terugstorten om de buizen te bedekken. Dat zijn miljoenen kubieke meters! Zelfs indien wij alle graafmachines plus nog die, welke de streek ons kan leveren, in gebruik stellen, dan kunnen wij nog niet zulk een hoeveelheid aarde uitgraven, zonder het aantal arbeidskrachten te verdubbelen. Daarom stellen wij voor, de geul niet twee, maar één meter diep te maken, om haar later, wanneer de hoofdmasse van onze arbeiders vrij komt, met een laag aarde van één meter te bedekken. Slechts op deze wijze is er een uitweg uit de situatie, zonder dat wij gedwongen zijn de staat om een paar duizend extra arbeiders te vragen. . . . Dit zijn in het kort onze fundamentele voorstellen. Men kan ze nogmaals met technische berekeningen bevestigen. . . . Als wij uit dit alles de conclusie trekken, zien wij, dat alle maatregelen van het nieuwe project, tezamen genomen, ons in staat stellen, binnen de gestelde termijn, dat is vóór de eerstkomende herdenking der Octoberrevolutie, de olie van het eiland naar Nowinsk te leiden!

Wat Beridze hier herhaalde, was de meeste deelnemers aan de vergadering reeds bekend. Uiteraard was ook Batmanof op de hoogte van alle bijzonderheden van het nieuwe project. En toch hadden zowel hij als alle anderen met gespannen aandacht naar de hoofdingenieur geluisterd en in hun geest elk voorstel van hem afgewogen. Batmanof verzocht ook Groebski zijn tegenwerpingen te recapitulieren. Nu keken allen weer naar de kleine man met het vogelgezicht.

— Wanneer iemand het in zijn hoofd haalt tot elke prijs uitvindingen te doen en er zijn zinnen op zet Amerika opnieuw te ontdekken, — zei Groebski met een scheef lachje, — dan ziet hij er precies zo uit als ingenieur Beridze. Het traject is op de rechteroever geprojecteerd — nee, hij wil het beslist op de linkeroever hebben! Ik twijfel er niet aan, dat onze uitvinder, indien het traject volgens ons ontwerp op de linkeroever had gelopen, zou voorstellen het naar de rechteroever te verplaatsen.

— Dat zou ik zeker, als dat het probleem had opgelost! — bracht Beridze als antwoord in.

— U ziet het! Alle uitvindingen van ingenieur Beridze zijn volgens dit model opgebouwd. Er moeten nu eenmaal twee pijpleidingen over de rivier gelegd worden, hij stelt voor het met één te doen. Voor een normale exploitatie zijn er nu eenmaal oliereservoirs met een grote capaciteit nodig, onze uitvinder besluit ze kleiner te maken. Er is nu eenmaal de voorwaarde gesteld, dat de pijpleiding twee meter onder de grond gelegd moet worden, de uitvinder heeft al een ander variant klaar: één meter!... Het is wat al te primitief! Het is jammer, dat de kameraden dit alles ernstig opvatten. Ik begrijp, dat men de zaak vooruit wil helpen, maar de ondoordachte, onverantwoordelijke ideeën van Beridze doen haar niets dan afbreuk.

— Hoe durft u over verantwoordelijkheid te spreken, wanneer u geen begrip hebt, wat dat voor iets is! — stoof Beridze op. Hij kon de eentonige, krakende stem van zijn opponent eenvoudig niet verdragen. — Het zou u geen kwaad doen te bedenken, consultant Groebski, dat uw werk in gesprekken en op papier eindigt, terwijl het mijne daarmee begint. Tenslotte ben ik het, die de pijpleiding moet aanleggen, en niet u! En niet alleen aanleggen, maar ook de verantwoording er voor dragen. Ik ben de hoofdingenieur van het bouwobject en dat verlies ik geen ogenblik uit het oog!

— Dat weten zelfs de werksters van het hoofdkantoor, — zei Groebski verveeld.

Zalkind wierp kwaad zijn potlood op tafel, stond op en begon door de kamer te ijsberen.

— De hoofdingenieur is door de voorzitter van de raad van volkscommissarissen benoemd, — zei hij droog, terwijl hij voor Groebiski bleef staan. — Ik zou u aanraden Beridze's ideeën ook ernstig op te vatten. Het is jammer, dat u dit tot dusver niet gedaan hebt. En het is ook jammer, dat u niet begrijpt, waarom wij vandaag bijeen gekomen zijn en waarom de directeur u tweemaal het woord gegeven heeft. U onthaalt ons op hatelijke spitsvondigheden, alsof wij daar belangstelling voor zouden hebben!

Groebiski hield de blik van de partij-organisator niet uit en draaide zijn hoofd om.

— Ik ben ook een levend mens, en ik moet Beridze wel van replek dienen, — zei hij zacht, alsof hij zich alleen tot Zalkind wendde. — Daarom verval ik ook van de zakelijke toon in een polemische. Geloof u mij, dat ik van de onjuistheid der ideeën van de hoofdingenieur diep overtuigd ben. — Hij zweeg even en streek met de hand over zijn hoge, bij de slapen ingedrukte voorhoofd. — Mij zou slechts resten hem met zijn prachtige overwinning geluk te wensen en tot op de grond voor hem te buigen, indien alles, wat hij voorstelt, wetenschappelijk geargumenteed en technisch uitvoerbaar was. Het ongeluk is juist, dat Beridze's wens de zaak te dienen en zijn temperament, hem verhinderen de overijldheid en de onjuistheid van zijn conclusies nuchter te zien. . . . Ik herhaal steeds weer: ons project is de vrucht van de inspanningen van mensen, die er lange tijd aan gewerkt hebben. Onze beslissingen zijn niet toevallig genomen: waarom is de rechteroever gekozen, toen wij de richting van het traject zochten? U veronderstelt toch niet, dat wij de voordelen van de linkeroever niet gezien hebben, diezelfde voordelen, die Beridze gezien heeft? Wij hebben ze heel goed gezien, maar het is een bekend feit, dat de linkeroever op een aantal plaatsen overstroomd wordt, waarbij het in de geschiedenis van de Adoen in sommige jaren is voorgekomen, dat de overstromingen op de linkeroever een katastrofale omvang hebben aangenomen. Het is licht te begrijpen, dat, indien de pijpleiding onder water komt te staan, een eventuele breuk in de aaneengelaste verbindingstukken het werk voor lange tijd stil legt. Hierover valt niet te twisten. Wij hoeven de technische literatuur maar op te slaan om ons er van te overtuigen: de buitenlandse autoriteiten verbieden de aanleg van een olieleiding onder omstandigheden, zoals die voor de linkeroever gelden.

Groebiski opende een van de voor hem liggende boekdelen en las eerst in het Engels en toen in het Russisch twee passages voor, die zijn woorden bevestigden.

— Ik heb mijn eigen hoofd op mijn schouders, — zei Beridze.
— Ik ben niet van plan uw Duitse en Amerikaanse autoriteiten in alles te accepteren. Het zijn geen goden, heel vaak vergissen zij zich en zij weten lang niet alles!

— Hun meningen kan een ontwikkeld ingenieur niet negeren, — antwoordde de gekrenkte Groebksi waardig, en hij hief het dikke boek boven het hoofd. — De linkeroever is uitgesloten, en waar dit zo is, moet men afstand doen van zijn verleidelijke voordelen. Er zal in Olgochta dus toch een tweede pompstation gebouwd moeten worden, ook al zou het natuurlijk aangener zijn met één uit te komen. Zelfs wanneer men de variant van de linkeroever aanvaardt, is het volgens mij riskant van het tweede pompstation af te zien. Stelt u voor, hoe hoog de druk in de leiding kan zijn, wanneer er op het vasteland slechts één pompstation is. Op een dag zullen wij ons in de hachelijke situatie bevinden, dat de druk van dit station niet toereikend is om olie tot Nowinsk te stuwen. Wat wilt u dan doen? . . .

Groebksi haalde diep adem en veegde zijn klamme voorhoofd met een sneeuw witte zakdoek af.

— Wij zullen ook twee overbruggingen over de Adoen moeten bouwen, daar de rivier het traject op de rechteroever tweemaal snijdt. De nederzettingen aan de Adoen zullen het voorlopig zonder weg naar Nowinsk moeten stellen, een weg, die — dat ben ik geheel met de hoofdingenieur eens — op de linkeroever veel meer nodig is dan op de rechteroever. Zijn overige voorstellen komen er op neer, de technische uitrusting van de toekomstige olieleiding op alle mogelijke wijzen in te krimpen, te beperken en te verminderen. Men kan haar natuurlijk beperken, alleen moet men van te voren denken aan de moeilijkheden en beperkingen, die zich bij de exploitatie van het bedrijf zullen voordoen. Ik vrees. . .

— U vreest alles ter wereld! — kon Beridze zich weer niet inhouden. — Als ingenieur moest u bekend zijn, dat er voor het functionneren van elke machine en elke installatie grenzen en beperkingen gelden!

Batmanof schudde even het hoofd om Beridze een wenk te geven. Hij luisterde met gespannen aandacht naar Groebksi en zag de verbazing op de gezichten van de deelnemers aan de vergadering. Voortdurend ontmoette zijn blik de onrustige, bijna smekende blik van Alexej. En hoe langer hij Groebksi aanhoorde, ondertussen zijn houding tegenover zijn bezwaren bepalend, des te zonniger en lichter werd het hem te moede.

— Ik zal slechts twee voorbeelden aanvoeren om u te overtuigen van het risico, dat u met beperkingen en inkrimpingen

op zich neemt, — ging Groebiski voort. — Men stelt ons voor, eerst slechts één leiding aan te leggen bij het doorkruisen van de rivieren. Dat is absurd! Er zijn beslist en dadelijk twee leidingen nodig. Stelt u voor, dat er in de zeeëngte of in de rivier onder water een breuk in de leiding komt. Wat moeten wij dan doen, indien er geen reserveleiding is? De olietoevoer komt alle tijd, die nodig is voor de reparatie van de enige leiding, stil te liggen. Een mooi werk zal dat zijn! . . . Men stelt ons voor het inhoudsvermogen der olietanks op de tussenstations kleiner te maken. Dat is absurd! Er zijn beslist grote reservoirs nodig, omdat ingeval van een breuk van de verbindingsstukken tussen de buizen ergens op het traject dat deel van de pijpleiding, dat vóór de gebroken plaats ligt, de olie in de reservoirs op de tussenstations zal pompen. Maar als er geen grote olietanks zijn, waar moet de petroleum dan heen stromen? Moet dan weer de hele toevoer worden stilgelegd? Slecht doordacht, heel slecht!

Groebiski zweeg, doch ging niet zitten. Batmanof vroeg hem, nadat hij even gewacht had:

— Bent u uitgesproken?

— Ja, — antwoordde Groebiski en hij keek naar Topolef, die in een diepe stoel aan de kant zat. De oude man had de gehele tijd geen woord gezegd. — Op de voorstellen over de zeestraat wilde ik eigenlijk helemaal niet ingaan, daar zij mijns inziens geen kritiek kunnen verdragen. De hoofdingenieur heeft er echter met zulk een vuur en ernst over gesproken, dat ik ook dit gedeelte van het project blijkbaar niet zwijgend voorbij kan gaan. Ik ben categorisch tegen het lassen in de winter. Beridze weet even goed als ik, dat dit tegen alle regels der techniek indruist. — Met een haast triomfantelijk gebaar hief Groebiski nog een dik boek boven zijn hoofd. — Wat de explosieve methode voor het graven van de geul betreft, dat is eenvoudig een kinderlijke inval.

— Dit voorstel is gebaseerd op de wijze ervaring, die de Russische ingenieur Topolef in veertig noeste jaren vergaard heeft! — riep Alexej verontwaardigd uit.

Allen keken in de richting van Koezma Koezmitsj en glimlachten; hij zat er onverschillig bij en scheen te dommelen.

— Ik heb een groot respect voor de jarenlange werkzaamheid van ingenieur Topolef, maar ik zeg eerlijk, dat zijn voorstel kant noch wal raakt. Het is belachelijk! Om de springstoffen in te graven, moeten duikers onder ijs en water in de bodem van de zee gaan wroeten! Misschien zou het dan het beste zijn de duikers rechtstreeks op te dragen, met hun handen de bedding in de zeeëngte uit te scheppen!

— U weet heel goed, dat wij niet van plan zijn in de bodem

te gaan wroeten en de springstoffen in te graven, — klonk plotseling Topolefs volle basstem. Hij hief zijn hoofd op en keek zijn gewezen patroon nijdig aan. — U hebt er geen steek van begrepen, en durft kritiek te oefenen! Wij laten het dynamiet op de bodem zakken, brengen het tot ontploffing, en klaar is Kees.

— U zult alleen water en ijs opblazen! — grinnikte Groebiski, die tevreden was, dat hij de oude ingenieur tot een polemiek had uitgedaagd.

— Onzin! — slingerde Topolef hem verachtelijk in het gezicht. — De springstof zal met gelijke kracht zowel naar boven, in de ijs- en watermassa, als naar beneden, in de bodem, ontploffen. Door de neerwaartse explosies ontstaat vanzelf de bedding.

— Twijfelachtig! — grijnsde Groebiski. — Hoogst twijfelachtig!

— Ik zal mijn voorstel zelf in practijk brengen en nodig deze scepticus uit, naar de zeestraat te komen, — richtte Topolef zich tot Batmanof. — Als hij tenminste niet bang is kou te vatten, zal hij de gelegenheid krijgen iets te zien, wat in zijn dikke buitenlandse boeken, die hij voor alle eventualiteiten van het leven bij de hand houdt, nog niet geschreven staat! . .

In de stilte, die intrad, toen Groebiski eindelijk weer was gaan zitten, richtten de aanwezigen, Zalkind en Beridze inclus, hun blikken op Batmanof. Hij bleef ook nu als in afwachting zwijgen en liet zijn blik over de gezichten der voor hem zittende mensen glijden. Kofsjoj vroeg ongeduldig het woord, waarbij hij als een schooljongen zijn hand omhoog stak. De directeur antwoordde daarop met een nauwelijks zichtbare glimlach, en Alexej was gerustgesteld, want hij begreep, dat er niets meer te praten viel, daar Batmanof zelf alles zou zeggen. Wasili Maximowitsj doofde zijn sigaret, fluisterde Zalkind iets toe en stond op, terwijl hij zijn goed passend tuniek recht trok.

— Ik zie een groot objectief nut in het conflict, dat zich hier voor onze ogen heeft afgerold, — begon Batmanof. — De stellingen van ons project, — hij legde de nadruk op het woord „ons”, — zijn nu duidelijker en hechter geworden. Kameraad Groebiski oefent slechts kritiek, maar wil zelf niets voorstellen. En zo blijkt het in recordtijd tot stand gekomen nieuwe project de enige uitweg uit de situatie te zijn. Het zou natuurlijk verkeerd zijn, indien wij ons in het blinde weg vastklampten aan de voorstellen van Beridze en zijn medewerkers, zonder ze terdege te bestuderen. Dat zou een onverstandige, kinderlijke lichtgelovigheid zijn, waar wij niets aan hebben. In het nieuwe project is echter niets, wat de grenzen van ons begrip over-

schrijdt, het bevat geen extravagante dingen, en wij zien, weten en zijn overtuigd, dat de nieuwe technische oplossingen hecht genoeg gefundeerd zijn en op berekeningen en onderzoekingen, op de ervaring van een heel collectief van ingenieurs, en niet slechts op die van Beridze berusten. Zijn deze oplossingen vermetel? Ja, maar wij zijn zelf ook voor geen kleintje vervaard. Zijn ze riskant, de voorstellen van onze ingenieurs? Ja ze zijn riskant! Maar wij vrezen geen risico. Ons risico is verre van onverstandig en blind. Het risico van Beridze — dat is het risico van een vernieuwer. Maar toen wij de technische revolutie in ons land voerden, hebben wij ook risico's op ons genomen.

Batmanof nam Beridze's rapport van de tafel, hield het op, alsof hij het woog, en dacht een ogenblik na.

— Per slot van rekening ben ik in de eerste plaats verantwoordelijk voor u allen en het lot van het bouwobject. En ik ben niet bang de verantwoording voor de gevolgen van mijn besluit te aanvaarden. Stel u voor, kameraad Groebksi, dat nu, op dit ogenblik, de opperbevelhebber van het zoveelste leger ginds, aan het front, een belangrijk besluit neemt. Neemt hij een risico op zich of niet? Natuurlijk! En zonder risico komt er op de hele wereld niets werkelijk nieuws tot stand. . .

Zoals gewoonlijk hielden Batmanofs woorden door hun ingehouden innerlijke kracht de mensen geboeid. Liebermann zat onbeweeglijk, vol belangstelling te luisteren; blijkbaar drong het pas nu tot hem door, dat het conflict tussen de ingenieurs geen onbenullig tijdverdrijf was. Topolef hief het hoofd op, Alexej en Gretsjkin wendden geen oog van Batmanofs gelaat af. Deze beperkte zich niet tot algemene overwegingen; hij analyseerde de tegengestelde opvattingen der beide ingenieurs, en Alexej was er trots op, dat de directeur zo goed op de hoogte was van specifiek technische kwesties.

— Voor mij is het zo duidelijk als tweemaal twee vier is, dat de auteurs van het oude project een fout hebben begaan door zich slaafs te onderwerpen aan de invloed der autoriteiten, waarop Groebksi zich hier zo roerend heeft beroepen. Ik wil de ervaring der buitenlandse techniek geenszins geheel verwerpen, — dat zou absurd zijn. Maar ik ben het met Beridze eens, dat men ook zijn eigen hoofd op de schouders moet hebben. Het spijt mij voor de mensen, die samen met u, kameraad Groebksi, aan het project gewerkt hebben. U hebt hun met een vals uitgangspunt een rad voor de ogen gedraaid; hun hele arbeid is nutteloos gebleken. . . Ja, nutteloos. En blijkbaar zelfs schadelijk. Ik heb mijzelf reeds de vraag gesteld: is het vraagstuk van de aanleg der olieleiding in één jaar slechts een vraagstuk van de oorlogstijd? Of is een termijn van drie jaar hoe dan ook onjuist?

Volgens mij is het onder alle omstandigheden ontoelaatbaar zo veel tijd aan de aanleg van een pijpleiding te besteden. Ook vóór de oorlog had men het traject niet over de rechteroever mogen leiden zonder rekening te houden met de belangen der bevolking en de van haar te verwachten hulp, zonder uiterst zuinig om te springen met de middelen. Hier lag de fout, die uit laksheid en onverschilligheid tegenover het arbeidstempo voortvloeide. De oorlog heeft ons deze fout onder ogen gebracht. De oorlog en de vooruitziende blik van onze regering! Maar ik ben er van overtuigd, dat Beridze, indien hij vóór de oorlog hierheen gezonden was, ook toen het project zo had omgewerkt, dat de termijnen bekort zouden worden. De gehele praktijk van de socialistische opbouw heeft Beridze geleerd, tijd te sparen. Helaas heeft zij dit Groeb-ski niet bijgebracht. Ik wil kameraad Groeb-ski iets zeggen. . . . Ons schijnt de bouwtermijn van één jaar op het ogenblik zeer kort. Maar wie weet, of wijzelf dit tempo na de oorlog niet veel te langzaam zullen vinden? . . .

Batmanof liep langs het raam op en neer en vervolgde:

— De documentatie van Beridze en Kofsjoef toont op overtuigende wijze aan, dat het traject over de linkeroever geleid moet worden. De ingenieurs hebben er goed aan gedaan zich niet tot de lexicons te beperken, maar onder het volk te gaan en hun ideeën met de inwoners te bespreken. Ik moge er nogmaals aan herinneren, dat deze ideeën zowel boven — bij de hoofd-ingenieur — als onder — bij de eenvoudige mensen van het traject — gerezen zijn. Ten onrechte heeft Groeb-ski ze indertijd hooghartig verworpen: het leven zelf heeft ze gedictieerd! . . .

Batmanof glimlachte.

— De angstaanjagende voorspellingen over de katastrofale overstromingen van de linkeroever zijn overdreven. Zeker, twee sectoren van de linkeroever lopen meer onder dan op de rechteroever. Dit hoeft ons niet af te schrikken. Kameraad Beridze zegt terecht, dat een mogelijke breuk van enkele aaneengelaste verbindingstukken van de pijpleiding zal voorkomen in de overgangsperioden van de winter naar de lente en van de herfst naar de winter, wanneer er sterke temperatuurschommelingen optreden. Dg Adoen treedt echter gewoonlijk in Juli en Augustus buiten zijn oevers, wanneer dergelijke breuken het minst waarschijnlijk zijn. . . Maar laten wij aannemen, dat de olieleiding niettemin onder water komt te staan. Onze vernieuwers tonen aan, alle autoriteiten ten spijt, dat men het water niet behoeft te vrezes. Een goed geïsoleerde buis verkrijgt juist dan de beste statische condities, wanneer zij zich in het water bevindt. Het water in de geul verschaft een zachte bedding voor de pijpleiding. Deze ontlast de pijpleiding van de druk der aard-

massa, waarmee zij toegedekt is. . . . Bovendien zal in de zevende en achtste sector, die het meest overstroomd worden, de inwendige druk niet hoger zijn dan vijftien atmosferen, en dit is een gering, onbeduidend deel van de druk van zeventig atmosferen, waarop de pijpleiding berekend is. Bij zo'n druk zijn lasbreuken in principe uitgesloten.

Batmanof nam verstrooid een sigaret, stak haar in zijn mond en legde haar weer op tafel.

— Dit alles is zo duidelijk en overtuigend, dat men versted staat van de hardnekkigheid, waarmee Groebiski in zijn dwalingen volhardt; hij wil zich immers nog niet gewonnen geven! . . . Zijn overige bezwaren zijn gelukkig of louter polemisch en gespeend van bewijzen, of eenvoudig gewetenloos. Groebiski heeft beweerd, dat Beridze de toekomstige olieleiding vreselijke vooruitzichten bereidt door haar technische uitrusting te besnoeien! Maar hij stelt immers niet voor deze te besnoeien, doch de gehele omvang der werkzaamheden in tweeën te splitsen: eerst het hoognodige te verrichten, opdat de olie door de leiding kan stromen, en later, in de tweede plaats, na de hoofdopdracht van de regering, namelijk het in bedrijf stellen van de pijpleiding, uitgevoerd te hebben, alles af te werken. Groebiski tracht ons bang te maken, maar wij zijn niet bevreesd! Wij durven het aan om in het begin de olie in de zeeëngte en de rivieren door één buizenlinie te leiden. Want gingen wij verder in op Groebiski's theorie, dan moesten wij verklaren, dat twee pijpleidingen ook te weinig zijn: stel je voor, dat zij opeens allebei onklaar raken! . . . Na de eerste leiding zullen wij ook de tweede aanleggen. En indien er iets zou gebeuren, dan is het hele leger van bouwarbeiders dadelijk ter plaatse om het euvel te verhelpen. Kortom, wij hoeven niet bang te zijn, wij zullen het riskeren, kameraden! Ik stel voor deze woorden als het besluit van onze vergadering te beschouwen: wij zullen het riskeren!

Batmanof breidde wijd zijn armen uit, zweeg even en lachte zacht en voldaan. Het vertrek vulde zich met het geroezemoes van goedkeurende stemmen. Wasili Maximowitsj ging zitten, stak een sigaret op en inhaleerde een paar maal snel achtereen gretig de rook.

Alexej keek naar Groebiski. Door allen vergeten, zat hij eenzaam achter de stapel boeken en banden van zijn project. Met gerekte hals keek hij met martelaarsogen naar Batmanof en het was, of de gewezen hoofdingenieur elk ogenblik in tranen zou uitbarsten.

In Roebezjansk werden Batmanof, Zalkind, Beridze, Kofsjof

en Groebiski, toen zij uit de trein stapten, door Pisarefs secretaris, een luitenant, verwelkomd. Hij deed hen in twee personenwagens plaats nemen. Op dit ogenblik begon er over het stationsplein een sirene te loeien. Toen klonk er in de luidspreker een mannenstem, die eentonig herhaalde: „Burgers, luchtalarm!”

— Geef vol gas, wij moeten zonder oponthoud doorrijden! — riep de luitenant de chauffeur toe, en hij wendde zich tot de achter hem zittende Batmanof en Zalkind: — Wij zijn hier slechts tien minuten vliegen van de grens, daarom oefenen wij voortdurend met luchtafweermanoeuvres. Is het bij u in Nowinsk rustig?

Toeterend suïden de beide auto's door de straten, waar plotseling geen mens meer te zien was. Laag boven de stad vlogen formaties vliegtuigen. Op de kruispunten trokken soldaten ijlings de hoezen van de kanonnen af. Luchtafweerbrigades met gasmaskers en draagbaren haastten zich naar hun postten. Met daverend geweld kwamen er drie wagens van de reparatiedienst uit de andere richting snellen.

— De paedagogische hogeschool. . . . Het circus. . . . De wetenschappelijke bibliotheek. . . . Het eerste stadsziekenhuis. . . . De schouwburg. . . . De medische faculteit, — noemde de luitenant de aan weerszijden voorbijvliegende gebouwen.

Zonder op signalen te letten reden de auto's over een fictief gebombardeerd plein en sloegen de hoofdstraat van de stad in. Dit was een brede, geasfalteerde straat met hoge stenen huizen, zij had een grootsteeds karakter. De wagens stopten voor het huis van het gewestelijk partijcomité, een groot grijs gebouw van zes verdiepingen.

— De gevolmachtigde is bij de secretaris van het gewestelijk partijcomité, en heeft bevolen u regelrecht hierheen te brengen, — verklaarde de luitenant.

Batmanof en Zalkind gingen dadelijk het kantoor van Doedin binnen, de ingenieurs bleven in de wachtkamer. Groebiski ging op de divan in een hoek van de kamer zitten en sloeg een van de kranten, die op een tafeltje lagen, open. Beridze liep naar het geweldige raam, dat van de vloer tot de zoldering reikte. Van hier, van de vijfde verdieping, had men een uitzicht over de gehele stad, die grillig over de heuvels lag uitgestrekt. De steile straten flonkerden in het felle zonlicht, op de daken der huizen glinsterde de sneeuw. De brede Adoen omvatte de stad in een halve cirkel, en het grijze oppervlak van de dichtgevroren rivier strekte zich tot de horizon uit.

— Waar denk jij aan? — vroeg Alexej en legde zijn hand op Beridze's schouder.

— Altijd aan Tatjana. In deze stad is zij opgegroeid. Ik zou graag met haar moeder kennis maken.

Op dit ogenblik werden zij in het kantoor geroepen, een groot en licht vertrek met massieve mahoniehouten meubelen. Batmanof stelde de ingenieurs voor. Pisaref, een lange, forse man in een generaalsuniform, met grijs, achterovergekamd haar en een vol gezicht, stond uit zijn stoel op en drukte hun krachtig de hand; hij kneep zijn grote ogen een weinig toe en keek hen aandachtig aan. Doedin, een man van klein, voor zijn leeftijd zwaarlijvig postuur, met het insigne van de Opperste Sowjet op zijn militaire tuniek, verwelkomde Beridze hartelijk, als een oude kennis, en nam Kofsjof en Groebski met belangstelling op.

Doedin wachtte, tot de door hem ontboden werkers van het gewestelijk partijcomité en een stenografiste gekomen waren, belde op een der telefoontoestellen de voorzitter van het gewestelijke uitvoerend partijcomité op, en toen hij hoorde, dat deze voor een dringende zaak naar een of andere fabriek was vertrokken, gaf hij dadelijk, zonder nadere inleiding het woord aan Batmanof. De directeur van het bouwbedrijf vertelde uitgebreid en precies van het conflict tussen Beridze en Groebski, van het nieuwe project, de laatste vergadering op het hoofdkantoor en van de toestand van het bouwbedrijf, dat in feite reeds het nieuwe project verwezenlijkte. Tot slot van zijn uiteenzetting legde hij voor Pisaref en Doedin copieën van het vergaderingsprotocol op tafel.

— Wij zullen nu naar de ingenieurs luisteren, — zei Doedin en hij wendde zich tot Groebski: — U hebt het woord. Spreekt u vrijuit. Het project is beslissend voor het lot van de olieleiding, wij moeten weten, of de leiders van het bouwbedrijf zich al dan niet vergissen.

Groebski hield een uitgebreide rede, met argumenteringen en berekeningen. Hij zette de stellingen van het oude en daarna van het nieuwe traject uiteen en besloot met zijn kritiek op de voorstellen van Beridze. Hij sprak zonder overtuiging en zonder vuur. Zelfs Beridze merkte dit op en keek zijn opponent verwonderd aan. Blijkbaar geloofde Groebski zelf niet meer, dat het hem gelukken zou de juistheid van zijn standpunt aan te tonen.

Beridze somde in een half uur de motieven ter verdediging van zijn voorstellen op. Hij was nu kalm en verviel niet meer in heftige polemieken. Bij zichzelf lachend, luisterde Batmanof naar hem en hij dacht er aan, met welk een felheid de ingenieurs in zijn kantoor getwist hadden en welke beledigingen zij elkaar naar het hoofd hadden geslingerd. Daar zij zich toen hadden uitgesproken, was hun drift, zoals de directeur ook

voorzien had, nu gekoeld en spraken zij zakelijk, zodat niets Pisaref en Doedin belette in het wezen der kwestie door te dringen.

„Zulke ogen zien alles,” — dacht Alexej, die bemerkte, dat Pisaref zijn blik strak op Groebksi gericht hield. Kofsjof voelde zich volkomen op zijn gemak, ofschoon het lot van de olieleiding juist op dit ogenblik definitief beslist werd. Vermoedelijk was dit gevoel het gevolg van Groebksi's onzekerheid en Beridze's overtuigde toon.

— De argumenten van kameraad Beridze hoort u niet voor de eerste maal, wel? — vroeg Doedin aan Groebksi. — Het conflict tussen u gaat terug tot de eerste dagen sedert uw kennismaking. Zegt u ons eerlijk: is uw standpunt niet gewijzigd, sinds u ons uw memorandum gezonden hebt? Valt het u misschien moeilijk uw lust tot tegenspraak te bedwingen? Het is toch een gewoon verschijnsel: iemand heeft iets ondernomen, een verkeerde stap gedaan, en dan vindt hij het onaangenaam om te keren. Geeft u het liever toe, vóór het te laat is. De aanleg van de olieleiding wordt reeds volgens de richtlijnen van het nieuwe project verwezenlijkt, zoals kameraad Batmanof gezegd heeft. Zijn deze richtlijnen fout, dan betekent dit een onherstelbare catastrofe.

— Ik ben er tot in het diepst van mijn hart van overtuigd, dat de door Beridze ingeslagen weg niet de goede is. De huidige toestand van het bouwobject kan men katastrofaal noemen, — stond Groebksi weer op.

— Wat stelt u voor om het bouwobject uit deze „katastrofale” toestand te redden en de opdracht van de regering te volbrengen?

— Ik ben helaas niet in staat iets voor te stellen, — bekende Groebksi. — Men kan de olieleiding niet binnen de gestelde termijn aanleggen. Men kan dit beter nu toegeven dan later, wanneer de geweldige inspanning van vele mensen vruchteloos zal blijken te zijn.

De secretaris van het gewestelijk partijcomité keek Groebksi met onverholen antipathie aan.

— Een onoverwogen, slecht antwoord, kameraad Groebksi. En u hebt toch tijd genoeg gehad om na te denken.

Groebksi liet zijn armen hangen en zweeg. Hij hield Doedin's strak op hem gerichte blik slechts met moeite uit.

— Weet u, wie uw bewering, dat de olieleiding niet aan te leggen is, ondersteunt? — vroeg Pisaref. Hij had een diepe, volle stem en sprak bezadigd. — Stel u voor, Goebbels, hij deelt uw mening. Ja, ja, windt u zich maar niet op, — verhief hij nauwelijks hoorbaar zijn stem, toen hij opmerkte, hoe deze

huiverde en wilde opstuiven. — U moet weten, dat de Duitse tijdschriften op aanwijzing van Goebbels de laatste tijd over uw bouwbedrijf zijn gaan schrijven. De zin van dit geschrijf is deze: „De bolsjewieken zijn op het idee gekomen een pijpleiding van Tajsin naar Nowinsk aan te leggen, en deinzen er zelfs niet voor terug haar onder onder de woeste stromingen van de Straat van Dzjagdin te leggen. Practische betekenis heeft deze inval der bolsjewieken niet, maar hij is kenmerkend voor de Sowjet-propaganda, die poogt te bewijzen, dat de oorlog langer dan een jaar zal duren. Doch laten zij zich maar inspannen, laten zij hun olieleiding maar aanleggen, — zeggen Goebbels' dienstknechten. — De oorlog zal spoedig beëindigd zijn, en dan zal alles, wat zij tot stand brengen, onze bondgenoten in het Verre Oosten in handen vallen. . .” Pisaref zweeg even en voegde er sarcastisch aan toe: — Ik kan u slechts gelukwensen met zulk een overeenkomst van inzichten. . . .

Groebiski sprong op; hij wilde iets zeggen en kon niet. Wankelend ging hij weer zitten en bedekte het gezicht met de handen.

— U hebt geen idee, hoe riskant Beridze's voorstellen zijn! — bracht hij tenslotte uit, terwijl hij nu eens Pisaref, dan weer Doedin aankeek. — Hoe moet ik u overtuigen? Alle kostbare middelen, die wij nu besteden, worden in het water geworpen. . . .

Pisaref schudde het hoofd, schoof luidruchtig zijn stoel achteruit en stond op. — Ik stel mij voor, dat sommige heren in Amerika precies zo oordelen: „Waarom zouden wij de Sowjet-Unie helpen bij de aanleg van de pijpleiding in het Verre Oosten? De oorlog hebben zij verloren en als er een wonder gebeurt en zij er in slagen de olieleiding door de tajga aan te leggen, dan valt zij toch in handen van de Japanners. Dan zijn ons geld en onze materialen naar de maan.” Ik zou u aanraden, Groebiski, ernstig over uw houding na te denken. De directie van het bouwbedrijf heeft zich bij ons niet over u beklagd, maar wij weten ook zonder dat, hoe u Beridze en zijn medewerkers gedwarsboemd hebt. U bent een degelijk ingenieur met gezag, men kan u natuurlijk niet zo maar negeren. . . . Ik heb naar u geluisterd en getracht, de diepere oorzaken van uw dwaling, welke er in wezen toe geleid heeft, dat u definitief met het bouwbedrijf gebroken hebt, te doorgronden.

Beridze en Alexej zaten doodstil. Het door Pisaref gevelde oordeel was zwaar; men kon zien, hoe het Groebiski terneer drukte.

— U hebt elk gevoel voor de toestand en elk verantwoordelijkheidsbesef verloren, — mengde zich Doedin in het onder-

houd. — Hoe kon u weigeren Beridze te helpen? Topolef heeft toch ook ingezien, wie het bij het rechte eind heeft!... Was u bang geworden voor het risico en wilde u het uit de weg gaan? Maar wat kan men zonder risico tot stand brengen?

Alexej en Beridze wisselden een blik; de secretaris van het gewestelijk partijcomité herhaalde bijna precies de woorden, die Batmanof op de vergadering gezegd had. Doedin stak een sigaret op. Pisaref, die met onhoorbare passen over het dikke, zachte tapijt gelopen had, ging zitten en begon eveens te roken.

— Kameraad Batmanof! — zei hij na een gespannen pauze. Batmanof stond op.

— Ja?

— Ik gelast u, ingenieur Groebksi van vandaag af als ontslagen te beschouwen. Zijn aanwezigheid op het bouwbedrijf is schadelijk. Bovendien ben ik van mening, dat hij eenvoudig onwaardig is om als medewerker aan een zo roemvol werk door te gaan, zonder er zelf in te geloven. — Pisaref wendde zich tot Groebksi. — Ja, ik ontsla u van de arbeid op het bouwobject, bevrijd u van de noodzaak iets te riskeren. En ik geloof, dat het niet gemakkelijk zal zijn, mij te overreden u de terugkeer naar het bedrijf toe te staan, wanneer u uw fout eenmaal zult hebben ingezien. Is dit duidelijk? — wendde zich de gevolmachtigde van het Staatscomité voor Defensie weer tot Batmanof.

— Ja.

— Ik heb Groebksi verder niets te vragen, — zei Pisaref tot Doedin.

— U kunt gaan, — richtte de secretaris van het gewestelijk partijcomité zich tot Groebksi.

Deze bleef een ogenblik op zijn plaats zitten, alsof hij de zich tot hem gerichte woorden niet verstaan had, stond toen op en liep met zware stappen naar de deur.

Dit alles was zo snel gegaan, dat Alexej als verdoofd was. Met een diep respect keek hij naar Pisaref en Doedin, want hij dacht aan de grote verantwoording, die zij droegen, niet slechts voor de aanleg van de pijpleiding, maar voor het lot van het gehele onmetelijke randgebied, dat zich hier, bijna tienduizend kilometer van Moskou verwijderd, aan de grens van een vijandige wereld uitstreckte.

— Wij zullen onze bespreking tot morgen opschorten, — stond Pisaref op. — Ik ben er van overtuigd, dat uw project goed is. Kameraad Doedin en ik moeten het Staatscomité voor Defensie hierover echter verslag uitbrengen. . . .

. . . .De volgende dag werden de vertegenwoordigers van het bouwbedrijf, nu zonder Groebksi, wederom op het gewestelijk

partijcomité ontboden en door Doedin en Pisaref ontvangen. Nadat zij plaats genomen hadden, vroeg Pisaref met een glimlach in de hoeken van zijn scherp getekende mond, schertsend aan de secretaris van het partijcomité:

— Zullen wij het hun zeggen?

— Daar komen wij toch niet onderuit, — stemde deze goedmoedig in.

— Gisteren hebben wij kameraad Stalin verslag uitgebracht over het bouwobject, — zei Pisaref plechtig. — Kameraad Stalin heeft het project goedgekeurd en gezegd, dat hij de aanleg van de pijpleiding als een grote veldslag met zijn eigen strategie en tactiek, met zijn eigen offers en moeilijkheden beschouwt. Kameraad Stalin heeft uitdrukking gegeven aan zijn vertrouwen dat kameraad Batmanof en zijn leger van bouwarbeiders de slag zullen winnen, omdat het aanvalsplan juist is en alle voorwaarden voor de overwinning aanwezig zijn. . . .

Door een zelfde impuls gedreven, stonden Batmanof, Zalkind, Beridze en Kofsjof op. Alexej voelde, hoe zijn hart bonsde.

— Zullen wij ons niet blameren, kameraad Kofsjof? — vroeg Pisaref, wie Alexejs opgewonden gelaatsuitdrukking was opgevallen aan de jonge ingenieur.

— Nee, wij zullen ons niet blameren, kameraad gevolmachtigde, — scandeerde Alexej.

— En vertelt u nu, hoe de toestand op de trajectposten is, — zei Pisaref. — Legt u kameraad Doedin en mij uw wensen en aanspraken voor.

Batmanof vertelde; hij ging op de kleinste bijzonderheden in. Daar hij een benijdenswaardig geheugen bezat, had hij geen notitieboekje nodig. De directeur noemde getallen, namen en materialen met een gemak, of hij ze in zijn hoofd in vakken had ingedeeld. Ofschoon het gesprek gestenografeerd werd, schreef Doedin Batmanofs wensen op zijn blocnote.

— Nog iets, waarde kameraad, — stond hij op en leunde met beide handen op zijn schrijfbureau. — Ik heb een waarschuwingssein van de zeeëngte ontvangen. De lasser Oemara Mahomed — ik heb hemzelf, op het bouwbedrijf aangesteld — schrijft over ontstellende toestanden in deze belangrijke sector. Hemeltergende wantoestanden! Hij beklagt zich over Merzjakof; zo heet de chef van die post, nietwaar? Oemara is communist, ik geloof hem. Wat is er eigenlijk aan de hand. Wie van u is er aan de zeestraat geweest, en wanneer?

— Ik moet bekennen, dat ik daar nog niet geweest ben, — zei Batmanof. — Het is de sector, die ik onmiddellijk na mijn terugkeer in Nowinsk samen met kameraad Beridze denk te bezoeken. Wij zullen net zo lang daar blijven, tot alles op volle

toeren functionneert. Voorlopig heb ik er Pankof heengezonden, een betrouwbaar en energiek man, die ik later in Merzljakofs plaats wil aanstellen. Om een of andere reden laat Pankof niets van zich horen.

— Oemara's noodkreet is zeer alarmerend, — zei Pisaref. — Vergeet niet, kameraad Batmanof, dat u in een niet benijdenswaardige situatie zou komen te verkeren, indien ik of kameraad Doedin eerder dan u naar de zeeëngte zouden gaan.

Batmanof hief waardig zijn hoofd op:

— Ik herhaal, dat ik van plan ben onmiddellijk naar de zeeëngte te vertrekken. Tot nog toe had ik niet het recht mij daarvoor lange tijd af te zonderen. De vraagstukken van het gehele bouwbedrijf waren belangrijker dan die van een enkele sector, al is het dan ook de moeilijkste. En het had geen zin er voor een of twee dagen heen te vliegen. De ingenieurs hadden tot dusver aan de zeestraat helemaal niets te zoeken; u moet niet vergeten, dat de technische opgave daarvoor letterlijk dezer dagen door Topolefs voorstel opgelost is. Op de post was een man als Pankof meer nodig dan een ingenieur. Ik begrijp niet, wat hem overkomen kan zijn.

— Ik weet, dat u uw tijd niet verkwist hebt, — zei Pisaref instemmend, met een nauwelijks zichtbare glimlach. — U leidt het bouwbedrijf volgens een weldoordacht plan, waarop ik niets heb aan te merken. Maar zelfs bij het beste plan zijn noodlottige misstappen mogelijk.

— Ofschoon ik niet bestrijd, en nu zelfs overtuigd ben, dat er aan de zeeëngte grote misstanden heersen, sta ik er voor in, kameraad Pisaref en kameraad Doedin, dat alles vóór uw aankomst daar in orde zal zijn! . . .

Na de bespreking begaf Batmanof zich naar Pisarefs woning; er moest nog veel overlegd en in details beslist worden. Beridze had haast, vroeg om een auto en reed, naar Alexej vermoedde, naar de moeder van Tanja Wasiltsjenko. Zalkind had aangelegenheden in het gewestelijk partijcomité af te handelen. Kofsjof bleef alleen.

— Ga naar het hotel en rust uit, — ried de partij-organisator hem aan. — Ik zal wel gauw klaar zijn en dan kom ik met mijn dochter naar je toe. Dan gaan wij met ons drieën ergens heen.

Uit tactgevoel sloeg Alexej dit voorstel af, daar hij het weersien van Zalkind met zijn dochter niet wilde storen.

— Ik heb gisteren toevallig een zekere Chmara ontmoet; hij heeft mij mee naar huis genomen, — zei hij. — Daardoor heb ik nog geen tijd gehad de stad te bezichtigen. Ik wil een kijkje nemen in het museum en vanavond naar het operettetheater gaan. Bij ons heeft iedereen de mond vol over de broer van Lie-

bermann, ik wil zelf eens zien, of hij werkelijk zo goed is. . . .

. . . . Toen Kofsjof 's nachts in het hotel terugkwam, trof hij Zalkind en Beridze in grote opwinding aan.

— Aljosja! — snelde Georgi Dawydowitsj hem tegemoet. — De Duitsers zijn bij Moskou uiteengeslagen. Er zijn ongeveer honderdduizend Hitler-soldaten vernietigd. Juich, Aljosja! Juich mijn vriend! . . .

TIENDE HOOFDSTUK

Op weg naar de zeeëngte

Op de vierde tocht kreeg chauffeur Machof panne. Tot dusver had de wagen goed gereden, maar plotseling bromde de motor nog slechts nauwelijks hoorbaar. Toen maakte de motor een droog tikkend geluid, hikte en verstomde. De auto liep nog een paar meter door en bleef staan. Onmiddellijk trad er een ongewone stilte in.

Machof deed het portier open; in de cabine drong een ijzige wind, die hem in het gezicht stak. Reeds bij zijn vertrek van het depot had hij horen zeggen, dat de temperatuur tot vijftig graden onder nul gedaald was. Hij sloeg de motorkap op en stak het licht aan. De motor koelde snel af: de vorst drong Machof door merg en been, hoewel de chauffeur een gewatteerd jak en daarover een bontjekker droeg. Haastig maakte hij de carburator open. Deze was leeg: of de benzinetoevoer was verstopt, of er was, tegen de berekening in, geen benzine meer.

Machofs vingers werden stijf en begonnen te tintelen. Met een van pijn vertrokken gezicht draaide hij het einde van de benzineleiding af en schroefde het buisje los. Nu begon het onaangenaamste werk. Machof klemde zijn lippen om het buisje en blies er in. Er sprong een klompje sneeuw uit, er vlogen spatten rond, maar benzine was er niet. Met gesloten ogen trok hij zijn aan het buisje vastgevroren lippen los. Hij likte het bloed af en schroefde met haast gevoelloze handen het buisje weer vast. Toen zocht hij de op de grond gevallen schroef van de carburator. Toen hij haar eindelijk gevonden had, kon hij haar met zijn verstijfde vingers lange tijd niet pakken!

Geërgerd en met groeiende ongerustheid keek Machof naar de weg. Waarom liet Solntsefs wagen zich nog steeds niet zien? Hij zou van hem benzine kunnen lenen en met zijn hulp de motor in orde kunnen brengen. Het ergerde hem, dat Solntsef

door dit voorval een voorsprong kreeg. Sinds beiden met elkaar wedijverden, zou Solntsef nu als eerste zijn buizen afleveren en zou Moesia Koetsjina, die het premiebuffet aan de plaats van bestemming bestierde, niet, zoals gewoonlijk, tot Smortsjkof, maar tot hem, Machof, met een spotlachje zeggen: „Jouw vriend en rivaal heeft al een halfuur geleden afgeladen, zijn koffie gedronken, sigaretten gekregen, er een opgerookt en is een nieuwe lading gaan halen.”

Maar nu stond zijn hoofd niet naar beloningen en niet eens naar de eerste plaats. Terwijl Machof de schroeven aandraaide, werden zijn handen steeds gevoellozer en, wat nog erger was, de motor koelde volkomen af. De chauffeur hamerde razend met zijn vuisten op zijn knieën. Plotseling hoorde hij iets kraken in de bevriezende buizen van de radiator; dit geluid gaf hem een steek in het hart. Hij haastte zich om het water er uit te laten lopen, maar bleef als aan de grond genageld staan, toen hij eindelijk Solntsefs wagen zag naderen.

Machof wenkte met beide handen, en de vrachtauto stopte. Zonder uit zijn cabine te komen, knikte Solntsef zijn rivaal spottend toe en weigerde hem benzine te lenen.

— Nou nog mooier! — riep hij luid om het gedreun van zijn motor te overstemmen. — Dat noemt men: geef je paard en ga zelf lopen! Ik heb zelf maar net genoeg benzine. Je had beter moeten oppassen! Bovendien heb ik er zelf een strop aan, als ik jou uit de nood help. Het beste, hoor. . . .

Hij sloeg het portier van de cabine dicht en reed verder. De versteende Machof zocht vergeefs naar woorden om zijn verontwaardiging te luchten. Pas toen de wagen al een heel eind weg was en Solntsef hem niet meer kon horen, herkreeg hij zijn spraak.

— Jij varken! Laat je kameraad in het ongeluk zitten! — schreeuwde hij en hij snelde met gebalde vuisten Solntsef achterna. — Jij vervloekte individualist! — Het woord „individualist”, dat Rogof in omloop had gebracht, was onder de chauffeurs een scheldwoord geworden.

In de opwindning vergat Machof geheel zijn eigen auto. Hij stond midden op de weg en staaarde de zich tot een zwart puntje verkleinende vrachtwagen van Solntsef na, als wilde hij hem met zijn blik tot staan brengen. Toen keerde hij om en begon een vuur aan te leggen, hij moest zich inhouden om het niet uit te schreeuwen van pijn: zo staken zijn vingers bij de hitte van het vuur. Door dit werk geheel in beslag genomen, bemerkte hij niet, dat er een vrachtwagen van anderhalf ton naderde, waarin twee Nanajers zaten. Het was de voorzitter van de Tywlinse dorpssoewjet Maxim Chodzjer, die op weg was naar

de hoofdstad van het district. Toen hij van Machofs pech hoorde, boden zowel hij als de chauffeur zonder enige omhaal hun benzine aan.

— Jij moet de buizen afleveren, dat is belangrijker, ik kan ook terugrijden, — zei Chodzjer, terwijl hij de benzine hielp overgieten.

Machof, die van opwinding niet in staat was zijn dankbaarheid onder woorden te brengen, drukte Chodzjer slechts de hand en zei, toen hij reeds in zijn cabine geklommen was, met moeite zijn gewonde lippen bewegend:

— Dat zal is nooit vergeten, Maxim. Jij hebt mij uit de brand geholpen. Nu sta ik bij jou in het krijt.

Machof had nog geen drie kilometer gereden, toen hij door de beijdsde voorruit een vrachtauto voor zich zag. De voorwielen hadden zich diep in een sneeuwhoop aan de kant van de weg geboord, zodat de carrosserie met de aanhanger en de buizen bijna midden op de weg was komen te staan. Bij de wagen was Solntsef druk in de weer. Toen hij de naderende vrachtauto zag, hief hij zijn hand op. Machof schakelde terug, remde, maar stopte niet; hij opende het portier slechts op een kier en riep:

— Prettig oponthoud! Vergeet niet het water uit de radiator te laten lopen. Ik zou je aanraden onverwijld hulp te gaan halen; het is niet ver, een kilometer of tien hier vandaan. Tot spoedig weerziens!

En Machof reed voorzichtig voorbij. Maar zijn toorn en wrevel vervlogen spoedig. Er was nog geen minuut verstreken, toen zijn geweten reeds begon te knagen. Op grond van het feit, dat Solntsefs wagen dwars over de weg stond, vermoedde hij, dat deze getracht had te keren. „Hij wilde stellig naar mij terugrijden,” overwoog Machof bij zichzelf.

— Je zult deze gemene streek van je leven niet vergeten! — zei hij luid en stopte.

Hijgend en steunend koppelde Machof de aanhangwagen met de buizen los, keerde de auto en reed terug. Solntsef begroette hem met een uitroep van vreugde.

— Neem het mij niet kwalijk, makker, — zei hij schuldbe-
wust tot Machof. — Ik begrijp zelf niet, hoe ik zo iets heb kun-
nen doen, hoe ik jou zo'n streek heb kunnen leveren. Je reinste
individualist!... Wat heb je aan je lippen? Ze bloeden! Hier,
neem mijn zakdoek en veeg ze goed af!...

Met vereende krachten en zwaar zuchtend sleepten zij de vastgelopen wagen op de weg.

— Ik kon niet doorrijden, mijn geweten begon te spreken, —
legde Solntsef uit. — Ik wilde omkeren, nam de bocht te scherp
en bleef in de sneeuwhoop steken. Toen ik hier stond, dacht ik,

dat ik gek werd; ik maakte mij zorgen niet om mijzelf, maar om jou. . . . Toen jij voorbijreed, was ik helemaal niet nijdig, zo blij was ik, dat jij weer op gang gekomen was. En ik wist, dat jij niet zou doorrijden, maar omkeren. . . . Zeg, hoe komen wij eigenlijk aan zo'n kapitalistische inborst? . . .

Zij keken elkaar aan en schoten in een lach. Machof wierp zijn peukje met het bebloede mondstuk weg en zei vastbesloten:

— Over dit voorval zullen wij zwijgen. Wij moesten ons doodschamen! . . . Begrepen?

De rest van de tocht legden zij samen af, en zij gingen ook samen het buffet binnen; zo werd de omnibus genoemd, waarin een verplaatsbare cafetaria voor de chauffeurs was ingericht. Sinds de „naar-zich-toe”-methode bij het buizentransport was ingevoerd, stond het buffet steeds aan het eindpunt, waar de buizen afgeladen werden. De chauffeurs, die hun vracht naar de plaats van bestemming hadden gebracht, kregen behalve hun rantsoen een extra maal als premie.

“Moesia Koetsjina, de roodwangige waardin van het omnibusbuffet, keek de beide chauffeurs, die in een wolk van damp binnentraden, verwonderd aan. Hun bontjekkers hadden zij buiten gelaten. Beiden brachten een doordringende benzinelucht met zich mee.

— Merkwaardig! Dat is nog nooit gebeurd, dat jullie samen komen. Solntsef heeft Machof vandaag warempel ingehaald!

Moesia wendde zich tot Batmanof, die hier met Beridze, Kofsjoef, Topolef, Filimonof en Liebermann zat. De directeur was met zijn naaste medewerkers op weg naar de verst verwijderde sector en had in Moesia's omnibusbuffet halt gehouden om zich een beetje te warmen. Bij het zien van de chefs bleven de chauffeurs verlegen staan.

— Komt binnen, beste vrienden! — nodigde Batmanof hen uit, terwijl hij hen met belangstelling opnam. — Neemt jullie beloning in ontvangst en vertelt eens, hoe jullie het aanleggen om ze altijd in de wacht te slepen. Ik verbaas mij er steeds weer over hoe het komt, dat het buizentransport in Rogofs sector zo vlot verloopt!

Machof en Solntsef zetten hun muts af en gingen aan een van de tafeltjes zitten, die in de ruime autobus waren opgesteld. Moesia kwam dadelijk op hen toe en bracht op een dienblad twee dampende bekers koffie, belegde broodjes en sigaretten. Na een onderzoekende blik op Machof, wiens bloedige lippen haar opvielen, vroeg zij ongerust en nieuwsgierig:

— Waarom ben jij vandaag zo laat? En wat is er met je lippen aan de hand? Wie heb jij wel in de kou gezoend?

Zonder te antwoorden greep Machof de beker en bracht hem

gretig aan zijn mond. Maar op hetzelfde ogenblik zette hij hem terug. De hete drank brandde op zijn lippen.

— Ik had panne en hij heeft mij uit de nood gered. En gezond heeft hij de carburator, — antwoordde Solntsef in zijn plaats. — Snap je?

— Gesnapt! — zei Moesia opgeruimd en keek triomfantelijk naar Batmanof. Deze fluisterde Liebermann iets toe.

— Wacht nog even met de koffie, vrienden. Jullie krijgen van ons ook een kleine premie, — richtte de directeur zich toen tot de chauffeurs.

Met een beminnelijk lachje zette Liebermann hun beiden een fles brandewijn en blikjes conserven voor, en legde twee repen chocolade op tafel.

— Dank u, kameraad Batmanof, — zei Machof en schoof de fles voorzichtig terzijde. — U vergist zich, als u denkt, dat wij ons voor de beloning inspannen.

Batmanof had de ingenieurs tijdens de hele reis ingehamerd, dat zij zo snel mogelijk de zeeëngte moesten bereiken en onderweg geen minuut tijd mochten verliezen. Maar het omnibusbuffet van Moesia Koetsjina beviel hem blijkbaar zo goed, dat hij er ruim twee uur bleef en zich met de gearriveerde chauffeurs onderhield.

— Spant u zich niet voor de beloning in? — vroeg hij met geveinsde verbazing.

— Er zijn belangrijker dingen. Wij helpen het front, kameraad Batmanof, — antwoordde Machof op strenge toon. — Solntsefs vriend vecht onder Rokossovski, hij heeft de Duitsers voor Moskou verdreven. Solntsef heeft zich tegenover hem verplicht anderhalf maal zijn norm te volbrengen. Gisteren heeft hij meer dan honderdvijftig procent gepresteerd.

— Bij ons is de stemming veel beter geworden, toen wij van de overwinning hoorden, — zei Solntsef. — En natuurlijk heeft ook de methode van kameraad Kofsjoef een stoot in de goede richting gegeven. Hierdoor is het met het buizentransport veel beter geworden en vindt men nu in de sector geen afgeworpen buizen meer.

— Niet Kofsjoefs, maar Machofs methode, — verbeterde Alexej de chauffeur.

— Wij hebben het premiesysteem dus helemaal voor niets ingevoerd, — zei Batmanof, die met dit gesprek een zeker doel beoogde, quasi bij zichzelf.

— Helemaal niet, — antwoordde Machof. Hij sprak bedaard en gewichtig. Batmanof keek met sympathie naar zijn ernstige, jongensachtige gezicht. — Iedereen vindt het prettig, wanneer hij in de tajga ziet, dat er voor hem gezorgd wordt. —

Hij wierp een blik op Moesia en glimlachte. — Bij ons zijn deze bekers koffie nu tot een soort prestatiecijfer geworden. Wij vragen elkaar niet meer, hoeveel buizen iemand vervoerd heeft, maar hoeveel bekers hij heeft gedronken. — Hij gluurde opnieuw naar het meisje en voegde er uitdagend aan toe: — En als Moesia niet hier zat met haar aantrekkelijke autobus, zouden wij ons toch inspannen.

— Zo zo! — zei Moesia schalks. — Dat zullen wij onthouden, kameraad Machof!

— Ik heb al lang begrepen, dat jullie je niet voor de beloning inspannen, — zei Batmanof met diepe stem. — Ik had niet de bedoeling jullie te krenken. En dit hier, — met een beweging van het hoofd naar de door Liebermann uitgestalde lekkernijen, hoeven jullie niet als een beloning te beschouwen!

Het gesprek werd weldra algemeen; de ingenieurs vroegen de chauffeurs naar de arbeid en het leven op de post.

— Wie heeft deze methode voor het buizentransport nu eigenlijk uitgevonden? — vroeg Batmanof. — Mij is verteld, dat u haar geheim wilde houden.

— Wij vervoeren de buizen volgens de nieuwe methode, en daarmee uit. Wat doet het er tenslotte toe, van wie het voorstel afkomstig is? — meende Machof.

— Eind goed, al goed, — stemde Batmanof in. — Als u er niet over wilt praten, hoeft het niet. Houd uw geheim dan maar voor u. — Hij wierp een blik op Moesia. — En ik zie, dat u hier nog een geheim hebt.

Moesia mengde zich in het gesprek:

— Ik zal u zeggen, kameraad directeur, waarom Machof het eerst niet wilde vertellen. Het is niet goed, als u zich ook een verkeerde voorstelling van zaken vormt. . . . Machof probeerde zijn methode om geen fout te maken en vond het nog te vroeg haar aan de anderen voor te stellen. Op dat ogenblik kwam juist de ingenieur. — Zij wierp Kofsjof een ontevreden blik toe.

— Ik heb geen verdedigers nodig! — bromde Machof verlegen; hij stond op en zette zijn muts op. — Kan ik naar mijn wagen teruggaan, kameraad chef? — vroeg hij Batmanof. — Wij hebben nog twee tochten voor de boeg.

— Zeker, — zei Wasili Maximowitsj en stond eveneens op. — Wij moeten verder, wij zijn hier al veel te lang bij Moesia te gast geweest. . . O ja, kameraad Machof, ik zou u een voorstel willen doen. Ik ben op weg naar de kust, wij hebben daar flinke kerels nodig. Wij moeten vele ladingen naar het eiland transporteren, een omvangrijk en moeilijk werk. Ik denk er over u naar de eeëngte over te plaatsen. En Moesia met haar autobus ook. Als u er niets op tegen hebt tenminste. . . .

Allen schoten in een lach. Moesia kroop weg achter de toonbank.

— Moesia is haar eigen baas en heeft tot mij generlei betrekkingen, — antwoordde Machof met gefronste wenkbrauwen. — Ik voor mij ga er mee accoord, als mijn instemming althans gevraagd wordt. Bij ons op de post is het nu erg stil geworden. Bovendien kan het geen kwaad, als ik van de chef van de sector Rogof gescheiden wordt. Hij heeft mij als „individualist” bestempeld en kan niet vergeten, dat ik mij met mijn voorstel niet tot hem gewend heb, maar het buiten hem om heb klaargespeeld.

Zij gingen naar buiten. De bijtende koude benam hun de adem. Moesia wierp een warm jak om haar schouders en liep naar buiten, om de chauffeurs de conserven en de chocolade te geven, die zij achtergelaten hadden.

— Houd dat maar als loon voor je verdediging! — zei Machof geprikkeld, terwijl hij haar de chocolade teruggaf en naar de directeur gluurde. — En sjouw hier niet in de kou rond: de thermometer wijst vijftig graden onder nul! . . .

Batmanof was dadelijk na zijn terugkeer uit Roebejansk met de ingenieurs en Liebermann naar het traject vertrokken. Op alle posten wachtte men met ongeduld op hem en zijn metgezellen. In het gecompliceerde bouwbedrijf deden zich elk ogenblik talrijke vraagstukken voor, die of Batmanof persoonlijk, of de ingenieurs zelf, of de bevoorradingschef moesten beslissen.

Zalkind had hen het eerste stuk van de tocht vergezeld. Samen met Batmanof bracht hij de zaken op de derde post in het reine en kwam tot de conclusie, dat zij Jefimof toch door Tjomkin moesten vervangen. Deze kleine man met zijn zachte stem had op de post in feite reeds lang het heft in handen. Batmanof tekende onverwijld het bevel voor zijn benoeming. Zalkind nam Jefimof mee naar Nowinsk met de bedoeling hem weer op Terechofs fabriek te werk te stellen.

Ondanks het geharrewar op de nabij gelegen posten vergat Batmanof geen ogenblik zijn angstige bezorgdheid over de verre sectoren, waarheen hij op weg was. Ofschoon er overal een gebrek aan arbeiders heerste, aarzelde hij niet nu hier en dan daar arbeidskrachten weg te halen om ze voor de aanleg van de pijpleiding door de zeestraat in te zetten. Nekrasof gaf hij opdracht zijn werk aan een uit Nowinsk gekomen ingenieur over te dragen en zich in allerijl naar de kust te begeven. Samen met Topolef moest de dynamietspecialist de gigantische ontploffingen in de zeeëngte uitvoeren. Op de vierde post beval Batmanof de gebroeders Pestof zich bij hem aan te sluiten.

— Verschuil u toch niet steeds achter het hoofdkantoor, dan zult u ten allen tijde voldoende werkkrachten en al het nodige op de kop tikken, — antwoordde hij op Melnikofs protesten.

De directeur, die de zeeëngte zo spoedig mogelijk wilde bereiken, spoorde zijn metgezellen onophoudelijk aan en gedoogde niet, dat zij zich lang op één plaats ophielden. Aan rust viel nauwelijks te denken; nauwelijks hielden zij halt om ergens te overnachten, of zij begroeven zich onmiddellijk onder de lopende aangelegenheden, en de volgende morgen kostte het hun de grootste moeite zich er van los te rukken. Had Batmanof, die hen meedogenloos meesleepte, niet met vaste hand ingegrepen, dan waren zij op elke post weken lang blijven hangen.

Op de vierde post had Beridze levendige belangstelling voor het voorstel van een technicus, een klein stuk van het traject te verleggen. Hij wilde een paar dagen blijven om het terrein persoonlijk te onderzoeken.

— Begrijpt u toch, dat wij ons niet mogen ophouden, — drong Batmanof aan. — Verlies uw hoofd niet bij het zien van alle mogelijke interessante dingen... Het is helemaal niet nodig, dat u zelf de sector inspecteert om het voorstel van uw technicus te onderzoeken. De zaak wordt ook zonder u wel beslist... Wij moeten naar de zeeëngte. Onderweg hebben wij slechts het recht, tijd te besteden aan de belangrijkste, dringendste kwesties.

Soms week hij echter zelf van zijn strenge doelstelling af. Het leven van het traject trok hem tot zich en zoog hem op. Er waren dozijnen vraagstukken, die belangrijk en dringend schenen. Maar steeds drukte op hem de zorg en ongerustheid over het lot van de pijpleiding in de zeeëngte. Pas in Rogofs sector klaarde Batmanofs gelaat zichtbaar op. Hem beviel niet alleen Moesia's amusante omnibus — deze was slechts een klein onderdeel van het gehele scheppende werk van dit krachtige, goed georganiseerde collectief.

Pas kort geleden waren Batmanof, en na hem ook Beridze en Kofsjof in de sector geweest, doch reeds nu zagen zij bij elke stap treffende veranderingen. Het meest verheugde het hen, dat Rogof het in korte tijd klaargespeeld had een aanzienlijk gedeelte der buizen over de sector te vervoeren en ongeveer een derde in één lijn te leggen. Vele kilometers lang strekte zich deze zwarte stippellijn van buizen over de sneeuw uit.

Batmanof en Rogof hadden elkaar sinds hun heuglijke telefoongesprek nog niet gezien. Zij ontmoetten elkaar nu in de kraakheldere en behaaglijke woonbarak der chauffeurs. Er stonden keurig opgemaakte bedden, voor de ramen hingen tulen gordijnen en er lagen lopers op de vloer. Bij de woonbarak wa-

ren een apart wasruim en een kamer voor werkkleding. Toen Batmanof binnentrad, dacht hij aan Rogofs belofte, de woonbarak voorbeeldig in te richten. Wasili Maximowitsj was in zijn hart zeer tevreden, maar kon toch niet nalaten te mopperen en te brommen:

— Kennelijk voor de show! Je reinste „dorp à la Potjomkin”! Rogof zelf laat zich natuurlijk niet zien, want die is bezig in allerijl dergelijke operacoulissen op te stellen. . . . Ik kan mij voorstellen, hoe deze chauffeursbedden er in hun gewone toestand uitzien!

— U ziet ze precies in hun gewone toestand, — merkte Chlynof, Rogofs plaatsvervanger, op. Hij had Batmanof en zijn metgezellen aan de grèns van de vijfde post verwelkomd en hen vandaar begeleid. — De chauffeurs zijn zeer tevreden en vallen letterlijk iedereen aan, die het hart heeft hier iets vuil te maken. Moesia Koetsjina zwaait hier de scepter en zij let er streng op, dat het hier proper en gezellig is.

— Waar is uw chef eigenlijk? — vroeg Batmanof, die bij een bed was gaan zitten en de deken terugvloog om zich van de helderheid der lakens te overtuigen.

— Ik ben hier, Wasili Maximowitsj, — antwoordde Rogof zacht.

Hij was ongemerkt binnengekomen en stond in de deuropening. Batmanof had goed geraden: de gehele nacht en ochtend was Rogof van het ene eind van de sector naar het andere gereden om alles voor de kritische inspectie gereed te maken.

— Alles netjes opgedirkt? — zei Batmanof, terwijl hij op Rogof toetrad en hem recht in de ogen keek.

Rogof zweeg, want hij kon er niet toe komen iets te bestrijden, wat tot op zekere hoogte waarheid was.

— Goedendag, Alexander Iwanowitsj! — begroette Batmanof hem.

Rogof drukte Batmanofs grote, stevige hand.

— Je ziet er mager en sip uit. Wat is er loos? — vroeg Beridze, nadat hij Rogof ook begroet had.

— Niets; — antwoordde Rogof, wiens blik strak op Batmanof gericht bleef, ontwijkend.

— Hij is ziek geweest. Kou gevat. Hij wilde niet op bed liggen en werkte met negenendertig graden koorts, — lichte Chlynof hen in, die deed of hij Rogofs nijdige blik niet opmerkte.

— Ziek geweest, zeg je? — vroeg Batmanof.

— Onzin! Dat kun je toch geen ziekte noemen, een beetje niezen! — weerde Rogof zenuwachtig en ontstemd af.

— Wind je niet op, — fluisterde Alexej, die naast hem stond,

hem in het oor. — Alles is al in kannen en kruiken, jij gaat met ons mee.

Batmanof, die weliswaar niet gehoord had, maar vermoedde, wat Kofsjoef tegen Rogof gezegd had, schudde het hoofd.

— Ik weet niet, wat ik nu moet doen, — overwoog hij. — Het heeft natuurlijk geen zin een zieke mee te nemen. En ik durf de post ook niet goed alleen te laten. Zal Chlynof het werk aankunnen?

— Ik ben zo gezond als een vis! — zei Rogof ijverig. — Chlynof kan het werk best aan, daar sta ik voor in. Eerlijk gezegd, heb ik de zaken al aan hem overgedragen.

Batmanof haalde met geveinsde onverschilligheid de schouders op:

— Wel, kom dan maar mee.

— Tot uw orders! — riep Rogof uit. — Als u het goed vindt, neem ik Polisjtsjoek, de chauffeurs Machof en Solntsef en de dispatcher Moesia Koetsjina met mij mee. Zij dringen er erg op aan.

— Voor zover ik weet, wenst Machof precies het tegendeel, hij heeft te kennen gegeven, dat hij van jou gescheiden wil worden. . . . Maar laat hem rustig meekomen, als Chlynof er tenminste niets op tegen heeft. Het zijn nu zijn mensen. Regel dat maar met hem. Ik zou hem ook willen verzoeken dat hij de kok Nogtef en de houthakkers Sjoebin en Fantof naar de zeeëngte laat vertrekken.

— Dat hebben wij al geregeld! — zei Rogof snel. — Of niet soms? — vroeg hij Chlynof.

— Het lijkt wel zo. — Hij wisselde een blik met Kofsjoef en zei zacht: — Ze plunderen ons uit, nemen onze beste mensen weg.

— Geeft niet, wij redden het wel, — stelde deze hem gerust. — Aan de zeeëngte is het moeilijk, daar zijn bijzonder flinke krachten nodig. Waar moet men ze anders vandaan halen dan bij ons?

— Op de staf verwacht ik van u een uitgebreid verslag over de toestand op de door u overgenomen post. — Batmanof keek de forse, hoekige Chlynof onderzoekend aan. — Daarna zal ik het bevel over uw benoeming ondertekenen. — Toen ging hij naar de deur en zei in het voorbijgaan zacht tot Alexej: — Ach, jij barmhartige Samaritaan! Jij hebt de hele zaak bedorven. Wij hadden deze piraat de duimschroeven moeten aanleggen, dat was een goed lesje voor hem geweest!

Nog dezelfde dag vervolgden zij hun tocht. De vrachtauto's konden slechts tot de zevende post doordringen. Na de sneeuwstorm, die de hele dag had geduurd, was de ijsweg steeds vaker door de sneeuwhoppen versperd. De wagens bleven staan, soms,

tot Batmanofs ergernis, voor lange tijd. Op één plaats raakten zij geheel in de sneeuw vast; er was in de buurt geen hulp te vinden, en zij moesten de wagens een kilometer of twee zelf voortduwen.

De rest van de tocht tot de kust werd in gesloten sleden afgelegd. Die van Batmanof, welke iedereen „het admiraalsschip” noemde, ging voorop. In zijn bontjas gehuld, lag hij daar geheel alleen in en riep van tijd tot tijd een van zijn metgezellen bij zich voor een „liggende conferentie”, zoals Alexej dit schertsend noemde. De overigen lagen twee aan twee in de sleden en verdreven de tijd met gesprekken en disputen. Volgens de signalen van het „admiraalsschip” werd de tocht door korte tusssenpozen op de posten en andere plaatsen van het traject onderbroken.

Alexej en Rogof reden in één slede; zij hadden hier zelf op aangedrongen, daar zij een steeds groeiende genegenheid voor elkaar voelden.

— Aljosja, ik ben erg blij, dat ik naar de zeeëngte ga, — zei Rogof, terwijl hij Kofsjof, die naast hem lag, licht naar zich toe trok. — Sinds ik hoorde, dat jullie uit Nowinsk vertrokken waren, heb ik mij voortdurend het hoofd er over gebroken, of de directeur mij zou meenemen of hier laten. Op mijn post loopt nu alles vlot van stapel, het is vervelend geworden. Maar ik ben niet gelukkig, als mijn hoofd niet omloopt van de zorgen. En ik heb er al lang naar verlangd, met Batmanof te werken, te zien hoe hij commandeert, van hem te leren. . . . Waarom ben ik toch zo op hem gesteld? Altijd heeft hij aanmerkingen en schimpt, nooit krijg je een goed woord te horen. — In Rogofs stem klonk waardering.

— Wat was jij bedeesd, toen jullie elkaar in de woonbarak ontmoetten! . . .

— Ja, ik was bedeesd. Waarom eigenlijk, dat weet ik zelf niet. Ik laat mij toch van niemand iets welgevallen; die stelregel had ik als kind al; tienmaal per dag raakte ik met mijn vriendjes slaags. Maar tegenover hem ben ik verlegen! . . . Herinner jij je, hoe hij mij bij onze eerste kennismaking getemd heeft? Ik vloog hem toen aan als een razende tijger. Hij zei twee woordjes en de tijger veranderde in een lammetje.

— In mijn hart stond ik toen aan jouw kant, — herinnerde Kofsjof zich. — Ik heb zelf een verzoekschrift ingediend naar het front gestuurd te worden. Hij bewaart het tot vandaag de dag in zijn kluis. Eens was ik bij hem, toen haalde hij het verzoekschrift voor de dag en liet het mij zien: „Teruggeven?” Hij overwoog even en sloot het toen weer weg: „Het is nog te vroeg, het kan nog best wat blijven liggen. . . .”

— Ik zeg je ook nog de andere reden, waarom ik met jullie mee wilde gaan. Voor mij is het voorlopig beter, wanneer ik verder weg ben van Nowinsk.

Rogofs stem trilde. Het speet Alexej, dat hij zijn gezicht niet kon zien.

— Waarom moet je dan verder weg zijn van Nowinsk?

— Een paar dagen geleden was ik bijzonder somber gestemd. Ik dacht voortdurend aan Olga. Die Chmara stond mij voor de geest. Ik voelde een stekende pijn in mijn hart. Toevallig hoorde ik, dat jullie allen naar Roebezjansk vertrokken waren. Ik ging in de auto zitten en snelde naar Nowinsk! Dertig uur heb ik vrijwel aan één stuk gereden. . . . Maar pas op, dat je bij de directeur niet je mond voorbij praat, want dan is het met mij gedaan. Jij zult het niet verklappen, hè?

— Natuurlijk niet. Nu, en hoe heeft Olga je ontvangen?

— Ik kwam 's nachts aan. Serafima deed open, sloeg de handen in elkaar, keerde het hele huis ondersteboven — je weet, hoe zij is. Zonder zelfs mijn bontjas uit te trekken, rende ik Olga's kamer binnen. Zij lag in bed; zij was ziek en voelde zich kennelijk eenzaam. Hoe het kwam, weet ik niet, maar zij was over mijn plotselinge komst helemaal niet verwonderd, ik geloof, dat zij er eerst zelfs blij om was. Toen ik haar zag, bleek, met droevige ogen, viel ik voor haar op de knieën. Ik kuste haar verbonden handen en voelde, dat ik een prop in mijn keel kreeg — van geluk en een vage weemoed. En zij weende. . . weende. . . Zij drukte haar natte wang tegen mijn gezicht en snikte als een klein kind. . . .

Rogof zweeg een ogenblik.

— En verder? — vroeg Alexej.

— Mijn geluk duurde niet lang. Zij had zich eenvoudig in een zwak moment over mijn komst verheugd, en ik geloofde al. . . . Serafima keek naar ons en begon van ontroering luid te snotteren. Olga beheerste zich weer, verzocht mij de kamer te verlaten, stond op, kleepte zich aan — en toen kreeg ik wat te horen! „Waarom ben je gekomen, wie heeft je dat toegestaan?” — „Mijn hart heeft het toegestaan, dat is de hoogste autoriteit. . . .” Zij keek mij in het gezicht, betastte mijn voorhoofd, nam mijn temperatuur op. „In hemelsnaam, negenendertig drie!” Zij legde mij op de divan in Beridze's kamer en begon mij met Serafima te verplegen. Daar was ik ook al blij om, het ging er mij slechts om in haar nabijheid te zijn! Vind je dat komisch?

— Helemaal niet!

— Ik dacht, dat ik jou in je vuistje hoorde grinniken.

— Een dwaas ben je, Alexander! Nu, wat gebeurde er verder?

— Dat was alles. Ik moest weer naar huis terug. — Rogofs stem zakte weg, de herinneringen overweldigden hem. — Bij haar mocht ik niet blijven en zij wilde mij niet naar mijn post laten gaan: „Ga in het ziekenhuis liggen.” In een onbewaakt ogenblik nam ik de benen. . . .

— En heb je niet eens geprobeerd met haar te spreken? Konstantin heeft haar aan alle kanten bedrogen. En hij is als een hond gecrepeerd. Toen zij daarvan vertelde, kon zij haar afkeer jegens hem niet verbergen. . . .

— Ik zei haar: „Ik kan zonder jou niet leven. Je mag mij ombrengen, als je mij maar niet wegjaagt, — bracht Rogof toonloos uit.

— Hij draaide zich op zijn zijde en drukte met het volle gewicht van zijn lichaam tegen Alexej.

— Au, sufferd! En wat heeft zij daarop geantwoord?

— Niets, zij heeft helemaal niets geantwoord! Zij liep naar de wand, alsof zij bang was, zij stond daar als een arm weesje, en ik had niet de moed naar haar toe te gaan. Zeg mij toch, Alexej, wat ik nu doen moet! Ik heb steeds gewacht. . . . steeds gewacht!. . . . Vroeger stond er iets in de weg. Nu heeft zij deze Konstantin uit haar hart gebannen. Maar zij houdt niet van mij en zal ook niet van mij gaan houden!. . . .

— Ik geloof, dat jij haar niet begrijpt, — antwoordde Kofsjoj na een pauze. — Olga houdt van jou en zal elke dag meer van je gaan houden. Maar zij is een vrouw, die met haar verleden volkomen moet afrekenen, voor zij naar jou toe kan komen. Al is met Konstantin ook alles voorbij, toch is zij nog bedrukt en heeft zij haar evenwicht nog niet teruggevonden. Vergeet niet, wat zij geleden heeft! Ik begrijp haar. Zij heeft hartstochtelijk bemind, waarschijnlijk voor het eerst van haar leven. Toen moest zij tegen deze onwaardige liefde strijden, zich er geheel los van maken. Zij voelde zich tot hem aangetrokken, en tegelijkertijd stootte hij haar af. Toen hoorde zij, dat hij aan het front was, en kreeg zij medelijden met hem. Indien zij laffer en zwakker geweest was, had zij bij jou stellig troost en steun gezocht. Maar dat wil zij niet, — en dat is goed. Heb geduld, beheers jezelf en laat haar voorlopig met rust. . . .

Rogof luisterde gretig naar Kofsjoj. Zijn stotende adem verried zijn opwindning. Aan Alexejs woorden toetste hij als het ware zijn twijfel.

— Dat zeg je alleen om mij te troosten! — zei hij met opeengekleemde tanden. Zij heeft mij bij het afscheid op het hart gedrukt: „Kom niet meer naar mij toe. Als ik je nodig heb, zal ik je schrijven. . . . Maak je om mij niet ongerust. Chmara bestaat niet voor mij. Na al wat ik heb doorgemaakt, heb ik niets

meer te vrezen..." Kortom, zij heeft mij de deur gewezen...

— Nee, jij begrijpt haar niet. Geloof mij, ik heb gelijk. Jouw hartstocht belet je de zaak in haar ware gedaante te zien en te begrijpen.

— Genoeg, Alexej! Jij bent een goede vriend, maar je hoeft mij niets wijs te maken. Wij zullen het over iets anders hebben.

— Overigens heb ik die Chmara in Roebejansk ontmoet, — herinnerde Alexej zich.

— Hoe dat zo? — vroeg Rogof quasi onverschillig.

— Ik ontmoette hem toevallig, toen ik op straat slenterde. Weet je, de straten daar zijn komisch: gewoon een rutschbaan. Je krijgt lust op je achterste te gaan zitten en je maar te laten glijden. Hij nodigde mij uit. Ik had er niet veel zin in, maar ging toch. Louter uit domme nieuwsgierigheid. Dat heb je soms zo: iemand is onsympathiek, maar boezemt je toch belangstelling in!...

— Hij heeft het natuurlijk weer over Olga gehad?

— Hij zei, dat hij haar aardig vond en haar graag het hof zou maken, maar haar uit vriendschap jegens mij aan mijn goede zorgen overlaat. — Terwijl Alexej dit zei, verscheen er in het donker van de slede een brede glimlach op zijn gezicht, en hij schoof voor alle zekerheid een eindje van Rogof af.

— Ik zal je mores leren met je goede zorgen! — dreigde deze bijna in ernst.

— Bij Chmara trof ik Groebiski aan. Zij blijken oude vrienden te zijn; Groebiski heeft vroeger in Roebejansk gewerkt. Hij was naar Chmara gekomen om hem zijn leed te klagen en zijn wonden af te laten likken. Mij keek hij niet eens aan. Chmara verweet mij, dat wij met zijn vriend zo brutaal omgesprongen waren: „Een vergissing is menselijk. Maar daarom hoef je iemand toch nog niet dadelijk aan de dijk te zetten?” Overigens gaat zijn medelijden met Groebiski gepaard aan een gevoel van minachting. Toen Groebiski vertrok om te gaan slapen, zei Chmara tegen mij: „Wat een vent!... Een man moet juist in moeilijke ogenblikken zijn kracht tonen...”

— Goed gezegd, — bromde Rogof.

— Goed gezegd, maar op welke toon? Na dit bezoek is mijn antipathie jegens hem nog groter geworden. Hij ontving mij hartelijk, tracteerde mij op wijn en artikelen van de zwarte markt en stelde voor „bekende dames” uit te nodigen, zoals hij zich uitdrukte. Het verwonderde hem, dat ik weigerde. Geleidelijk kreeg ik afkeer van hem. Olga heeft terecht van hem gezegd: Een lege vent, die de kleine genoegens des levens het hoogste aanslaat... Strenger gezegd: een smeerlap... Het is jammer, dat zulke mensen in het leven met goede, onverdorven

mensen in aanraking komen en hen kunnen besmeuren. Onder alle mogelijke foto's, die in zijn kamer hingen, zag ik met verbazing ook het portret van — raad eens van wie?

— Van Olga?

— Nee, van Tanja Wasiltsjenko. Ik was er zo verbluft van, dat ik niet kon nalaten, te vragen, waar hij die foto vandaan had. Hij antwoordde met een zekere tegenzin en ergernis: „Zij is toch Olga's beste vriendin. Zij is hier op school gegaan en kwam vaak bij de Rodionofs op bezoek. Ik heb haar het hof gemaakt, dat spreekt toch vanzelf.” Dadelijk na deze woorden over Tanja zei hij iets dubbelzinnigs, ik hield het niet meer uit en nam afscheid van hem.

— Ik zou dit exemplaar wel eens willen ontmoeten om te zien, wát het voor een snuiter is!

— Ik geloof, dat je dat genoegens weldra zult hebben. Hij zei, dat hij binnenkort met een geologische expeditie naar Tasjin vertrekt en daar in de buurt komt te leven. Het zal mij plezier doen, wanneer je hem daar, ergens in de tajga, eens een flink pak rammel geeft! . . .

— Met genoegens! — balde Rogof krachtig zijn vuisten.

Er bruiste een geweldige kracht in hem. Hij sloeg zijn armen om Alexej heen en drukte hem gekscherend zo sterk tegen zich aan, dat deze kreunde en om genade smeekte. . .

In de laatste slede reden Filimonof en Liebermann. Daar beiden tamelijk dik waren, pasten zij maar nauwelijks in het smalle voertuig. Liebermann draaide zich van de ene zijde op de andere en had slechts één wens: zo snel mogelijk „het einde van de wereld” te bereiken. Tijdens de ganse tocht bevond hij zich in een toestand van onrust, die hem zelf bevreedde. Niet zonder reden had hij geprobeerd zich op het hoofdkantoor aan de reis te onttrekken, door zich er op te beroepen, dat hij zijn vrouw en dochter verwachtte, die er in geslaagd waren uit de blokkade van Leningrad te ontkomen.

De noodzaak, in Batmanofs aanwezigheid steeds zijn houding te bewaren, het nauwe contact met mensen, die hij vroeger nauwelijks gekend had en van wier uiteenlopende interessen hij geen idee had, de afwisseling aan indrukken, de enorme omvang van het bouwbedrijf, die pas nu waarlijk tot hem doordrong, — dit alles bracht in Liebermann een gisting teweeg. Zijn voorstellingswereld verruimde zich opeens, zijn eigen werkzaamheid zag hij plotseling van volkomen onverwachte zijde.

Op de tiende post werd het Batmanof weldra duidelijk, waarom deze sector achterbleef. Aan de hand der door hem vastge-

stelde feiten toonde hij aan, dat dit geheel en al aan de slechte arbeid der leiding te wijten was. De mensen hier schenen de situatie en hun plichten te kennen, en toch ging alles met een bureaucratische traagheid. Batmanof verzuimde niet Liebermann drastisch voor ogen te houden, dat men bijvoorbeeld een kilo spijkers slechts ten koste van eindeloze onderhandelingen met zekere leidende medewerkers en via een langdurige schriftelijke procedure kon bemachtigen. De chefs der voornaamste afdelingen van de staf van de post, die in aangrenzende kamers zaten, voerden onder elkaar een onzinnige correspondentie over de simpelste kwesties. Liebermann zag zichzelf en Fedosof als het ware in een handspiegel.

— Sinds wanneer teelt u deze schimmel? — vroeg Batmanof op de productievergadering van de post. — Ik was kort geleden nog hier en toen heb ik er nog niets van gemerkt.

Zij reden niet verder, alvorens zij in het apparaat orde geschapen en de juiste man op de juiste plaats gesteld hadden. Maar ook later voerden de leden van het hoofdkantoor er lange en vurige debatten over, hoe een Sowjet-kantoor en een Sowjet-ambtenaar ingesteld moesten zijn. Liebermann nam niet deel aan de gesprekken, maar zij troffen en krenkten hem. Met Filimonof alleen gebleven, waagde hij het achteraf zijn mening te zeggen. Hierin kwam tot uitdrukking, dat hij de bevoorradingspecialisten rechtvaardigde en verdedigde, ofschoon niemand hen aangevallen had.

Om Filimonofs gevoelige snaar te treffen, begon Liebermann te vertellen, dat de ingenieurs zowel bij de aanleg der olieleiding als overal elders de grootste voorrechten genoten. Hij beweerde, dat het werk van ingenieurs gemakkelijk was, daar zij in alles gesteund werden en de technische normen recepten waren voor alle eventualiteiten.

— Jij bijvoorbeeld, ingenieur Filimonof, wat weet jij eigenlijk? — ging Liebermann tot de aanval over. — De motor van de vrachtwagen moet functionneren. Een auto loopt op benzine. De wagen moet door een goed geschoold chauffeur bestuurd worden. Dat is alles! Hapert er iets aan, dan blijft de wagen staan en schiet het werk niet op. Ik heb echter een miljoen zorgen aan mijn hoofd: de mensen moeten volgens de voorschriften gevoed, gekleed en geschoeid worden, hun moet een behoorlijk bestaan geboden worden. Lieve hemel, al moet je krom liggen, eten en kleding moet je hun geven! . . . Met Fedosof is het al net eender gesteld. Jij verlangt van hem alles, wat je nodig hebt. En als hij het je geeft, kun je werken. Jou kan het niet schelen, op welke wijze Fedosof er aan komt! . . .

Zijn gewoonte getrouw, zweeg Filimonof of beperkte zich tot

korte opmerkingen. Aan deze opmerkingen voelde Liebermann, dat het hem gelukt was zijn buurman te prikkelen.

— Als het zo moeilijk is bevoorradingchef te zijn, moet je van beroep veranderen. Waarom wordt je geen ingenieur, voor wie alle werkdagen Zondagen zijn? — knorde Filimonof.

Liebermann sloeg geen acht op deze repliek en spon zijn gedachte verder uit:

— Omdat jullie ingenieurs alles zo makkelijk gelukt en al jullie regels van A tot Z in de boeken staan aangegeven, matigen jullie je zo'n aplomb en zelfverzekerdheid aan! Lieve hemel, neem ingenieur Kofsjof bijvoorbeeld! Hij is nog maar een broekje, maar oordeelt als een professor of een rabbi. Alles op de wereld heeft hij in zijn mars, nergens twijfelt hij aan!

— De zekerheid van ingenieur Kofsjof spruit voort uit zijn innerlijke overtuiging, — zei Filimonof ontstemd. — Hij stelt zich niet aan, hij spreekt en handelt ronduit, zonder omwegen. Ik steek mijn hand er voor in het vuur, dat hij nooit onwaarheid spreekt, en wat hij ook doet, nooit op persoonlijk voordeel uit is. Waarom staat je dat niet aan? Ik zal het je zeggen! Omdat jijzelf deze overtuiging en oprechtheid mist. Wanneer men met jou spreekt, heeft men steeds het gevoel, dat er achter jouw woorden iets verborgen is. Niet voor niets klagen velen er over, dat het moeilijk is met jou tot overeenstemming te komen. Jij kunt het eenvoudig niet laten, anderen te bedriegen, ook al heb je er niets geen voordeel bij! . . . Waarom moet jij je werk altijd met een aureool van klatergoud omgeven, rondbazuinen, hoe moeilijk het wel is en de moeilijkheden van alle andere arbeid verkleinen? Waarom tracht jij altijd iedereen een verzoek te weigeren? Of als je het inwilligt, dan toch eerst tegen te sputteren en de helft te geven van hetgeen men je vraagt? Herinner jij je, hoe Zjenja jou de oren gewassen heeft? Iedereen was het met haar eens, niemand heeft er een woord tegen ingebracht. Het is dus werkelijk zo, dat jij niet van de mensen houdt en hen niet vertrouwt.

—Lieve hemel, wat een aanklachten! — riep Liebermann uit.
— Als ik waarlijk zo'n doortrapte rekel ben, moet ik nodig voor het gerecht gesleept worden!

— Je hoeft niet te overdrijven! Niet alles in het gedrag van de mens wordt door het wetboek van strafrecht geregeld. Als dat het geval was, zou je nu vermoedelijk niet met mij, maar met de rechter van instructie spreken. En jij bent niet de enige bevoorradingsspecialist van dat slag, er zijn er genoeg, die al geen haar beter zijn. Ik zou wel eens willen weten, waarom zij zo zijn.

— Waarom? — riep Liebermann uit, *l'illuminé* had zijn gevoelige snaar geraakt.

— Blijkbaar moeten wij de oorzaak zoeken in het feit dat wij met materiële waarden te maken hebt, met eigendommen, die het niet van u. Sommige ellendige haillen van de *bevoorrading* handel zijn bij sommige bevoorradingsspecialisten *onuitroeibaar*. In hun bewustzijn verdwijnen de overblijfselen van het kapitalisme langzamer dan bij andere mensen.

— Kijk een beetje uit met je overblijfselen en je *bevoorrading* handel! Ik ben in de bevoorrading groot gebracht, *hele mijn* leven er aan gewijd, en sta op mijn gebied op *een lijn* *zal niet* met een academicus, dan toch in elk geval met een *ingenieur*! Ik heb deze bevoorradingswetenschap vroeger *gestudeerd* dan jij je techniek, ik begon al op mijn tiende jaar. Nu ben ik *God*-zijdank vijfenveertig.

— Dan is het de hoogste tijd je jubileum te vieren! *Gek*, dat ik tot nog toe geen bericht over de onderscheiding van het lid der bevoorradingshogeschool Liebermann gezien heb.

— Dat zul je nog zien! Zodra wij de olieleiding overdragen, krijg ik ook een onderscheiding. Lieve hemel, ik zal er *heer* wel voor zorgen, dat ik gedecoreerd word!

— Mijn zegen heb je! Ik zal als eerste applaudiseren, hoewel ik geen groot vereerder van de geslepen bevoorradingswetenschap ben.

— Jij hebt je nooit met bevoorrading bezig gehouden en weet niet, dat je hier zonder listen en streken niets uitricht. Batmanof begrijpt dat!

— Dat geloof ik niet. En ik geloof nog minder, dat Batmanof zijn ogen sluit voor listen en streken. Ik ben er van overtuigd, dat Aljosja Kofsjoj heel anders zou werken dan u, indien hij de bevoorrading onder zich had.

— Lieve hemel, nu vergelijkt hij mij met zijn Aljosja Kofsjoj! — krijste Liebermann. — Je kunt mij toch niet met hem op één lijn stellen! Zijn leven is van zijn kindertijd af zo doorzichtig als kristal geweest! Ik heb hem op een vergadering zijn levensgeschiedenis horen vertellen. Zijn vader was een onontwikkeld handwerker; maar hij liet zijn zoon studeren. Van de school kwam Kofsjoj op de academie, van de academie regelrecht naar het bouwbedrijf, en nu heeft hij al een praats van jewelste! . . . Zijn levenspad is zo recht als een pijl: van de pioniers naar de komsomol, van de komsomol naar de partij. Heeft het leven hem getrapt en geslagen zoals mij? Hij moest als kleine jongen niet een ellendig bestaan in een winkel leiden, waar de koopman jou als een minderwaardig iemand beschouwt en ieder een het recht heeft je te knechten, waar je geen goed woord te

horen krijgt, alleen vloeken en oorvegen! Jouw Aljosja heeft nooit de ondernemers moeten aflopen en om werk bedelen, hij heeft zich voor niemand gebogen en vernederd!

Liebermann schreeuwde dit alles hartstochtelijk en verbit-terd uit. Filimonof zweeg; voor het eerst hoorde hij deze man zonder tierelantijnen en draaierijen de waarheid over zichzelf zeggen. Ook Liebermann zweeg; waarschijnlijk geneerde hij zich over zijn bekentenissen.

— Wil ik je een gelijkenis vertellen? — zei hij een ogenblik later reeds kalmer. — Daarop heeft mij eens een ondernemer, bij wie ik om werk vroeg, vergast. Wil je het horen?

— Vertel, — verklaarde Filimonof zich bereid.

— Er komt eens een jongen bij een koopman voor een baan-tje als winkelbediende. Deze bekijkt hem van alle kanten en vraagt: „Deug jij als winkelbediende, beste vriend? Dat is geen eenvoudig, maar geraffineerd werk.” — „Wat is daarbij dan geraffineerd, patroon? Ik ken die winkelbediendes!” De patroon kijkt ondertussen uit het raam en vraagt vol belangstelling: „Kijk eens, mijn beste, wat is er daar op de weg te zien?” — „Een rij wagens.” — „Wat is dat voor een rij wagens? Waaruit bestaat de lading? — wil de koopman weten. — Hol er heen en vraag het!” De jongen snelt heen en komt buiten adem terug. Hij bericht. „Het zijn boeren, die haver vervoeren.” De koopman is geanimeerd: „Waar gaan zij heen?” — „Dat heb ik niet gevraagd. Zal ik hun nalopen en het vragen?” — „Allicht moet je het vragen. Maar schiet op, want zij zijn al een heel eind weg.” Weer rent de jongen weg. Hij komt geheel bezweet terug: „Zij brengen de haver naar het dorp Popofka.” — „Heb je niet gevraagd, wat zij er mee gaan doen?” — „Nee, moet ik het vragen?” — „Ja, alsjeblieft. Maar er is al geen spoor meer van hen te bekennen.” — Geeft niet, ik haal ze wel in!” De jongen komt bekaf terug, met knikkende knieën: „Zij gaan de haver verkopen aan de handelaar Sizobrjoechof.” — „Voor hoeveel? Hoeveel vragen zij per poed?” — roept de patroon uit. „Ach, dat heb ik niet gevraagd!” — zegt de jongen spijtig; hij biedt echter niet meer aan om er naar te informeren. De patroon meent: „Toch zou je moeten vragen, wat zij per poed vragen...” Wat te doen? Er zit voor de jongen niets anders op dan de rij wagens nog eens in te halen. Het duurt lang, vóór hij terugkomt. Eindelijk verschijnt hij, naar ademsnakkend en badend in zijn zweet. „Een roebel per poed,” — zegt hij en zakt in elkaar. „En zouden die boeren de haver niet aan mij verkopen, als ik hun tien kopeken per poed meer bied?” — vraagt de patroon. Maar hij kijkt naar de jongen en ziet, dat deze het spel al opgegeven heeft. Dan roept de patroon zijn eerste winkelbediende. „Er is hier een

rij wagens voorbij gereden. Weet jij niet? Timofej, wat dat voor wagens waren?" — „Dat weet ik, patroon, — antwoordt de winkelbediende. — Boeren zijn met haver op weg naar Popofka om deze aan handelaar Sizobrjoechov voor een roebel per poed te verkopen. Zij zijn echter bereid haar aan ons af te staan. Op eigen gezag heb ik hun vijf kopeken meer geboden. Zij zijn al omgekeerd, dadelijk rijden zij voor." — „Gesnapt? — vraagt de patroon aan de jongen. — Jij deugt niet als winkelbediende. Ik geef je de raad ingenieur te worden. Daar is iedereen voor geschikt, zelfs Filimonof is ingenieur geworden!..."

Filimonof begon luid te lachen.

— Een kostelijke gelijkenis, — gaf hij toe. — Zeg, was jij misschien die jongen, kameraad academicus, die voor dit examen gezakt is?

— Neen, kameraad ingenieur, dat was ik niet... Lieve hemel! als ik dat geweest was, zou Batmanof nu een of andere hooggekwalificeerde ingenieur als chef van de bevoorradingsafdeling hebben. En op de trajectposten zouden de mensen zonder kleren en schoenen rondlopen. . . .

Beridze en Topolef, die zich na het laatste nachtlogies op een van de posten in dezelfde slede bevonden, reden lange tijd zonder een woord te zeggen. Men kon de stotende, zware adem van Koezma Koezmitsj horen. Beridze hief een paar maal het lied: „Geheiligde Bajkal, roemrijke zee" aan. Zij hadden nog nooit gelegenheid gehad een niet-officiëel gesprek te voeren, en zelfs bij de officiële was altijd Kofsjof aanwezig.

Bij een kuil in de weg schokte de slede en botsten de ingenieurs tegen elkaar aan. Beridze snoof de lucht van snuiftabak op, die van de snor van de oude man uitging, en lachte:

— Nu zijn wij gelijk dicht bij elkaar gekomen, Koezma Koezmitsj. Wat vindt u, hebben wij niet lang genoeg gezwezen? Eigenlijk hebben wij nu toch volstrekt geen reden meer elkaar uit de weg te gaan. Hoe denkt u daarover?

— U hebt gelijk. Eerlijk gezegd, hadden wij vroeger ook geen gewichtige redenen.

— Vroeger wel... Groebiski. Dat was een reden, die u volkomen in zijn boeien geslagen had, als ik het zo mag uitdrukken... Zeg eens, vindt u het niet zielig voor hem? Hij heeft toch hard gewerkt aan het project en plotseling — weggejaagd:

— Nee! Hij slaat nu een zielig figuur, maar ik heb niet met hem te doen, — antwoordde Topolef op vaste toon. — Ik heb zijn invloed op mij gevoeld, ik was, zoals u zei, geheel in zijn boeien geslagen. Ik zou wel een beloning willen geven aan de-

gene, die het wezen van zulke mensen als Groebiski zou kunnen verklaren.

— Tracht u het zelf, dan spaart u geld uit, — ried Beridze hem aan. — U hebt er nu juist tijd voor.

— Vindt u het goed, dat ik een snuifje neem? Ik zal het voorzichtig doen, dan vliegt er niets in uw ogen. Ik houd het anders niet meer uit.

— Dat hoeft u mij niet te vragen, u bent in deze donkere woning evenzo de baas als ik.

Topolef stopte een snuifje tabak in zijn neus. Georgi Dawydowitsj niesde oorverdovend.

— Nu hebt u toch uw deel gekregen, — lachte de oude ingenieur. — Als u lust hebt, zullen wij deze ingewikkelde verschijning, die mijn gewezen chef in mijn ogen is, samen ontleden. Bent u het met mij eens, dat het een ingewikkelde verschijning is?

— Natuurlijk.

— Alexej Maximowitsj Gorki, — Topolef sprak deze naam met grote eerbied uit. — heeft niet vergeefs vurig tot haat iegens het kleinburgerdom opgeroepen. De vreselijke kracht van het kleinburgerdom lag voor een groot deel besloten in zijn walgelijke drang naar rust en werkeloosheid. In Groebiski hebben wij hier een voorbeeld. Hij moest in Engeland leven: daar staat al eeuwen lang alles stil, — een grote vijver met stilstaand water, bedekt met groen kroos. . . . Als plotseling de dikke lexicons, die Groebiski's werkzaamheid bepalen, verdwenen, zou hij waarschijnlijk aan hartverlamming sterven. Natuurlijk weet hij veel, heeft hij in zijn jarenlange loopbaan als ingenieur een uitgebreide kennis vergaard. Maar hij gelooft slechts in dat, wat in de dikke buitenlandse en enkele Russische boeken zwart op wit geschreven staat en door de autoriteiten honderdmaal bekrachtigd is. In devotie sjouwde hij achter hen aan en belandde op een dag in een stille, drabbige bocht, waar hij sindsdien gebleven is. Vernieuwing en durf zijn hem vreemd, elke vorm van scheppend initiatief prikkelt hem eenvoudig! . . . Nu begrijp ik waarom hij met zo'n sarcasme en hoogmoed op de nieuwe idee van de linkeroever neerkeek. Dat was nog vóór u, ik bedoel de voorstellen van Karpof en andere mensen van het traject. Precies zo richtte hij zich tegen de initiatieven van Tatjana Wasiltsjenko. die op alle vergaderingen de eis stelde een provisorische telefoonverbinding aan te leggen.

— Hebt u Groebiski niet eerder doorzien? Of hebt u hem wel doorzien en hem getolereerd?

— Ik heb hem niet zo doorzien als op het ogenblik, nu ik mij van zijn invloed heb losgemaakt. Ik geef toe, dat hij ook mij

een tijd lang in zijn drabbige bocht verstikt heeft. Ik word mis-selijk, wanneer ik er aan denk, dat ik het was, die naar hetgeen hij dicteerde op de voorstellen van het traject antwoordde. En ik was evenmin in staat Tatjana Wasiltsjenko te ondersteunen, hoewel ik begreep, dat zij gelijk had.

Naar zijn stem te oordelen, was de grijsaard zeer nerveus en Beridze zei om hem te kalmeren:

— Waarom windt u zich op? U ontleedt nu toch een gecompliceerde verschijning, die tot het verleden behoort.

— Ik tracht het, — zei Topolef. — Natuurlijk was mij in mijn vroegere chef lang niet alles sympathiek. Maar nooit ben ik op het idee gekomen mij tegen hem te verzetten of in opstand te komen. Tussen haakjes, ik ken hem al vijftwintig jaar. Hij noemde onze oude betrekkingen een zilveren vriendschap. Begrijpt u, hoe het mij drukt aan deze „boezemvriend” te denken? Een der antieke filosofen heeft gezegd: „Stilstand is dood.” Groebiski is in wezen een dood mens, een levend lijk. Ik heb mij echter ondanks alles van jongs af aan een andere regel voor ogen gesteld: naar de duivel met stilstand en sleur! Ik heb elke dag behoefte aan onrust, opschudding, iets nieuws! . . . U bent voor mij de levende antithese van Groebiski, en ik ben blij, dat ik naar de zeeëngte ga en handelend zal optreden. Groebiski daarentegen was nooit zelf gegaan en had ook mij niet laten gaan. Weet u, het is pijnlijk om te bekennen, maar ik had er zelf ook nooit om verzocht; het is daar afgelegen, koud, niets dan ongemak en opschudding, terwijl het thuis warm en rustig is. Maar van u is er een stroom op mij overgesprongen; ik kan nu niet meer thuis zitten, ik heb behoefte alles met eigen handen te betasten, met eigen ogen te zien, hoe de olieleiding door de zeestraat wordt aangelegd. . . . Komische beschouwingen, nietwaar, Georgi Dawydowitsj?

— Ik zou u de hand willen drukken, alleen is het hier niet de geschikte plaats daarvoor, — zei Beridze hartelijk.

— Als iemand mij zo hoort praten, zal hij de schouders ophalen, — hervatte Topolef na een kort stilzwijgen. — „Kijk, die oude baas heeft een mooi probleem uit zijn duim gezogen! Zo'n probleem bestaat in ons land helemaal niet! Bij ons wordt gebouwd, het hele systeem is voor scheppende arbeid, tegen stilstand. Die oude brompot wil ons zijn subjectieve belevenissen opdringen! . . .” Ik zou mijn fictieve opponent antwoorden: „Inderdaad, het gehele maatschappelijke stelsel is tegen berusting, onverschilligheid en stilstand, is voor elke vorm van leven. Maar niettemin bestaat het probleem, dat ik opgeworpen heb.” U hebt toch ook opgemerkt: een verschijning, die tot het verleden behoort. Is dat werkelijk zo? In dit land leven vele mil-

lienen van de meest verschillende mensen! En ieder heeft zijn eigen lot. De mens wordt geboren, opgevoed, in het leven geplaatst, en het hangt van ontelbare omstandigheden af, wat er uit hem wordt. . . . Denk niet, dat deze kwesties mij opwinden, omdat ik zestig jaar oud ben: een oude specialist, die nog vol zit van overblijfselen uit vroeger dagen! Onzin, ik voel mij helemaal niet oud!

— Bravo!

— Ja, ja, ik wijs deze verouderde voorstelling over leeftijd van de hand! Als ik veertig jaar jonger was, zou dit vraagstuk mij niet minder bezighouden. Groebiski is jonger dan ik, maar hij zal er niets van begrijpen, wanneer ik hem alles vertel. En ook een jong iemand, die, laten wij zeggen, de leeftijd heeft om in de komsomol te gaan, kan in de ban van onjuiste voorstellingen geraken. Stelt u zich eens Groebiski's zoon voor; hoe zal zijn wijze van denken worden, als hij zijn vader als voorbeeld neemt? En hebt u zelf soms nooit jonge mensen aangetroffen, die in een walgelijke berusting en zelfvoldaanheid hun leven slijten? Zo iemand heeft scholen doorlopen, een betrekking gekregen, een gezin gesticht, en is er nu innerlijk van overtuigd, dat hij het noogste doel bereikt heeft. Geen enkel ver perspectief — die uitdrukking hebben Aljosja en ik uitgevonden, — geen enkel ver perspectief zweeft zo iemand voor ogen, geen enkel doel stelt hij zich meer, hij laat zich door de stroom, de stroming des levens drijven. O ja, de stroom is machtig en groots, hij sleurt allen voorwaarts, in de toekomst. Maar kan men dan rustig blijven, wanneer er zich onder degenen, die deze beweging met al hun krachten bevorderen, ook mensen zijn, die zich willoos laten meeslepen? Al wat willoos is, kan tot stilstand komen, en wat tot stilstand komt, vormt een rem voor de algemene beweging. . . .

De sleden stopten plotseling. Vooraan hoorde men stemmen en gelach. De „admiraal” bracht op deze wijze nu en dan de gehele colonne in het alleronherbergzaamste oord tot stilstand. Hij stapte uit om de benen te strekken, en na hem kropen ook de anderen uit de halfdonkere voertuigen. De zon en de helwitte sneeuw waren verblindend. Batmanof schepte behagen in het winterlandschap aan de Adoen, en hij kon er lange tijd in bewondering staan kijken.

— Wat een eentonig wit landschap, nietwaar, Wasili Maximowitsj? — leidde Beridze, naderbij tredend, een polemisch gesprek in. — Als ik zo naar deze grauwe uitgestrektheid kijk, denk ik: „Ach, de Kaukasus! Hoeveel kleuren, felle, schreeu-

wende kleuren, zijn daar niet op elk plekje grond! Men geniet er van, of men wil of niet! . . .”

Intussen waren de andere metgezellen genaderd. Slechts Liebermann en Filimonof bleven op een afstand en begonnen een vechtpartij in de sneeuw. Als een zware bruine beer ging de bevoorradingschef in zijn ruige bontjas zijn tegenstander te lijf.

— Nietwaar, Aljosja, het landschap is hier troosteloos en triest. En 's winters is hier helemaal niets te zien, — gaf Beridze, die een bontgenoot zocht, Alexej een knipooogje.

Topolef ondersteunde hem volkomen in ernst; de natuur hier was niet naar de smaak van de oude man.

— Bloemen zonder geur, vogels zonder stem, — herhaalde hij een citaat, dat hij ergens gehoord had. — Een koude, onverbiddelijke natuur. Ik was, ben en blijf vereerder van het landschap rondom Smolensk.

Beridze stootte Alexej enthousiast met zijn elleboog aan:

— Aha, wij hebben beet. De directeur komt dadelijk in actie.

En inderdaad begon Batmanof, nadat hij zijn sigaret opgerookt en het peukje weggeworpen had:

— Jullie zijn blind! Net als badplaatsgasten: „Ach, de Kaukasus! Och, de Kaukasus! . . .” Verloochent moeder natuur niet, zij is overal mooi! Men moet haar slechts weten te zien en te waarderen. Van nu af zal ik een maatregel invoeren: om de twee uur kruipt iedereen de koude in en slaat een uur lang de natuur gade om haar schoonheid te leren begrijpen.

— O, die heb ik al begrepen! — lachte Beridze.

— Kijkt naar de zonsondergang, — zei Batmanof op bevelende toon. — Ziet, de zon is al verdwenen, zij gaat schuil achter deze reusachtige bergtop. Toch is zij nog aanwezig. De zon heeft die witte sneeuwschilderijen voor jullie ogen getoverd. Hoe kan men niet genieten van dit dovende licht, dat de omtrekken der bergtoppen zo scherp omlijnt! Als onze hoofdingenieur in staat was nog iets anders te begrijpen dan constructietekeningen, zou hij hier de dichte sparren zien en de sneeuwlaag, die zij op hun takken dragen als op handen, en deze — zien jullie? — compacte stroom van gouden stralen, die wegsijpelt in de sneeuw.

Beridze bewonderde Batmanof: lang van gestalte, breedgeschouderd, in zijn witte bontjekker en bontmuts, was hij knap om te zien. In zijn grijze ogen was de weerschijn van de zonsondergang.

— U bent een artist, Wasili Maximowitsj, — verklaarde Topolef. — Iemand, die in de natuur de schoonheid ziet, die anderen niet kunnen zien, is een artist.

— Wilt u beweren, dat de directeur ons iets getoond heeft,

wat er in werkelijkheid helemaal niet is? — plaagde Alexej de grijsaard.

— Nee, dat wilde ik helemaal niet beweren, u moet mijn woorden niet verdraaien.

— Let maar niet op grappenmakers, — ried Batmanof hem aan. Deze berg alleen is al een volmaakt schilderij. Bekijk maar eens goed, hoe hij blijkbaar slechts één kleur heeft, maar hoeveel nuanceringen en schakeringen! De top heeft een gouden gloed, vlak daaronder is een lichtpaarse schaduw, die bij de voet steeds donkerder wordt en onderaan in een dieppaarse tint overgaat. Waar hebt u een eentonige, grauwe uitgestrektheid gezien, kameraad Beridze?

— Ik geef mij over, zij is verdwenen, die vervloekte grauwe uitgestrektheid!

— Richt jullie kortzichtige ogen nu op de Adoen. — Batmanof liet zijn blik over zijn metgezellen glijden en tenslotte op Liebermann rusten, die na het gevecht met Filimonof zwaar hijgde. — Welke gedachten komen er in u op, wanneer u naar deze rivier kijkt?

Liebermann stak zijn grote rode neus in de richting van de Adoen en haalde de schouders op :

— Gedachten? Een grote rivier. Dichtgevroren.

— Is dat alles?

— Ja. Lieve hemel, wat is er dan nog meer te zien? — Liebermann knipperde naïef met zijn berijpte wimpers en blies in zijn verkleumde handen. Niet zonder ironie voegde hij er aan toe: — Overigens heb ik meer begrip voor de bevoorrading, kameraad directeur.

Allen proestten van het lachen.

— En wat vindt u er van? — Batmanof keek naar Alexej, die zijn blik strak op de rivier gericht hield. — Roept het schouwspel van de in ijs geketende Adoen bij u soms ook geen gedachten en gevoelens op?

— Zeker, — antwoordde Kofsjof ernstig. — In de winter verbaast mij altijd de bewegingloosheid van een grote rivier. Ik wil dan de sporen van de strijd, die de rivier gevoerd heeft, voor zij zich onderwierp aan de kracht, die haar in de boeien sloeg, nagaan.

Batmanof luisterde met zichtbaar genoeg naar hem.

— Heel juist! Tenminste iemand met smaak! Kijk maar, hoe de Adoen zich verzet heeft, hoe hij gestreden heeft! Wat betekenen deze woest omhoog stekende ijsblokken op de rivier? Dat zijn haar verstarde bewegingen. Hier is een heel slagveld van twee natuurmachten. — Hij draaide zich om en boorde zijn blik in het landschap achter de rivieren. — Waar elders zien jullie

zo'n woud? In de Kaukasus? . . . Hier, waar wij staan, aan de linkeroever, is het woud teruggeweken. Maar daar is het tot vlak bij het water doorgedrongen. Het is, of het tot de Adoen zegt: „Ik heb jou de andere oever ontruimd, stroom daar vrij uit, hier is mijn rijk, hier is je de toegang verboden — keer om! . . .”

Beridze lachte in zijn baard; Batmanof bemerkte deze glimlach.

— Er valt niets te grinniken, — wierp hij hem met geveinsde toorn toe. — Dubbeldoorgehaalde vaklieden zoals u zien in een levend woud slechts brandhout, telegraafpalen en planken van veertig millimeter. Maar er zijn ook andere mensen, die omgekeerd in stapels hout en planken van veertig millimeter het groene, van vele stemmen en vrolijk gekwinkeleer vervulde woud zien!

— Uw opmerking vat ik als een richtlijn op, en van heden af houd ik op het woud te bezien uit het oogpunt van brandhout en planken van veertig millimeter. Ik zal het bewonderen, — moge het lieve woud nog vijfhonderd jaar in onverstoorde vrede staan!

Alexej schudde afkeurend het hoofd.

— Wilt u het woord? Bent u het er niet mee eens? — vroeg Batmanof hem.

— Ik ben het er niet mee eens, dat dit woud nog vijfhonderd jaar rustig blijft staan, — antwoordde Alexej. — In dit woud zwaait de beer de scepter. Ik ben voor andere landschappen. Nooit zal ik het tafereel vergeten, dat Rogof ons heeft getoond, toen wij in zijn sector waren.

— Wat heb jij hun daar getoond, Rogof? — vroeg Batmanof vol belangstelling. — Ik ken jou, lelijke goochelaar!

Rogof glimlachte. Alexej voorkwam zijn antwoord:

— Hij heeft ons de lichten langs het traject aan de Adoen en de lichten op de linkeroever in de sector laten zien. Ja, zo'n morgenrood om middernacht — dat noem ik pas een landschap!

Batmanof keek tersluiks goedkeurend naar Rogof, maar bromde met dezelfde uiterlijke strengheid als tot nog toe:

— Jij hebt je vergeefs ingespannen. Kan men die oudbakken ingenieursharten door iets anders dan techniek roeren?

— Mijn oude ingenieurshart is geroerd, — glimlachte Topolef. — Ik beken, dat ik nooit vermoed had bij de directeur zulk een fijne artistieke smaak te ontdekken.

— Ik zal u een geheim verklappen: onze directeur is van jongs af aan een enthousiast liefhebber van de schilderkunst, — verklaarde Beridze met goedmoedige spot. — Ik heb door een gelukkige omstandigheid zijn landschappen kunnen zien. Eens

heb hem zelfs op heterdaad betrapt — bij de ezel, met penseel en palet in de hand. Ik was zo onthutst, dat ik mij alles nog tot in de kleinste bijzonderheden herinner! . . . Onze geëerde kunstenaar wilde op het doek een herfstlandschap vereeuwigen. Een paar berken met goudgeel loover op de top van een rotsblok. Het was, of zij uit een onbestemde verte tot aan de rand van het ravijn waren gekomen en daar van schrik verstijfd waren. Behalve hen was er geen boom, rondom slechts dreigende zwarte, overhangende rotsblokken. En daarboven de vale, koude hemel. — Beridze lachte. — Ziet u, Wasili Maximowitsj, uw hele landschap heb ik haarfijn weergegeven, en u scheldt mij uit, dat ik ongevoelig voor zulke dingen ben!

— Ik scheld u nog veel te weinig uit, — zei Batmanof. — Vooruit kom in mijn slede. Ik zal u een paar woordjes influisteren, die u zullen afleren over de directie te roddelen! . . .

ELFDE HOOFDSTUK

Karpof gaat op het bouwbedrijf werken

Terwijl Batmanof keek, hoe er door de kleine opening in het dak van de slede een rossige zonnestraal drong, dacht hij na over arbeid, die hem wachtte. De uren, waarin hij van de ene post naar de andere trok, vergunden hem zich een tijd lang terug te trekken, iets waartoe hij anders meestal geen gelegenheid had. Nu moest hij de toestand van het gehele bouwobject terdege overleggen. Batmanof dacht aan zijn laatste gesprek met Pisaref en Doedin. Stalin had het bouwobject met een slagveld vergeleken, dat strategische betekenis had. Daarover moest hij steeds opnieuw nadenken.

Bijzonder hardnekkig en onrustbarend waren de gedachten aan de zeeëngte. In zijn geest liet Batmanof de daarheen gezonden mensen de revue passeren. De arbeiders van deze sector waren door een speciale commissie uitgezocht, en toen Kofsjoj vandaag weer verslag over hen uitbracht, voelde Wasili Maximowitsj, dat hij zich over de arbeiders geen zorgen hoefde te maken. Ook de leidende medewerkers waren, naar de verzekering van de personeelsafdeling, uit de besten gekozen en naar de kust gezonden. Maar op dit punt koesterde Batmanof een zekere twijfel. Hij geloofde de personeelsafdeling niet op haar woord. Daar zagen de medewerkers door de lange enquêtelijsten soms niet de levende mensen. Merzljakof, de chef van de post, had hij zelf nooit gezien; hij had van de personeelsafdeling echter tamelijk gunstige beoordelingen over hem gehoord. Gretsjkin had deze uitlatingen van zijn kant heftig bestreden: „Hij is een duistere persoonlijkheid en heeft het lelijk achter de oren, die Merzljakof. Hij is meer op zijn persoonlijke voordeel uit. U zult hem ongetwijfeld de laan moeten uitsturen. Let op mijn woorden! . . .” Ingenieur Kotljarefski was pas kort geleden naar de zeestraat gezonden. Van zijn capaciteiten was niemand

goed op de hoogte, ofschoon hij volgens de enquêtelisten, reeds aan twee grote bouwobjecten deelgenomen had. Wasili Maximowitsj had slechts in Pankof volkomen vertrouwen. Tijdens hun gemeenschappelijke reis langs het traject had hij hem beter leren kennen. Hij was even oud als Batmanof, een strijdmakker van Zalkind in de partisanenbeweging, die door de harde school van de strijd gestaald was. Wasili Maximowitsj had dadelijk een gevoel van opluchting gekregen, toen Pankof bij het afscheid tot hem zei, dat hij onmiddellijk naar de zeeëngte zou gaan. Waarom zweeg hij nu? Wat was hem aan de kust overkomen? Tegenover Pisaref had Batmanof de waarheid gezegd: men kon toch niet alles laten liggen en zich slechts met deze sector bezig houden? Pas nu was de tijd daar, zich om het werk aan de zeestraat te bekommeren. De hoofdzaak was natuurlijk niet verwaarloosd, de rest kon men rechtbuigen en inhalen. Het was nauwelijks te geloven, dat Pankof in die sector niets had uitgericht!

De directeur was gealarmeerd door de verklaring van Oemara Mahomed, dat er één grote wanorde in de sector heerste, de mensen radeloos waren en niet goed begrepen, waarvoor men hen naar „het einde der wereld” gezonden had. Blijkbaar had Pankof de moeilijkheden niet aangekund. Men moest daar met vaste hand orde scheppen. Dadelijk een ijzeren discipline invoeren. Ook moest men zich om de levensvoorwaarden bekommeren. Hier kon Liebermann zijn ganse energie ontplooiën. Deze sector was de toetssteen voor zijn beste eigenschappen: werk tot je er bij neervalt, kameraad, maar laat de mensen voelen, dat er werkelijk voor hen gezorgd wordt!

In de eerste plaats ging het er om de stemming onder de mensen te verbeteren. Het was jammer, dat Zalkind niet naar de zeeëngte kon komen. Wist men daar van de overwinning bij Moskou? . . . Batmanofs gedachten klaarden op bij de herinnering aan de eerste grote overwinning in deze oorlog. Pisaref had hem uitvoerig er van verteld. Hij zei, dat de nederlaag der Duitse troepen de plannen van Japan verijdeld hadden. Was het hun gelukt Moskou in te nemen, dan hadden de Japanners ons aangevallen. Pisaref waarschuwde: „Houd ogen en oren open, laat je niet in slaap wiegen. De Japanners hebben grote belangstelling voor onze olieleiding. Aan de kust en op het eiland kunnen hun agenten zitten.”

Batmanof was verwonderd geweest, dat Stalin tijd gevonden had voor het verslag over de aanleg van de pijpleiding, terwijl de grandioze gevechten voor Moskou woedden. Er werd aan het front en in het achterland geen slag gevoerd zonder Stalins deelname; zijn genie bezielde elke generaal en soldaat in de

strijd, elke bedrijfsleider en arbeider in de productie. Eind Augustus, vóór het vertrek van de directeur naar het Verre Oosten, had Stalin ook tijd gevonden hem te ontvangen. Toen Batmanof reeds wilde heengaan, zei Stalin iets tot hem, wat hij vermoedelijk ook andere leidende figuren der staatseconomie gezegd had. Hij zei, dat men genadeloos moest strijden tegen mensen, die met stemmingen uit de vreedestijd besmet zijn, strijden tegen deze stemmingen bij zichzelf en bij anderen en overal, waar zij zich maar voordoen. Mensen met zulke stemmingen zouden beweren, dat de pijpleiding zelfs in drie jaar niet aan te leggen is. Stalin legde Batmanof de verplichting op deze kwestie zelf in het reine te brengen. En de olieleiding in een jaar aan te leggen! Hij reikte Batmanof ten afscheid de hand en zei hem woorden, die nog dikwijls naklonken in de oren van Wasili Maximowitsj, toen hij alleen gebleven was: „Ik wens u succes, kameraad Batmanof!”

In zijn opwindning was het Batmanof, of hij nu opnieuw de energieke handdruk van de leidsman voelde. Wij zullen slagen, kameraad Stalin, welke moeilijkheden ook op ons pad mogen komen! . . .

Op een hem bekende plaats liet Batmanof de sledencolonne stoppen. Toen zijn metgezellen uit de voertuigen stapten, bleven zij van verrassing als vastgenageld staan. Wasili Maximowitsj monsterde triomfantelijk hun verbouwereerde gezichten. Zij stonden aan de oever van de Adoen, met hun rug naar de rivier. Vóór hen lag een glooiend dal, dat op een geweldige, diepe, witte schaal leek. Het was geheel bedekt met grote zwarte vlekken en rookte. Direct uit de sneeuwhopen schoten witte, beweeglijke rook- of dampstralen omhoog in de bleekblauwe hemel. Het zag er uit, alsof het sneeuwdek door een geheimzinnige kracht omhoog getrokken werd. De wind deed deze zachtwitte stralen licht kringelen, waarachter, als door een sierlijk tulen gordijn, een groot dorp te zien was — Nizjnaja Sazanka.

— Fantastisch! — riep Alexej uit. — Dat zijn hete bronnen!

— En wat voor! — zei Batmanof op een toon, alsof hij deze bronnen persoonlijk had ontdekt en gepacht. — Mettertijd komt er hier een van de meest gezochte badplaatsen ter wereld. Dit water is beter dan in de Kaukasus, hoort u, kameraad Beridze? Hoge radioactiviteit, een massa mineraalzouten, een temperatuur van negentig graden aan de aardoppervlakte. Dat is je pas een watertje!

— Zonde, dat deze schat verloren gaat, — merkte Rogof op.

— Ja, maar hij gaat niet helemaal verloren! — antwoordde Batmanof. Zij gingen nu eens bij de ene, dan bij de andere hete

bron staan. Op de plaats, waar de bron uit de grond kwam, was midden in de sneeuw een donkere vlek, uit de diepte waarvan sissend en schuimend een dampzuil naar boven drong. Allen keken lang naar dit in het winterlandschap zo ongewone tafereel.

Achter de bronnen dook plotseling Karpof op; met de waardigheid en vreugde van een goed gastheer maakte hij een buiging voor allen tezamen en gaf daarna elk afzonderlijk een hand. Zijn bezorgde gezicht klaarde op, toen hij aan Beridze toekwam. De visser herinnerde zich hun ontmoeting tijdens de sneeuwstorm.

— Goedendag, Iwan Loekitsj, goedendag, beste vriend! — drukte Batmanof hem de hand. — Wij zijn bij jou op bezoek gekomen.

— Weest welkom, — maakte Karpof weer een buiging.

— Laat hun alsjeblieft eens zien, hoe jij de onderaardse warmte in dienst van de mensen gesteld hebt. Het is wel goed, als de ingenieurs dat eens zien.

— Het is niets bijzonders, — zei Karpof, hoewel de belangstelling der gasten hem aangenaam was. Op zijn initiatief hadden de kolchozboeren enige in de nabijheid van het dorp gelegen bronnen met grote houten kisten toegedekt. Het hete water verzamelde zich in buizen, die eveneens van hout waren, en werd voor de verwarming der broeikassen en huizen toegepast. Onder de glazen daken der broeikassen, die als het ware uit de sneeuw waren gegroeid, heerste een zomerse warmte, op lange stellages woekerde een weelderig groen: radijzen, sla, komkommers, tomaten. De ogen der bezoekers begonnen onwillekeurig te glinsteren; zij proefden met genoegen van de verse groenten.

— Rondom vorst en sneeuw, maar hier is het zomer, het is gewoon tropisch! — zei Beridze enthousiast, terwijl hij met smaak aan een komkommer knabbelde. — Jij bent een tovenaar, Iwan Loekitsj!

— De broeikassen worden door mijn vader beheerd, hij staat aan het hoofd van de landbouw, — schoof Karpof de lof van zich af, en dadelijk daarna stelde hij de bezoekers aan een zwijgzame oude man voor, wiens gladgeschoren gezicht dezelfde regelmatige trekken vertoonde als dat van de visser zelf. — De hele winter voeden wij de kinderen en zieken met verse groente. Er is genoeg voor ons, en wij verkopen ze ook aan de naburige dorpen. Onze voornaamste bron van inkomsten is natuurlijk de visvangst, maar de landbouw brengt de kolchoz toch ook een behoorlijke som op.

Van de broeikassen leidde hij de gasten naar het dorp. Mooie

huizen van balken stonden aan weerszijden van de straat. In het centrum van de nederzetting bevonden zich een school en een leeszaal. Achter de huizen zag men ruime boerengebouwen en de gevlochten schuttingen van grote moestuinen.

— Ons dorp is al haast negentig jaar oud, jongeman. Het is door wijlen mijn grootvader en zijn kameraden gesticht, — zei Karpof trots. — Zij waren uit het Bajkalgebied hierheen gekomen op zoek naar een beter bestaan. Mijn grootvader heeft het natuurlijk niet meer meegemaakt, maar mijn vader heeft het socialisme beleefd! . . .

De bezoekers gingen een paar huizen binnen; bijna nergens waren er mannen. Velen bevonden zich aan het front. Van de achtergeblevenen was deze dag een gedeelte met de ijsvisserij bezig, terwijl de anderen een lading vis naar de hoofdstad van het district vervoerden. Batmanof, die reeds zijn tweede bezoek aan Nizjnaja Sazanka bracht, groette als een oude bekende huisvrouwen en kinderen, toonde zijn metgezellen de verwarmingsbuizen in de huizen, waar doorheen het water uit de hete bronnen stroomde.

— In de zomer is hier ook elektrische stroom, — vertelde Batmanof. — Iwan Loekitsj heeft aan het riviertje hier een kleine hydro-electrische centrale gebouwd.

— Iwan Loekitsj is van alle markten thuis. Hij fungeert bij ons ook als dokter. U moet naar de oude Trifon gaan, die kan u wonderen vertellen, — zei een van de vrouwen.

— Jongeman, ik heb proeven van ons water naar Roebe-zjansk gebracht en laten analyseren, — verklaarde Karpof met een schuldbewust gezicht. — Zij hebben mij daar sterk aangeraden, reumatiekpatiënten heetwaterbaden voor te schrijven. Deze oude Trifon leed er al een hele tijd aan. Toen heb ik hem overreed, een waterkuur te houden. Het hielp, en nu maken ook anderen er gebruik van. Bij de vissers is reumatiek een veel voorkomende kwaal. Daarom steken zij hun benen dadelijk in dampend hete baden, zodra zij van de visvangst terugkomen. . . .

De dorpsbewoners ontvingen Batmanof en zijn metgezellen hartelijk, maar tegelijk gereserveerd. In hun blikken en gesprekken speurde men de onuitgesproken vraag: „Waarom zijn de goede mensen hierheen gekomen, werkelijk slechts om ons te bezoeken en zich voor te stellen?”

— Heb je opgemerkt, dat Karpof ons niet bij zichzelf thuis uitnodigt? — fluisterde Alexej Beridze toe.

Karpof bracht hen inderdaad slechts aarzelend en schijnbaar met tegenzin naar zijn huis. Hij deed het tuinhek open, liet de gasten voorgaan en trad zelf als laatste binnen. Zijn gelaat was somber geworden. Karpofs echtgenote, een jonge, robuuste

vrouw met levendige bruine ogen, begroette de gasten koel en onvriendelijk; haar man keek zij helemaal niet aan. Achter haar verborgen zich twee meisjes van ongeveer vier en zes jaar, eveneens stevig gebouwd en met beweeglijke ogen als hun moeder.

Na een blik op de pas gewitte wanden en plafonds in de kamers, en de witte vloeren, die met kraakheldere lopers bedekt waren, roemde Beridze de properheid, die in het huis heerste. De echtelieden zwegen echter; het gesprek wilde niet vloten. Batmanof lokte de meisjes naar zich toe en gaf hun een stuk chocolade. Zij leunden vertrouwelijk tegen hem aan.

— Komen jullie mee om de olieleiding aan te leggen, — stelde hij de meisjes voor, terwijl hij zijn gastvrouw aankeek. — Jullie zullen in auto's rondrijden en ontploffingen in de zee-
engte maken. Dat is interessant!

— Het is genoeg, dat u hun vader afneemt! — liet de vrouw des huizes zich bits horen. — Laat hem maar alleen gaan om uw pijpleiding aan te leggen.

— Katja! — zei Karpof streng.

— Dertig jaar lang Katja! Jij hoeft mij de mond niet te snoeren! Jij bent hier in huis de baas niet meer, nu je ons in de steek laat. . . . In het dorp kan ik mij niet vertonen, iedereen jammert: „Die Loekitsj is gek geworden, die smeert hem. Hij was de eerste man in het dorp, wie heeft hem hier beledigd? Hoe denk jij het in je eentje klaar te spelen? . . .” Luister tenminste naar je vader, Karpof! Hij heeft uitdrukkelijk gezegd, dat jij hier moet blijven!

— U hebt ongelijk, mevrouwtje, — zei Batmanof. — Iwan Loekitsj gaat naar een belangrijk nationaal bouwobject, waar hij van groot nut is. Dat is niet zo maar een gril van hem. . . .

— Wat, zit hij hier soms te lanterfanten? — zei de vrouw reeds op schreeuwerige toon. — Het front heeft zeker geen vis nodig, hè?

— Houd op! — zei Karpof verontwaardigd. — Jij weet toch, dat ik met de administratie van de kolchoz alles besproken heb en een plaatsvervanger heb ingewerkt. De zaken staan er hier niet slecht voor. . . . Ik moet gaan, of ik wil of niet, ik hang met heel mijn hart aan het bouwbedrijf. Als ik niet ga, zal ik het mijzelf mijn leven lang niet vergeven!

— Schiet maar op, niemand houdt je tegen! Ik ben niet bang, alleen hier te blijven, ik heb zelf handen om te werken en ons in leven te houden! Maar ik zeg je één ding: was liever naar het front gegaan, dan hoefde ik mij tenminste niet voor de mensen te schamen!

Karpof stond nijdig op. Ook de gasten stonden op.

— Wees niet boos, kameraad Batmanof en kameraden, dat u in mijn huis zo onvriendelijk ontvangen bent, — zei hij dof. — Laten wij naar het kantoor gaan. — Toen wendde Karpof zich tot zijn vrouw en keek haar verwijtend aan. — Jouw geweten zal later zelf nog wel spreken. Jij hebt mij tegenover eerbare mensen te schande gemaakt! . . .

Op de administratie van de kolchoz zaten Karpofs plaatsvervanger en nog enige mensen, waaronder ook Karpofs vader en een andere grijsaard, de visser Zobnin. Zij bespraken de nieuwe legerberichten. Zobnin telde de Duitse verliezen en de buit op, die de Sowjet-troepen bij Moskou, in het district Jelets en bij de herovering van Kalinin gemaakt hadden.

— Nu hebben wij een beetje lucht gekregen, — zei Zobnin.

Zij debatteerden ook over de aangelegenheden van de kolchoz. Pas daarna vroeg Batmanof:

— U laat Iwan Loekitsj dus met ons meegaan?

— Laat hij maar gaan! De leiding heeft besloten hem te laten vertrekken, — antwoordde de nieuwe voorzitter van de kolchoz. — Ook op de ledenvergadering is besloten, niet tegen te spreken, wanneer hij er nu eenmaal op staat.

— Tegenhouden willen wij hem niet, maar toch zijn wij boos op hem, — voegde Zobnin er aan toe. — Ook op u zijn wij boos, omdat u hem weggelokt hebt.

— Iwan, jongen, ga nu liever niet meer naar huis terug. Ik zou je er toch uitjagen, — bromde Karpofs vader.

Iwan Loekitsj haalde slechts zwijgend de schouders op.

Een uur later verliet Batmanofs sledencolonne het dorp, alsof men Karpof zo snel mogelijk ontvoeren wilde. De nieuwe medewerker aan het bouwbedrijf lag naast Beridze en zweeg nors. Beridze, die zijn stemming begreep, hoedde zich er voor hem aan te spreken.

— Een lelijke geschiedenis, jongeman. Ik voel mij zo gedrukt, of ik mijn familie en mijn vrienden voor eeuwig verlaten heb, — zei Karpof tenslotte met een zucht.

— Heb je spijt van je stap, Iwan Loekitsj?

— Nee, dat bedoel ik niet. Ik kan en mag mij niet afzijdig houden van het bouwobject. Ik houd nu eenmaal van de techniek. Wacht maar, na de oorlog ga ik nog in Roebezsansk studeren! . . . Jongeman, in dit bouwobject zie ik mijn levenstaak. Wanneer de olieleiding eenmaal hier voorbij loopt en de weg naar Nowinsk gereed is, dan komt het leven aan de Adoen pas tot ontwikkeling! Let op mijn woorden, Georgi Dawydowitsj. In tien jaar zal ons Nizjnaja Sazanka zich tot een beroemde badplaats uitbreiden. Uit het hele land zullen de mensen hierheen

komen om van het mooie landschap te genieten en nieuwe krachten te verzamelen! . . .

Zijn slechte humeur was reeds vervlogen. Met geestdrift sprak hij nu van de toekomst van zijn dorp en de Adoen, zoals hij zich die voorstelde.

Bijna aan de zeestraat haalde de sledencolonne Tanja Wasiltsjenko en haar brigade in. Sinds het vertrek van Batmanof en zijn metgezellen uit Nowinsk had zij nauwkeurig gevolgd, hoe zij langs het traject vorderden. Zij beschikte over de telefoonverbinding en wist dus alles: dat het nieuwe project bekrachtigd was, dat Batmanof Rogof en Karpof meebracht, dat de directeur haast maakte, omdat de toestand in de veraf gelegen sectoren hem verontrustte.

Tijdens het oponthoud van de sledencolonne op de posten had Tanja verschillende keren door de telefoon met Beridze, Kofsjoef en Topolef gesproken. Tweemaal was zij ook door Batmanof aan het toestel geroepen. Hij had gevraagd, hoeveel kilometer draad er nog moest worden aangelegd en dreigde, dat het haar slecht zou vergaan, indien hij haar nog vóór de kust zou inhalen. Er was nog nauwelijks zestig kilometer aan te leggen. Batmanofs opdracht kon als uitgevoerd beschouwd worden, en Tanja liet zich door zijn dreigementen geen vrees meer inboezemen.

De laatste nacht hadden Batmanof en zijn metgezellen op de tiende post doorgebracht. Tanja had van daar bericht gekregen, toen de colonne was vertrokken. Samen met Smirnof was zij haar op de ski tegemoet gegaan.

Het was een heldere, zonnige dag; de in alle kleuren glinsterende sneeuw was verblindend. In de met sneeuw bedekte tajga hoorde men een vaag geruis en gekraak, alsof zij onder de zon reeds ontdooide, ja, men hoorde zelfs het eerste schuchtere gekwinkeleer van enige kleine vogels.

Tanja liep vlug en gelijkmatig. Smirnof kon haar ondanks zijn lange benen nauwelijks bijhouden. Het meisje was in een uitgelaten stemming, lachte en zong. Uit haar rode lippen steeg een fijn wolkje vorst op, waarin zich als het ware de ademhaling en haar lied verenigden. Tanja had Beridze sinds het merkwaardige uur niet meer gezien, toen zij de ingenieurs uit haar kamp wegzond, en had zich toen heftige verwijten gemaakt, omdat zij geloofde, dat zij in de sneeuwstorm waren omgekomen. Nu verheugde zij zich over de aanstaande ontmoeting en bekende zichzelf in het geheim, dat zij niet boos zou worden, wanneer Beridze weer met liefdesverklaringen op de proppen zou komen. Zij wilde allen zien, Alexej, Topolef, Rogof, en zelfs Batmanof, voor wie zij toch altijd enige angst koesterde. Allen

schenen haar vertrouwd en dierbaar, bijna als haar eigen moeder. Toen Tanja en Smirnof aan de rivier waren gekomen, bleven zij staan. De oever was op deze plaats hoog en liep steil naar beneden. Smirnof merkte als eerste de door de witte sneeuwwoestijn naderende zwarte puntjes van de sleden-colonne. Tanja wachtte, tot zij vlakbij gekomen was, zette zich toen met haar skistokken af, boog door haar knieën en gleeed snel de helling af, waarbij zij een wolk van fijne sneeuw deed opwarrelen. Met een jodelkreet gleeed Smirnof haar in volle vaart na.

Zij suisden recht op het voorste paard af, dat verschrikt begon te hinniken, het hoofd in de nek wierp en schichtig op zijn achterbenen danste. De colonne geraakte in wanorde, de achterste sleden reden op de voorste in. Tanja en Smirnof sloegen lachend gade, hoe de inzittenden als zakken uit de sleden rolden en de ogen dichtknepen, daar zij in het helle licht niets konden onderscheiden. Eindelijk herkenden zij Tanja en zij gingen verheugd om haar heen staan. Beridze was van louter vreugde helemaal tegen zijn gewoonte in schuchter en gereserveerd, hij keek het meisje slechts voortdurend aan. Topolef kreeg van Tanja een hartelijke kus; daarbij fluisterde zij hem triomfante-lijk in het oor:

— Nu, opa? Ik had toch gelijk, Beridze is een goede oom. . . .

— Jij had gelijk, Tanjoesjka, ik geef het toe, — antwoordde de grijsaard eveneens op de fluisterende toon van een samenzweerder.

— Hoe gaat het met Wolodja? — vroeg zij snel.

— Al sinds een maand heb ik geen bericht van hem gekregen. Ik ben erg ongerust.

Liebermann baande zich langs Topolef een weg naar Tanja. Hij wreef met zijn want over zijn lippen en breidde zijn armen uit.

— Lieve hemel, waar komt zo'n beeldje met rode koontjes en een vuurrood mutsje op vandaan? De schoonste koningin van het woud!

— Steeds nog dezelfde oude vrouwengek met zijn rappe tong, — zei Tanja, terwijl zij zijn omhelzing ontweek en hem ter begroeting de hand reikte. — Het is heel goed, dat u eindelijk uit uw mufte kamertje, Gods wijde wereld ingestuurd bent.

Ook Batmanof, die nieuwsgierig was, waarom de sleden waren gestopt en zijn metgezellen zo luidruchtig waren en lachten, kwam voor de dag. Toen hij naderbij kwam, ontwaarde hij Tanja en voer dadelijk tegen haar uit.

— Goedendag. Ik ben helemaal niet blij u te zien. Ik ben absoluut niet blij.

— Wat is er dan aan de hand, kameraad directeur? — vroeg het meisje onthutst, omdat zij niet wist, of zij zijn woorden als een grapje of als ernst moest opvatten.

— Houdt de telefoonverbinding hier op? Is er verder niets?

— Voorlopig niet, maar tot aan de zeeëngte is er niet meer dan zestig kilometer over.

— En bent u onze afspraak vergeten? Ik heb in de kustsector dadelijk bij aankomst telefoon nodig. Het lijkt wel, of u de leiding door schildpadden laat aanleggen, mijn beste! . . .

Tanja zweeg verontwaardigd. De glimlach week van haar gezicht, zij boog het hoofd en slikte een scherp antwoord in, dat haar op de tong lag. Liebermann greep achter de rug van de directeur naar zijn hoofd en mompelde:

— Lieve hemel, en zo iets moet onze trotse Tanja zich laten welgevalen! . . .

Beridze kwam voor het meisje op:

— Een onredelijke uitbrander, Wasili Maximowitsj. Tatjana Petrowna heeft met haar mensen een record in het aanleggen van een telefoonleiding gehaald. Een auto had haar zelfs niet kunnen inhalen.

Batmanof keek hem spottend aan:

— Een advocaat en een galant ridder bent u, Georgi Dawydowitsj!

Liebermann schoot in een lach en trok daardoor de aandacht van Batmanof.

— Waar bent u zo vrolijk om? Pas maar op, dat u aan de zeestraat niet begint te huilen!

Alexej stond een eindje van hen af met Smirnof te praten. Hij ging naar Tanja toe om haar te troosten:

— Waarom heb je niet anders op zijn woorden gereageerd? Herinner jij je niet, dat wij over goede superieuren hebben gesproken, die niet eens een goed woordje over hebben voor iemand, op wie zij gesteld zijn? Jij had hem met een grapje moeten antwoorden — en daarmee uit.

— Naar de duivel met die goede superieuren! Je weet nooit, hoe je hun moet antwoorden! — knorde Tanja nors.

Topolef had oprecht medelijden met het meisje. Hij nam een snuif, veegde met zijn rode zakdoek zijn snor af en liep vastberaden op Batmanof af.

— Waarom heeft u haar beledigd? — vroeg hij verwijtend. — Zij heeft het toch al niet gemakkelijk. Denkt u er eens aan, hoeveel zij te verduren heeft gehad, vóór zij haar telefoonleiding helemaal tot hier had aangelegd. . . . Iedereen heeft haar zo hartelijk begroet, alleen u moest roet in het eten gooien! Had

u mij liever uitgescholden, wanneer u dan tot elke prijs schelden moet!

Batmanof keek de grijsaard verwonderd aan, toen gleeed zijn blik over de somber voor zich uit starende Beridze, Tanja, die Alexej iets in het oor fluisterde, Karpof en Rogof, die iets verder weg stonden, Smirnof, die hem gelaten aankeek, en Liebermann, die een onverschillig gezicht zette. Zonder Topolef te antwoorden, commandeerde Batmanof:

— Instappen! Wanneer jullie nog lang zo gezellig blijven staan praten, vatten jullie nog kou!

Het voorval betreurend, namen de mensen van het hoofdkantoor afscheid van Tanja en gingen naar de sleden. Beridze bleef nog een ogenblik treurig naar het meisje staan kijken.

— Wilt u mij ook een uitbrander geven, kameraad hoofdingenieur? — vroeg Tanja kattig.

Hij verwijderde zich; zijn gelaat kreeg een nog somberder uitdrukking. Tanja keek hem na; het speet haar nu zeer, dat zij zo onvriendelijk was geweest. Zij wilde hem nalopen, hem vertellen, hoe zij dag en nacht naar dit weerzien had verlangd. Uit de sleden wuifden haar wanten en pelsmutsen toe. Liebermann riep uit:

— Tot ziens, Tanetsjka! Ik zoen je op je neusje!

Tanja keerde zich bruusk om en zei tegen Smirnof:

— Vooruit, Kolja!

Zij begonnen tegen de steile oever op te klauteren. De losgeraakte sneeuw rolde van de helling af. Batmanof sloeg hen een tijd lang van zijn slede uit gade en riep toen:

— Waar wilt u heen, kameraad Wasiltsjenko? Kom terug en rijd met ons mee. Ik zal een plaatsje voor u maken in mijn slede!... Maar u, kameraad Smirnof, gaat naar de brigade terug en legt zo snel als u kunt die vervloekte leiding aan. Uw cheffin behoud ik als gijzelaar hier. Voordat u mij aan de zeestraat het einde van de telefoonleiding overhandigt, lever ik haar niet uit. Begrepen?

— Jawel! — antwoordde Smirnof vrolijk, terwijl hij op de helling stond. — Uw bevel wordt uitgevoerd!

Alexej was opgelucht en ging naast Beridze in de slede zitten:

— Een mooie geschiedenis!... Maar ik wist zeker, dat hij haar zou meenemen.

Beridze reageerde niet.

— Waarom ben je zo nukkig?

— Alexej, houd alsjeblijft je mond! — zei Beridze nijdig.

Batmanof wierp een reisdeken over Tanja en zei haar, dat zij zich goed moest inwikkelen. Tanja hulde zich in de sterk rui-

kende schapenvacht en schoof, zover de ruimte in de slede het enigszins toeliet, van Batmanof af. Zo lag zij roerloos te wachten op het gesprek, dat moest komen.

Een smalle lichtstraal viel door de opening in het dak van de slede. Batmanof keek glimlachend toe, hoe deze straal over het gezicht van het meisje danste. Nu viel hij op haar rechte neusje en op haar bovenlip, die als bij een pruilend kind opgetrokken was. De slede slingerde en de straal huppelde over haar hele donkerbruin verbrande gezicht. Hij bescheen haar zwarte krullen, die onder haar gebreide muts te voorschijn kwamen, haar oorkleppen en haar hals, die niet geheel door de rode shawl werd bedekt.

Batmanof glimlachte, toen hij zich herinnerde, hoe zijn metgezellen een half uur geleden voor Tanja in de bres gesprongen waren. Snappen ze dan werkelijk niet, dat ik haar even vriendschappelijk gezind ben als zij?" — dacht hij.

— Nu, meisje met karakter, bent u nog boos? — verbrak hij het stilzwijgen.

— Als superieur hebt u het recht mij een uitbrander te geven. Hoe zou ik daar kwaad om kunnen zijn? — Tanja zei dit met een droge, haast onmerkbare ironie.

— Men mag met iemand niet zo officiëel en pathetisch spreken, wanneer men vlak naast hem ligt, zelfs al is die iemand de volkscommissaris zelf, — merkte Batmanof op.

Tanja zag hem glimlachen en haastte zich te protesteren:

— Zijn de officiële verhoudingen tussen de mensen soms afhankelijk van de verkeersmiddelen, waarin zij toevallig reizen? Wat is er veranderd, nu ik niet in uw kantoor sta, maar met u in een slede rijd?

De slede schokte weer. Tanja stootte met haar elleboog tegen Batmanof en schoof haastig op zij. Batmanof kon nauwelijks zijn lachen inhouden.

— Natuurlijk is er een verschil tussen een kantoorkamer en een slede! U bent dus niet meer kwaad op mij? Waarom bent u dan zo verlegen? U bent zeker bang?

— Bang? Waarvoor? — Tanja's verlegenheid verdween, zij voelde zich vrijer.

— Blijkbaar weet u niet, wat u van mij kunt verwachten. U vindt mij grof en kwaadaardig, nietwaar? Wat zullen de anderen in de colonne niet van mij denken? Wat zullen de jongens en meisjes zeggen, aan wie Smirnof alles kersvers opdist?

— Ik sta zelf mijn mannetje, als een brutoot mij beledigt, — zei Tanja rustig. — In dit geval heb ik het recht mij niets aan te trekken van zijn positie. Kolja Smirnof en de anderen zullen er geen kwaad van denken.

- Waarom niet?
- Omdat het rechtschapen mensen zijn en zij zowel van u als van mij een hoge dunk hebben. Alleen van Liebermann weet ik het nog zo net niet; die is in staat er kwaad van te denken. Maar hij zal geen mond opendoen, of liever gezegd, hij zal de kans niet krijgen.
- Uit respect voor u of voor mij.
- Uit respect voor u en voor mij. Uit fatsoen jegens een vrouw.
- Hoe weet u, of iemand een fatsoenlijke houding tegenover u aanneemt.
- Een vrouw voelt en raadt steeds, hoe men tegenover haar staat.
- Zo. Nog meer opmerkingen?
- Tanja lachte.
- Misschien wel, maar niet ter verdediging tegen uw beschuldigingen.
- Maar?
- Ik laat niets los, want een ondergeschikte heeft over zijn meerdere geen oordeel te vellen.
- Kom maar op met uw kritiek, ik vind het goed.
- Waarom maakt u zichzelf en alle anderen steeds zwart?
- Hoe bedoelt u?
- Het ligt kennelijk in uw aard, het is uw methode. Toen wij bij de sleden stonden, troostte Aljosja Kofsjof mij: „Er zijn goede mensen, die toch geen enkel vriendelijk woord over hun lippen kunnen krijgen, en aan foeteren de voorkeur geven.” Hij noemt uw gewoonte, op de mensen te vitten en hen uit te schelden „strenge liefde”....
- Ook een psycholoog! Waar haalt hij al die wijsheid vandaan? Ik zal hem laten zien, wat „strenge liefde” is! Hij schaadt mijn reputatie! — zei Batmanof met geveinsde verontwaardiging.
- In zijn stem klonk echter werkelijk een ondertoon van ergernis. De door een derde uitgesproken en hem door Tanja spottend oververtelde woorden, hadden hem geraakt.
- U hebt mij toch toegestaan op de overheid kritiek te oefenen, — bracht Tanja hem in herinnering.
- U heb ik het toegestaan, hem niet. Hij zal er van lusten....
- Zij zwegen een ogenblik.
- Mooi. Laten wij aannemen, dat uw superieur een goede kerel is en u daarom veel onaangename dingen heeft gezegd, — nam Batmanof het gesprek weer op. — Uit goedigheid heeft uw chef u meegenomen, naast zich laten zitten, is een debat over abstracte onderwerpen begonnen en heeft daardoor uw kwade

bui verdreven. Maar als dat nu allemaal onzin is en die goedgechef bepaalde gevoelens jegens u koestert en ze zou willen uiten?

Er ging een schok door Tanja heen.

— Houd op, Wasili Maximowitsj! Ik weet precies, hoe het met uw ware gevoelens gesteld is. Ik weet ook, hoe het u te moede is. Laat u dergelijke grapjes alstublieft achterwege! . . .

Daarop antwoordde hij niet. De situatie was pijnlijk voor hem. Lange tijd zwegen zij.

— Goed, nu is alles duidelijk, — zei Batmanof tenslotte met een zucht. — Brengt u mij nu verslag uit. Vertelt u liever, hoe u al die tijd geleefd en gewerkt hebt. Ik ben bij u geweest en heb veel gezien, maar toen hadden wij geen gelegenheid om onder vier ogen te spreken. Ik ben nieuwsgierig, wat u zelf denkt van uw werk met de jongens en meisjes.

Hij vroeg, of hij een sigaret kon opsteken. De warme rook deed Tanja aangenaam aan. Telkens wanneer Batmanof aan zijn sigaret trok, bescheen het rossige vuurpuntje zijn volle gezicht en zijn naar boven gerichte ogen.

Vele jonge kameraden hadden zich opgegeven voor de telefoonbrigade, zonder de moeilijkheden van het werk, dat hun wachtte, te overzien. Daar in Nowinsk had het hun bijna een aangename verpozing toegeschenen; Tanja hadden zij als een soort pioniersleidster beschouwd. In de loop van een paar dagen was de toestand veranderd: uit het gewone stadsleven gerukt, bevonden zij zich plotseling midden in de tajga en waren eigenlijk aan hun lot overgelaten. Toen was velen de schrik om het hart geslagen; het kwam hun ondraaglijk voor, de hele tijd in de vorst te leven en te werken. Tanja als leidster, van wie nu hun lot afhing, had hun geen vertrouwen ingeboezemd. Een deel van de jongens en meisjes was apathisch geworden, sommigen hadden verlof gevraagd naar de stad terug te mogen keren.

Het was maar goed, dat Tanja niet was gaan bidden en smeken. Zij had de kracht gehad, hard en onverbiddelijk te zijn. . . . „Is het koud? Als je er aan went, voel je het niet meer. Wij kunnen toch niet onder elke boom een warm huis bouwen! Valt het jullie moeilijk? Er is nu oorlog, aan het front is het nog veel moeilijker! En sinds wanneer hebben de komsomolleden het recht een makkelijk leventje te leven? . . . Doen jullie zulk werk voor het eerst, hebben jullie geen vakopleiding? Wel, werkt en leert dan maar tegelijk! . . .” Maar dat waren aanvankelijk natuurlijk slechts woorden. Kolja Smirnof had haar op tijd de raad gegeven: „Wij zullen de daad bij het woord voegen en het voorbeeld geven.” En beiden deden net of de koude

hen niet deerde. Zij bewezen de jongens en meisjes, dat men heel goed buiten wanten kon; je handen werden een beetje rood en ruw — en verder niets. Merkwaardig genoeg vatte Tanja geen kou en kreeg zij geen last van bevriezingen, terwijl zelfs Kolja ziek werd en zijn wangen bevroren.

— Dat is interessant, — zei Batmanof. — Wanneer je handen aan de koude? Waarom heb ik dan altijd koude handen? Laat mij uw hand eens voelen?

Hij greep haar kleine, warme hand, waarvan de huid ruw was en gesprongen, en met eeltknobbetjes bedekt. Hij raakte haar vluchtig aan en liet haar dadelijk weer los. De betekenis hiervan was niet duidelijk: was het een handdruk of een gebaar uit nieuwsgierigheid?

Tanja vertelde verder. Men had de telefoonbrigade in werkploegen moeten indelen en de aanleg van de leiding in verschillende etappes moeten splitsen. Daardoor was het werk eenvoudiger geworden en was men meer opgeschoten. Iedereen was aan zijn eigen handgrepen vlug gewend geraakt en had zich daarin gespecialiseerd.

— Groebiski wachtte voortdurend, tot er geschoolde monteurs uit de hoofdstad naar het bedrijf zouden worden gestuurd, — herinnerde Tanja zich. — Die idioot! Als hij er niet geweest was, had het traject al lang een telefoonverbinding gehad. Hoe is het mogelijk, dat de aardbol zulke mensen verdraagt?

— Hoe de aarde hem verdraagt, weet ik niet, maar wij verdragen hem niet meer, — antwoordde Batmanof. — Wij hebben ons van hem ontdaan. Vergeet hem maar, men moet de doden laten rusten.

Tanja besloot ondanks alles aan Batmanof te verklaren, waarom de leiding niet tot aan de zeeëngte was aangelegd en het de directeur gelukt was haar hier in te halen. De sneeuwstorm had de telefoonbrigades dwars gezeten. Hij was plotseling uitgebroken en had veel schade aangericht. Op sommige plaatsen had hij de draad over een afstand van kilometers kapot geslagen. Na de sneeuwstorm had men rechtsomkeer moeten maken en het halve werk moest over gedaan worden, in plaats van op te rukken naar de zeeëngte. Bovendien waren er vijf jonge arbeiders in de sneeuwstorm verdwaald en hadden in de tajga rondgezworven; pas de vierde dag waren zij teruggevonden. Daarna had het nog een hele week geduurd, voordat zij weer gezond waren. Zonder de sneeuwstorm zou de leiding reeds tot aan de kust gelegd zijn.

— U hoeft u niet te verontschuldigen, — zei Batmanof gemoedelijk en hij streek het meisje vaderlijk over het hoofd. — Tegen de gewoonte, die u mij toeschrijft, wil ik profiteren van

de duisternis om u iets aardigs te zeggen: u hebt u schitterend van uw taak gekweten. U hebt meer gedaan, dan men kon verwachten. Zodra de brigades de kust bereiken, zullen wij de jongens en meisjes bij bijzonder decreet onze dank betuigen. Dat zal het eerste decreet van dien aard op het bouwbedrijf zijn. Bent u tevreden?

De dansende lichtstraal liet hem zien, hoe het gezicht van het meisje opklaarde. Maar Tanja bedierf alles, doordat zij naïef en overmoedig uitriep:

— U bent werkelijk heel goedig, ik zou u met genoeg een kus geven!

— Nu, nu, vervalt u niet van het ene uiterste in het andere! U bent toch niet de slinger van een klok! — bromde Batmanof ontevreden. — Denkt u soms, dat ik u heb meegenomen om u complimentjes te maken? Dat is mij maar zo ontglipt. . . . De eerste opdracht heeft u volbracht. Dank u wel. Nu zal ik u de tweede geven, die technisch veel en veel moeilijker is. Ik bedoel het doortrekken van de leiding tot het eiland. Een waterkabel in de zeeëngte, begrijpt u?

Hij zweeg afwachtend. Tanja gaf geen antwoord. Zij dacht niet aan de nieuwe opdracht, maar aan de man, die thans tot haar sprak. Het was goed, dat Stalin juist hem hierheen, naar haar bouwobject, had gezonden!

— Waarom zegt u niets? — vroeg Batmanof. — Ziet u tegen die waterkabel op?

— Nee, dat niet, — antwoordde Tanja snel, die weer tot zichzelf kwam. — De kabel zullen wij aanleggen, ik heb er al over nagedacht en er met Beridze en Kofsjoef over gesproken. Wij hebben een plan de campagne en zullen de kabel tegelijk met de pijpleiding aanleggen. Ik zal ter plaatse een onderzoek instellen en u daarna uitvoerig verslag uitbrengen.

— Afgesproken. Als u wilt, zal ik u vertellen, hoe ik denk te beschikken over de telefoonverbinding, die u hebt aangelegd.

— Graag. Overigens weet ik, hoe een telefoonverbinding in de regel wordt gebruikt.

— U weet er niets van. Ik heb een zeer ongewoon gebruik op het oog.

Hij begon geanimeerd te vertellen, dat hij nu in staat was, op het hele bouwbedrijf een perfecte expeditiedienst te organiseren. Het hoofdkantoor en hij moesten weten, wat er op een willekeurige plaats op het traject gebeurde. Men mocht niet toestaan, dat het werk van toevallige telegrammen en ongeregelde telefoongesprekken afhing. In iedere sector en op iedere belangrijke plaats van het traject zou nu een expeditiechef zitten. niet eenvoudig een technische kracht ter versterking van

het bedienend personeel voor het lijnkiezerstoestel, maar een ervaren en ontwikkeld man, die alles ziet en weet. Er zou een algemeen expeditiechef komen, aan wie de souschefs op het traject ondergeschikt zouden zijn en die zijn aanwijzingen regelrecht van de directeur van het bouwobject zou ontvangen.

— Gretsjin? — vroeg Tanja.

— Ja, hij is tot algemeen chef benoemd, — bevestigde Batmanof. — Iedere afdelingschef moet, of hij wil of niet, op een bepaald ogenblik volgens een bepaald uurrooster aan het lijnkiezerstoestel komen en met zijn mensen in de sectoren spreken. Kofsjof met zijn voormannen, Filimonof met zijn mecaniciens, Liebermann met de mensen van de bevoorradingsdienst. Wanneer dat eenmaal een gewoonte is geworden, zoals eten en drinken, zal iedereen verwonderd zijn, hoe zij vroeger zonder deze inrichting zijn klaargekomen! . . .

In de nabij gelegen sectoren had Batmanof deze organisatie reeds in werking gesteld. De medewerkers waren er niet direct aan gewend. De afdelingschefs en hun ondergeschikten op het traject hadden zich afgevraagd, waarom zij naar de telefoon zouden gaan, wanneer er op dit ogenblik geen urgente kwesties aan de orde waren. — Batmanof had hardnekkig geantwoord: — Wanneer u met de mensen niets te bespreken hebt, betekent dat, dat u het traject niet kent. Des te noodzakelijker is het, dat u meer met uw ondergeschikten in aanraking komt!

Tanja had er van gehoord, maar pas nu werd haar de diepere betekenis van de door Batmanof ingestelde organisatie duidelijk. Zij kende zijn bijzondere hartstocht voor het lijnkiezersapparaat. Het toestel stond op het bureau van de directeur en werd nooit uitgeschakeld. Waar hij ook mee bezig was, hij luisterde, zonder zijn werk op zij te schuiven, naar de stemmen op het traject, die noch overdag noch 's nachts verstomden. De mensen vertelden elkaar moppen, hoe hij er tussen kwam, wanneer hij iemand hoorde mopperen, hoe hij een verkeerd bevel wijzigde en hoe hij om een geestige mop luid lachte. Alle mensen van de telefoonbrigade en ook Tanja stelden het op prijs, dat hij de telefoonleiding zo hoog aansloeg.

— Kent u Pankof goed? — vroeg Batmanof plotseling. — Wat denkt u van hem?

— Ik ken hem goed. Hij is een intiem vriend van mijn familie. Hij heeft indertijd met mijn vader tegen de Japanse interventie en tegen de witgardisten gestreden. Ik heb een groot respect voor hem, — antwoordde Tanja. — De voormalige directeur Sidorenko en Groebki konden hem wegens zijn onwrikbare wil niet uitstaan. Elke dag had hij hooglopende ruzie met hen, vooral om de aanleg van de provisorische telefoon-

verbinding. Pankof was de enige, die mij hierin steunde.
— Is het al lang geleden, dat u hem voor het laatst gezien hebt?

— Dat was de dag, dat u samen met hem onze telefoonbrigade opzocht. Pankof wilde Genka, zijn zoon, meenemen, maar deze verzette zich. Zij lachten, toen zij hoorden, hoe Genka met aplomb verklaarde, dat hij aan het werk was en zijn kameraden niet in de steek kon laten. De jongen hunkerde er naar, zijn vader aan de kust te ontmoeten! Waarom vraagt u naar Pankof, Wasili Maximowitsj?

— Ik ben ongerust, omdat wij geen bericht van hem hebben. Hij is vertrokken en verdwenen. Aan de zeestraat zijn de omstandigheden moeilijk. Zou ik mij in hem vergist hebben?

Weer zwegen zij lange tijd, ieder in zijn eigen gedachten verzonken. Het openhartige gesprek had hen nader tot elkaar gebracht, zodat deze pauze Tanja niet meer in verlegenheid brachten. Het gelijkmatige schommelen van de slede maakte het meisje slaperig, en zij dommelde vermoeid van de lange dag, ongemerkt in. Intussen gunde Batmanof haar nauwelijks twintig minuten rust.

— Slaapt u, Tanja? — vroeg hij. Deze paar woorden verbaasden haar. — Waagt u het niet te gaan slapen! Ik zelf slaap overdag nooit. We zullen weer over abstracte onderwerpen praten. . . . Ondanks de koude douche, die u mij gaf, toen ik begon te kletsen. . . . Ik heb, geloof ik, mijn eigen gemoedsrust verstoord en voel mij nu helemaal niet op mijn gemak. . . .

Tanja giste, waarop Batmanof zinspeelde. Zij kwam ook in gedrukte stemming.

— Ik weet niet, of u al eens grote innerlijke conflicten hebt gehad of niet. Waarschijnlijk niet, er ligt althans geen schaduw over uw gezicht. . . . Ik denk nu steeds vaker na over het leven, dat men privéleven pleegt te noemen. Natuurlijk staat bij ons allen de arbeid op de eerste plaats. Maar wanneer iemand niets anders heeft dan zijn werk, kan men hem nauwelijks als een volledig mens beschouwen. — Batmanof sprak rustig en gelijkmatig, als dacht hij hardop. — Mij dunkt, dat er zeer veel van afhangt, hoe het leven van een mens zich van begin af aan ontwikkelt, of hij het met een grote ware liefde begint. Er zijn immers ook mensen, die nooit bemind hebben en niet begrijpen wat dat eigenlijk is. Ze geloven niet eens, dat dit gevoel bestaat en verwijzen het naar het gebied van de literatuur. — Batmanof klemde zijn handen zo stijf op elkaar, dat zijn gewrichten knakten. — Neemt u mij niet kwalijk, dat ik dit onderwerp heb aangeroerd. Maar u bent een volwassen mens, ook al staat u nog aan het begin van uw leven. En het is beter, een open oog te

hebben voor al wat lelijk is dan preuts de blik af te wenden. Het is heel erg, wanneer er sprake is van toenadering zonder echte liefde. Dat leidt tot verkeerde, oppervlakkige verhoudingen tussen mannen en vrouwen. Soms ontstaat er zelfs een cynische verhouding uit. Waarom zucht u, Tanja? Vindt u het niet prettig dit aan te horen?

— Vraagt u dat liever niet, — zei Tanja dof.

Geheel ineengedoken, dacht zij op dit ogenblik aan haar vroegere omgang met Chmara. Gelukkig was deze op tijd verbroken, daar Chmara het meisje met zijn opdringerig geflirt had afgeschrikt.

— Het is natuurlijk niet aangenaam zo iets te horen, — gaf Batmanof toe. — Er is niets aan te doen, men moet in het leven heel wat verduren. Ik kwel mijzelf met de vraag, waarom ik geen echt gelukkig gezinsleven heb gekend. Ik hield toch van Anna. Zij is de zuster van mijn vriend, en iedereen zei, dat wij voor elkaar in de wieg waren gelegd en men ried ons aan te trouwen. We zijn dus getrouwd. Aanvankelijk leefden we samen. Toen kregen wij een zoon. Uiterlijk was alles in orde: een harmonisch gezin. De jongen was alleen een beetje ziekelijk. Het lijkt, of ik mezelf niets te verwijten zou hebben. Maar mijn geweten knaagt en met verbittering denk ik er aan, hoe ik met mijn vrouw en kind geleefd heb, dezelfde lucht geademd heb, en toch ver van hen af stond. Anna Iwanowna heeft met mij eens hierover gesproken. Eigenlijk kan men hetgeen ze gezegd heeft nauwelijks een verwijt noemen. Zij is mijn verstandige en zelfbewuste vrouw, maar zij had te veel respect voor mij en bracht niet de moed op openhartig met mij te spreken. Eindelijk waagde zij het: „Wasili Maximowitsj” (ze noemde mij niet eens eenvoudig bij mijn voornaam, ik vond het om de een of andere reden heel gewoon), „Kostja en ik missen jou. Je leeft weliswaar met ons, maar je bent nooit thuis. Zo gaat het niet langer. Wij verzoeken je, wat meer aandacht aan ons te schenken. Regel het zo, dat we tenminste voor enige tijd ergens heen gaan. Dan zullen we alle drie bij elkaar zijn en jij zult in zekere zin opnieuw aan ons wennen.” Haar woorden verbluften mij, ik begon er voor het eerst over na te denken, dat ik verkeerd leefde. Ik had juist een nieuw bouwobject over te dragen, waarvan ik de leiding had gehad, en kreeg vacantie. Ik ging met hen dus naar buiten, naar haar geboortedorp in Witrusland. Daar werden wij noch door mijn werk, noch door mijn vrienden gestoord, ik was geheel alleen met haar en onze zoon, en rondom de vredige Witrussische natuur. Alleen mijn schildersezels en boeken over kunst nam ik mee; dat is een oude hobby van mij....

Hoezeer Batmanof zich ook beheerste, toch kon hij een zucht niet onderdrukken. Deze zucht sneed Tanja als een mes door het hart.

— Nu denk ik graag terug aan de tijd, die ik met hen in het dorp heb doorgebracht, maar toen. . . . lang hield ik het niet uit; binnen een maand begon dit leven mij te vervelen. Wat ontbrak mij toen? Natuurlijk geen pleziertjes, maar mijn werk. Na de inspannende arbeid op het bouwbedrijf viel het mij moeilijk, mij met het behagelijke leven in de schoot van mijn gezin tevreden te stellen. Ik slaakte een zucht van verlichting, toen ik dringend naar Moskou ontboden werd. . . . Anna zei geen woord van verwijt tegen mij, maar zij begreep kennelijk, dat ik blij was te vertrekken. . . . Ik heb nu slechts een van vele episoden verteld, die zich reeds lang geleden heeft afgespeeld. Ik ben maar één dag op de Krym geweest, vlak voor mijn vertrek hierheen. En sindsdien heb ik hen niet meer gezien. . . .

— Eens zult u hen terugzien, Wasili Maximowitsj! — zei Tanja met vuur.

— Neen, ik zal hen niet meer terugzien. Mijn zoon leeft niet meer. En ik weet niet, of mijn levensweg en die van Anna zich weer zullen verenigen. Ik vrees, dat zij niet meer bij mij terugkomt. . . . En nu zult u mij zeggen. Waarom begint men het liefste en dierbaarste pas te waarderen, wanneer men het verloren heeft? Nu ik alleen gebleven ben, denk ik aan talloze kleinigheden van mijn gezinsleven. Hoe konden zij in mijn geheugen blijven hangen, terwijl ik ze vroeger schijnbaar niet eens opmerkte?

Zwijgend beet Tanja zich op haar lippen, om niet in tranen uit te barsten. Zij vreesde, dat deze grote en gecompliceerde man zich voor zijn openhartigheid zou gaan schamen en weer iets spottends en hatelijks zeggen.

— U bent vierentwintig, nietwaar Tanja? — begon Batmanof weer. — Ik geef u de welgemeende raad om voorzichtig te zijn. Laat datgene, wat mij overkomen is, u als waarschuwing dienen. . . . Weliswaar heeft Zalkind mij eens gezegd: „Jij zult je lied nog wel leren spelen. . . .” Maar het valt niet mee je leven opnieuw te beginnen, wanneer men reeds drieënveertig is!

Het stilzwijgen, dat nu intrad, was voor Tanja ondragelijk. Zij voelde het als een verlossing, toen de slede stilhield. Het voertuig schommelde niet meer, schokte een paar maal, knarste en bleef staan. Zij waren ergens aangekomen.

TWAALFDE HOOFDSTUK

Het einde der wereld

Batmanof en zijn metgezellen hadden de Adoen achter zich gelaten. Reeds twee dagen reden zij door de sector van Merzljakof, de laatste sector op het vasteland. Verder kwam de zeeëngte en daarachter tenslotte het eiland Tasjin.

Steeds vaker stegen de reizigers uit de sleden en gingen lange afstanden te voet. En hoe meer zij het doel naderden, des te meer kwamen zij tot de overtuiging, dat deze post sterk bij de andere was achtergebleven, ofschoon zij een grote voorsprong moest hebben; daar de Adoen niet door deze sector stroomde, had de verlegging van het traject in de nieuwe richting het normale leven hier niet verstoord.

In de sectoren, die dicht bij het hoofdkantoor lagen, was er veel, wat een lust was voor het oog: de winterweg met de lange colonnes vrachtauto's en paardekarren, de huisjes der blokposten, de bewoonde nederzettingen, de stapels en reeksen buizen, het drukke leven en werken van duizenden mensen. Hier was niets van dien aard. Er liep slechts een tra door de tajga, en hier en daar waren er kentekenen, die verrieden, dat er een poging gedaan was een autoweg aan te leggen. Behalve enige haastig opgetrokken pakhuizen, die intussen leeg stonden, bevonden er zich generlei gebouwen. Men had blijkbaar nog geen begin gemaakt met het vervoer van levensmiddelen, buizen, bouwmaterialen en bedrijfsinstallaties van de kust naar het binnenland.

— De sector is een uitgestorven woestijn, — zei Batmanof verontwaardigd en verontrust. — Waar zijn de mensen, die wij hierheen gezonden hebben?

Enkele kilometers van de kust veranderde het aanzien van het traject enigszins. Men ontwaarde een verwaarloosde en voor vrachtwagens haast onberijdbare winterweg. Nu verschenen er

vaker opslagplaatsen, soms ook woonbarakken. Hier en daar ontmoette men kleine groepen mensen, die traag en zonder animo de weg aan het schoonmaken waren. Op de weg stonden ingesneeuwde camions, zowel beladen als leeg; er lagen ook buizen, soms op stapels, maar meestal wanordelijk neergesmeten.

Batmanof beval de sleden te verlaten en de rest van de afstand tot de kust te voet af te leggen, opdat men elke kleinigheid zou opmerken en bekijken. Alleen Topolef bleef onder drie bontjassen in de slede liggen. Tanja liep op haar ski's nu eens een eind links, dan weer rechts van de weg, om het terrein te verkennen, waar haar telefoonbrigades binnenkort de leiding moesten aanleggen. Batmanof en alle anderen gingen pakhuizen en barakken binnen, telden de buizen en stelden de mensen, die zij ontmoetten, allerlei vragen. Zij bleven bij elke vrachtwagen, die op de weg was achtergelaten, staan; Filimonof inspecteerde hem, schreef het nummer op en noteerde ook, in welke toestand de auto zich bevond.

Een van deze wagens hield het hele gezelschap lange tijd op. Met buizen beladen, stond hij midden op de weg en versperde de doorrit. De chauffeur stond op de laadbak en was met een nors en grimmig gezicht druk bezig de steunijzers los te maken om te trachten, zijn niet te hanteren en loodzware vracht ter plaatse af te laden.

— Je naam? — vroeg Filimonof kortaf. Hij en Alexej waren als eersten op de vrachtwagen toegetreden.

— Smortsjkof, — antwoordde de chauffeur even kortaf, terwijl hij op de grond sprong.

— Smortsjkof? — was Alexej verwonderd.

De ingenieurs keken elkaar aan. Smortsjkof was er dus in geslaagd de kust te bereiken! Had hij zijn auto naar Tsjongr weten te brengen of had hij hem ergens aan de Adoen achtergelaten, de rest van de weg te voet afgelegd en een nieuwe wagen gekregen? Maar het bleef een feit, dat Smortsjkof hier was. Er was hem iets overkomen. Zijn gezicht was vermagerd en was met rossige baardstoppels bedekt, zijn ogen waren ontstoken en lagen diep in hun kassen: hij leek niet meer op de welgemoede, fiere jongeman, die de ingenieurs aan de Start uitgeleide hadden gedaan.

— Wat is er met de wagen aan de hand? — informeerde Filimonof, die de andere vragen tot later uitstelde.

— De motor doet het niet.

— Hebt u getracht te starten en ging het niet? — kwam Batmanof met de anderen naderbij. Hij herkende de chauffeur ook niet.

Smortsjkof keek naar de hem omringende mensen en keerde hun de rug toe:

— Honderd keer heb ik het geprobeerd, maar vergeefs.

— Wat bent u nu van plan te doen? U bevriest nog, arme kerel!

De chauffeur haalde zijn schouders op en antwoordde apathisch:

— Misschien komt er een andere wagen met buizen, dan keer ik daarmee naar kaap Tsjongr terug.

— Waarom laadt u de buizen dan af? — mengde Beridze zich in het gesprek. — U moet ze toch verder transporteren. En dan, wat maakt het uit, of de wagen beladen of leeg is, als hij toch niet verder wil? Geeft u een verklaring voor uw handelwijze!

De chauffeur lachte bitter en antwoordde niet.

Batmanof verzocht Filimonof een poging te doen om de motor op gang te brengen. Filimonof prutste een paar minuten geconcentreerd aan de motor en bracht hem plotseling tot leven. Allen duwden tegen de laadbak en hielpen de wagen van zijn plaats te brengen.

— Wat moet ik nu met u doen? — vroeg Batmanof kwaad aan de chauffeur, toen Filimonof, zonder de vrolijk ronkende motor af te zetten, uit de cabine stapte. — Begrijpt u wat u doet, of niet?

Smortsjkof mompelde onwillig iets over ondegelijke reparaties van de auto's langs het traject.

— U liegt! — viel Filimonof hem bars in de rede. — De wagen is prima in orde, hij is splinternieuw!

— Wat bent u voor een man? Bent u een Rus? — vroeg Batmanof terwijl hij de chauffeur strak aankeek.

— Allicht. Is dat soms niet te zien?

— Op het ogenblik niet. Waar komt u vandaan?

— Ik ben van de wegebouw hierheen overgeplaatst. Ik kom uit Orjol... Waarom vraagt u dat? Hebt u mij soms niet herkend? — zei Smortsjkof geërgerd en uitdagend.

— Hebt u nog familie in Orjol?

— Mijn ouders zijn daar gebleven. Ik weet trouwens niet, waar zij nu zijn. Ik weet nu helemaal niets!

— Men moest u eens aan uw ouders laten zien. Die zouden trots op u zijn, hoe u hier uw best doet!... Wij zouden uw ouwelui dienen te schrijven over hun lieve zoontje!...

Smortsjkof stond nog altijd met zijn rug naar de reizigers toegekeerd. In het slobberende gewatteerde jak leek zijn gestalte geknakt.

— Waarom zwijgt u? — vroeg Batmanof kwaad.

— U bent toch geen klein jochie meer? Wat wilt u van mij?

— De chauffeur keek Batmanof in het gelaat. — Ik span mij niet in, dat is zo. Het heeft geen zin meer zich nog in te spannen! Goed, ik zal nog een stuk of tien buizen van de ene plaats naar de andere slepen. Wie heeft die buizen nodig? Het is toch allemaal komedie hier!

— Begrijp jij die vreemde snuiter? — vroeg Batmanof aan Filimonof.

— Nee! Wat bedoelt u, drukt u zich duidelijker uit. Waar dient die kletspraat toe? Waarom bent u zo ontmoedigd?

— Zegt u mij liever, wat er aan de hand is! — riep hij met trillende stem uit. Hij rukte de muts van zijn hoofd en streek wild met zijn hand door zijn verwarde haar. — Ik vervoer hier buizen, en vraag mij af, waarheen ik ze vervoer, en voor wie. Ik kan mijzelf wel vermoorden wegens mijn domheid! . . . Waartoe hebt u mij hierheen gezonden, kameraden chefs? Ik verbeeldde mij, dat ik een belangrijke opdracht uitvoerde! Herinnert u zich, kameraad Filimonof, hoe u mij uitgeleide gedaan hebt? En ik heb de wagen honderden kilometers gereden, zonder mijn krachten te sparen. Hebt u van de Adoen af een weg gezien? Er is er helemaal geen! Maar toch heb ik de wagen naar de kust gekregen, ik heb hem op mijn eigen schouders gedragen, kan men wel zeggen. En ik heb de lading op de plaats van bestemming afgeleverd. . . . Waartoe? Zegt mij, waartoe?

— Omdat het nodig was, kameraad Smortsjkof. En voor het feit, dat jij de wagen naar de kust hebt gebracht, zeg ik je hartelijk dank. — antwoordde Batmanof kalmer; hij was gaan tutoyeren. Nu had hij de chauffeur herkend en begon iets te begrijpen van zijn onsamenhangende woorden. — Maar ik kan je geen dank zeggen voor het feit, dat jij hier in de sector een misselijke hysterica geworden bent!

Smortsjkof keek de directeur van het bouwbedrijf verwonderd aan.

— Wat zijn jullie voor mensen, ik snap het niet! Willen jullie werkelijk nog altijd die olieleiding aanleggen? Ze zeggen, dat de Duitsers Moskou hebben veroverd. En de Japanners kunnen elke dag binnenvallen. Voor wie zouden wij ons inspannen? Zegt u liever, wat wij moeten doen en waar wij naar toe moeten om met de Japanners te knokken!

— Je bent gek geworden, vent! — riep Karpof uit.

— Lieve hemel! — zuchtte Liebermann.

— Wie heeft jou wijsgemaakt, dat de Duitse troepen Moskou bezet hebben? — vroeg Batmanof, terwijl hij Smortsjof medelijdend aankeek. — En hoe kon jij dat geloven!

Rogof stortte zich met zijn volle gewicht op de chauffeur.

— Ach, jij. . . . Ben jij een mens? Een schaapskop ben je,

Smortsjkof! „Moskou bezet! Moskou bezet!” Hoe kun je het over je lippen krijgen! Op het traject hebben alle chauffeurs het over jou, en jij hebt het bijltje er bij neergelegd. . . . En nog wel een Rus. Als je eigen moeder je op het ogenblik hoorde, zou zij je niet als zoon erkennen!

Het was, of Smortsjkof Rogof elk ogenblik tegen de grond zou slaan. Maar zijn ongeschoren gezicht klaarde op en hij liet zijn blik over allen glijden. Hij glimlachte verlegen.

— Is het waar, wat hij zegt? Dus Moskou is in onze handen? Kameraden!. . . . Nou, zegt op! Wij horen hier geen enkel goed woord, wij worden er gek van! — Smortsjkofs stem trilde en sloeg over.

— Ja, het is waar, beste vriend! De Duitsers zijn bij Moskou verslagen. Het Rode Leger drijft hen op de vlucht, — zei Beridze.

— Dat is de beste tijding, die u kon brengen! De allerbeste tijding! — mompelde Smortsjkof. Hij bezon zich plotseling en rende naar de vrachtwagen; onder het lopen zette hij zijn muts op en deed zijn wanten aan. Zijn hele uiterlijk was met één slag veranderd. Zijn bewegingen waren snel en vastbesloten geworden.

— Laad de buizen af en rijd naar de kaap terug. Zoek mij op de post op, wij moeten nog eens praten! Zo gemakkelijk kom je met die paniek van mij niet af! — riep Batmanof hem na.

Smortsjkof glimlachte hem uit zijn cabine toe.

— Accoord, kameraad Batmanof, ik ga met alles accoord! Met elke uitbrander en met elke straf. Ik zal mij weten te rechtvaardigen; jij zult mij nog dankbaar zijn! — riep hij luidkeels om het geluid van de motor te overstemmen. — Nu hoef je mij niet meer aan te sporen, alles is duidelijk!

De wagen kwam zwaar in beweging en reed toen gelijkmatig over de weg. Batmanof keek hem na.

— Het ziet er slecht uit aan de zeeëngte, Wasili Maximowitsj, — zei Alexej ongerust.

— Ja, ik zie het. Enfin, nu zijn wij hier.

Zij waren nog geen kilometer verder gelopen, toen hun uit de richting van de kust een personenauto tegemoet kwam snellen. De chef van de post Merzljakof en het hoofd van de technische werkzaamheden ingenieur Kotljarefski, die van de komst van de vertegenwoordigers van het hoofdkantoor op de hoogte waren gesteld, kwamen hun opwachting maken. Kotljarefski, een lang en mager man met een klein gezicht, waarop de hoornen bril buitenmatig groot scheen, hield een map en een rol constructietekeningen in de handen.

— Bent u van plan hier in de koude verslag uit te brengen?

— vroeg Batmanof onwelwillend, terwijl hij een blik op de man wierp en langs hem heen liep.

De gedrongen Merzljakof, met van koude purperrode wangen in zijn brede gezicht, paste zijn tred aan Batmanofs grote stappen aan en berichtte haastig, dat er tien dagen lang een sneeuwstorm in de sector gewoed had, die kolossale sneeuwhoppen had opgeworpen, en dat pas nu alles weer geleidelijk begon op te leven.

— Waar is Pankof? — viel de directeur hem in de rede.

— Dat is een vervelende geschiedenis met hem, hij is verdwenen. . . . Volkomen zoek, — antwoordde Merzljakof bereidwillig en enigszins schuld bewust.

— Hoe zo, volkomen zoek? — bleef Batmanof als door de bliksem getroffen staan. — Wat bedoelt u?

— Hij is weg, kameraad directeur. Hij kwam tegen de nacht op de post aan. Hij was erg ontstemd en voer dadelijk tegen mij uit. . . . Onderweg had hij iemand ontmoet. . . . van de baai Oemi — wij hebben daar vijftig man en een depot, tijdens de navigatieperiode hebben daar drie stoomschepen bouwmaterialen gelost. . . .

— Wat heeft dat met Pankof te maken? Wat kletst u daar! . . .

— De man, die Pankof had ontmoet, heeft hem de gruwelijkste verhalen gedaan. Dat de mensen van honger sterven. Pankof besloot er onmiddellijk heen te gaan. Ik zei: er is geen weg, u moet wachten, op het depot is alles in orde. Hij dacht er anders over. De volgende ochtend pakte hij zijn ski's, en sindsdien hebben wij hem niet meer gezien.

— Waarom hebt u hem laten gaan?

— Hoe kon ik hem tegenhouden! Hij kwam als inspecteur, als controleur van het hoofdkantoor. . . . Ik heb hem gewaarschuwd. . . .

— Waarom hebt u geen opsporingsexpeditie uitgezonden? — Batmanof stiet deze woorden als het ware mechanisch uit. Hij begreep, dat men Pankof met vragen niet helpen kon.

— Natuurlijk hebben wij gezocht! We hebben heel ijverig gezocht, maar hem niet gevonden. Het is hier overal zo'n woestenij!

Merzljakof begon weer over de sneeuwstorm te praten, vervolgens over de moeilijkheden van het klimaat en over het isolement van de sector.

— Als u persé buiten in de vorst wilt praten, vertelt u dan concreet, wat er in uw sector gebeurt, — siste Batmanof tussen zijn tanden.

Zijn hart kromp samen van verdriet en medelijden. Pankof,

sterk en zelfverzekerd, stond hem voor de geest. Wasili Maximowitsj dacht aan Genka — had die prachtjongen nu werkelijk zijn vader verloren? Hij keek naar Tanja en wendde zijn blik snel weer af: geschokt door het bericht, beet het meisje, met pijnlijk vertrokken gezicht op haar lippen.

Merzljakof begon over de aangelegenheden van de sector te spreken. Batmanof onderbrak zijn verslag voortdurend, iets, wat anders zelden voorkwam. De achter hen lopende ingenieurs glimlachten slechts bij het horen van zijn scherpe antwoorden.

— Hoe staat het met de ijsweg? Een fiasco?

— Ik beken, kameraad directeur, dat wij hier iets verzuimd hebben, — gaf Merzljakof onderdanig toe.

— Hoeveel buizen zijn er in uw sector en waar zijn deze opgeslagen? Wat is er voor het transport naar het eiland voorbereid? Aan welke materialen hebt u gebrek? — regende het vragen van Batmanof.

— Hoe groot is de voorraad levensmiddelen in de pakhuizen en de ravitailleringssposten? — vroeg Liebermann op zijn beurt.

— Een seconde, ik zal het u dadelijk vertellen, ik heb alles opgeschreven, — knikte Merzljakof bereidwillig en knoopte zijn bontjekker los.

— Niet nodig, u vat nog kou. Zulke dingen moet u in uw hersens griffen en uit uw hoofd weten. Hoeveel vrachtwagens zijn er bij u voor het buizentransport ingezet?

— Hoeveel vrachtwagens zijn er bij ons voor het buizentransport ingezet? — gaf Merzljakof de vraag aan de achter hem lopende Kotljarefski door. — De techniek is zijn afdeling; kameraad directeur, daar mee bemoei ik mij niet.

— Helemaal verkeerd! — zei Batmanof. — Voor zich-niet-bemoeien krijgt men bij ons geen beloning. Antwoord u dus, maar laat uw dossier dicht! — keek hij over zijn schouder naar Kotljarefski.

Deze snoot zijn neus in een gekreukelde zakdoek en rapporterde met een stem, die hees van de koude was:

— Zeven vrachtwagens functionneren zonder haperen, twintig zijn er onderweg blijven steken, de weg is nog in erbarmelijke toestand, en de auto's functionneren slecht als gevolg van de strenge winter. Dan hebben wij nog wagens, die in reparatie moeten; die vallen voorlopig dus uit.

— Vertel eens, Merzljakof, functionneren de chauffeurs ook slecht als gevolg van de strenge winter? — vroeg Beridze van achteren.

— Dat gaat wel, — antwoorde Merzljakof, die omkeek naar de hoofdingenieur.

Op de weg kwam een vrachtwagen aanronken. Dat was

Smortsjkof, die de buizen afgeladen had en nu naar de post terugkeerde. Hij wilde om de wandelaars heen rijden, maar Batmanof gaf hem een wenk te stoppen.

— Hoe is de weg, kameraad Smortsjkof? — vroeg hij.

— Ik ben er door gekomen. Hier en daar liggen er sneeuw-
hopen, maar ik ben nu eenmaal specialist voor alle soorten
wegen!... Op één plaats hielpen de mensen, zij maakten de
weg sneeuwvrij. Zij verbaasden zich over mij „Ben jij nog
steeds buizen aan het vervoeren?” Ik heb hun het verheugende
nieuws verteld, dat stak de jongens dadelijk een hart onder de
riem!... De weg moet begaanbaar gemaakt worden. Ik kom met
buizen ook niet verder dan tot de vijftiende kilometer.

— Hoe is de wagen? Ze zeggen, dat de auto's door de strenge
vorst slecht functioneren. Is dat zo? — vroeg Beridze
belangstellend.

— De wagen? — De chauffeur streelde lachend de warme
motorkap. — Wij hebben goede wagens, daar valt niets van te
zeggen!

Batmanof wierp een grimmige blik op Merzljakof.

— Jullie rijden allemaal naar de post, — wendde hij zich tot
Beridze. — En neemt hem — hij maakte met zijn hoofd een
gebaar in de richting van de niezende Kotljarefski — ook mee.
Hij steekt mij hier nog aan met zijn verkoudheid. Brengt To-
pof dadelijk in een warme kamer onder, opdat hij na zo'n
lange reis niet ziek wordt.

— En u, Wasili Maximowitsj?

— Ik wil met Merzljakof gaan lopen. Het komt mij voor, dat
hij lange tijd niet op zijn traject gewandeld heeft.

Onder rumoer stapten de vertegenwoordigers van het hoofd-
kantoor in de personenauto en op Smortsjkofs vrachtwagen
en reden weg. Batmanof en Merzljakof liepen hen door de rulle
sneeuw achterna. De directeur van het bouwobject keek zijn
metgezel onvriendelijk aan.

— Men heeft mij in Nowinsk verteld, dat u, Merzljakof, een
gevaarlijk man bent.

— Wat moet ik u daarop antwoorden, kameraad directeur?
— zei Merzljakof onthutst. — Er zijn spotvogels onder ons. Zij
zijn bang het iemand in zijn gezicht te zeggen, maar achter zijn
rug kletsen zij de dolste dingen.

— Kent u Gretsjkin? Hij is beslist niet bang iemand zijn
mening in zijn gezicht te zeggen.

— Gretsjkin heb ik een paar maal ontmoet, maar ik weet niet
goed, wat ik van hem denken moet. Hij is mij ook niet bevallen.
Hij is erg arrogant. Maar ik ken hem slechts heel oppervlakkig.

— Daar staat tegenover, dat hij u kent! Hij heeft mij een

spreekwoord gezegd: „Hoed u voor een bok van voren, voor een ezel van achteren, en voor Merzljakof aan alle kanten”.... En ik begin mij al voor u te hoeden, Merzljakof. Welke verrassingen staan mij in uw sector nog te wachten? — Batmanof wachtte op antwoord, maar Merzljakof zweeg. — Rondom heerst een chaos. De mensen zijn in verwarring. De zotste panische geruchten en stemmingen! Pankof verdwenen! — accentueerde Batmanof. — Ik heb nog niet gezien, hoe de toestand aan de zeeëngte is, maar ik ben te voet bijna door uw hele traject gekomen. Het is één woestenij. Vrachtwagens en tractoren staan stil, hoewel wij honderdmaal geschreven en Kotljarefski bij zijn vertrek uit het hoofdkantoor ingeprent hebben: buizen, levensmiddelen en bouwmaterialen vervoeren! Vervoeren en vervoeren, zolang het winter is! Wanneer de lente aanbreekt, is het te laat: dan dooit de winterweg en een zomerweg schud je zo maar niet uit je mouw!... Ik ben er van overtuigd, dat u ook geen voorbereidingen voor de verhuizing naar het eiland gemaakt hebt. Ik ben er van overtuigd, dat Kotljarefski geen vinger uitgestoken heeft om een begin te maken met de werkzaamheden aan de zeestraat. Dat is toch een bedreiging voor het hele bouwbedrijf!... Wat is er bij u gebeurd, waaraan is dit verval toe te schrijven? Nergens op het hele traject vind je iets dergelijks! Ik had geen uitstekende toestand verwacht, maar toch ook geen verval. Zijn de voorwaarden op uw post slechter dan elders? Neen! Wij hebben veel mensen gezonden, al het nodige aangevoerd, de post is niet verplaatst En toch is er juist bij u een hiaat!...

Beangstigd door de ernstige beschuldigingen van zijn superieur en de toon, waarop deze geuit waren, begon Merzljakof zich haastig te rechtvaardigen:

— Het is moeilijk, kameraad directeur. Nog nooit had ik het zo moeilijk. De militaire situatie doet zich gelden, de mensen wankelen. De ongewenste stemmingen zijn het gevolg van het feit, dat wij van de wereld afgesloten zijn. Wij hebben geen telefoonverbinding, wij horen niet eens de radio, die is defect. En de levensvoorwaarden zijn niet rooskleurig. Hoe kan men hier ook een goed leven waarborgen? Daardoor vordert ook het werk slecht... Ik begrijp, dat de transportwerkzaamheden nu de hoofdzaak zijn. Ik ben heus niet op mijn hoofd gevallen. Op het hoofdkantoor, nog vóór uw komst uit Moskou, droeg men mij op, toen ik hierheen overgeplaatst werd: „ De chauffeurs en tractoristen op de eerste plaats! Draagt u zorg voor behoorlijke levensvoorwaarden voor hen, geneert u zich niet hun een hand te geven, hen bij hun voor- en vadersnaam aan te spreken en naast hen aan het stuur te zitten...”

— U hebt hun dus vergeefs een hand gegeven, vergeefs naast hen aan het stuur gezeten? Heeft het niet geholpen? — vroeg Batmanof met een boze glimlach.

— Het heeft niet geholpen, — gaf Merzljakof terneergeslagen toe.

— De beste mensen hebben wij u gezonden! Ziatjkof, Gontsjaroek.... Oemara Mahomed.... Kent u hem?

— Of ik hem ken! Een schandaalmaker! Niets bevalt hem, alles wil hij anders hebben!... U zegt, dat u veel mensen gestuurd hebt. Dat is zo. Maar toch kan men op geen van hen staat maken, — begon Merzljakof weer te jammeren en te klagen.

Batmanof brak zijn woordenstroom af.

— Houd liever uw mond! Ik ken u pas een half uur en u hangt mij nu al stierlijk de keel uit! Ik geloof, dat uw hele Russische woordenschat slechts uit misselijke woorden bestaat!...

Aan de koude, vale hemel kropen melancholieke flarden geelomrande grauwe wolken. De vroege winteravond brak aan. Rondom lag grauwe sneeuw zonder afwisseling. Al het levende verloor zich hier, op de standplaats van het toekomstige pompstation, in deze grauwe kleur.

Het bouwterrein had de vorm van een vierkant, dat aan de ene kant door de in het ijs van de zeeëngte uitspringende kaap Tsjongr, aan de andere kant door een golvende keten van lage bergtoppen begrensd werd. Men moest aandachtig kijken, om hier sporen van menselijke actie te ontdekken: een paar tegen de heuvels aanleunende lage barakken, twee of drie losstaande huisjes, een zeer kleine opslagplaats op de kaap zelf, mensen, die in de zwarte groeven midden op het bouwterrein of op het ijs aan het werk waren. Hier en daar kronkelden met scheppen uitgegraven of met de voeten uitgetreden weggetjes door de sneeuwhoppen. Boven dit alles galmde een ononderbroken dreunen, alsof iemand met tientallen hamertjes op een enorme koperen gong sloeg.

Met sombere gezichten keken Beridze en Alexej naar het troosteloze tafereel van de belangrijkste sector van het bouwbedrijf. Ook Kotljarefski was bij hen. Rogof, Liebermann en Karpof waren dadelijk naar de nederzetting gegaan, zoals de rij van nauwelijks zichtbare gebouwen aan de voet van de heuvels genoemd werd. Filimonof had zich naar de chauffeurs op de kaap begeven. Topolef en Tanja waren in het huisje van Kotljarefski ondergebracht.

— Laat de vruchten van uw arbeid zien, scheidt u daarmee op, — zei Beridze verdrotten tot de ingenieur.

Zij liepen naar het midden van het bouwterrein, waar bouwgroeven voor de fundamenteën van het dieselpompstation werden uitgegraven. Arbeiders met gewatteerde jakken aan braken met breekijzers en houwelen de keiharde grond open. Verscheiden mannen voerden paarsgewijze met kruiwagens de aarde weg. Op de bodem van de groeve brandden twee vuren, waaraan een stuk of dertig arbeiders zich stonden te warmen.

— Wat stelt dit hier voor? — vroeg Beridze Kotljarefski.

— Bouwgroeven.

— Dat het bouwgroeven zijn, hoeft u mij verdorie niet te vertellen! — stoot Beridze op. — Waarom wordt er hier op zo'n barbaarse manier gewerkt? Waarom blaast u de grond niet eerst met dynamiet op?

— Dat waren wij ook van plan. Maar wij hebben instructies gekregen, de springstof voor het graven van de geul door de zeeëngte te sparen.

— Kunt u niet denken? Sparen, dat wil toch niet zeggen, dat men helemaal niets mag uitgeven? U had de voor de explosies benodigde hoeveelheid moeten reserveren.

— Laten wij aannemen, dat u de dynamiet gespaard hebt, — merkte Kofsjoef op. — Maar kunt u de grond dan niet met vuren ontdoeien? Niet twee armzalige vuren aansteken, maar, laten wij zeggen, honderd. Hebt u ook hout gespaard?

— Stel u voor, wij hebben geen hout. Wij hebben geen wagens om het te vervoeren.

— Waar zijn dan de vrachtauto's?

— Zoals u gezien hebt, zijn zij bijna allemaal buiten dienst. De wagens, die in tact zijn, transportereren buizen.

— En de paarden?

— Die heb ik hier niet meer aangetroffen. Er was geen hooi en voer in voorraad; een deel van de paarden is geslacht, de anderen zijn gecrepeerd.

— En de tractoren?

Kotljarefski snoot voortdurend zijn neus. Beridze keek hem met van toorn fonkelende ogen aan. Alexej, die een uitbarsting van woede bij zijn vriend wilde voorkomen, trok hem aan de mouw van zijn bontjeker:

— Laten wij de inspectie voortzetten.

— Wat valt er hier te inspecteren? — zei Beridze razend. — Verderop worden bouwgroeven voor de reservoirs gegraven, ook al met de hand. Tienduizenden kubieke meters met de hand! Is het niet zo?

Kotljarefski knikte bevestigend.

— Een het vastklinken der metalen reservoirs geschiedt ook met de hand! Toen ik dat gedreun hoorde, begreep ik dadelijk,

dat hier alles gedaan werd als in de tijd van Peter de Grote — met de hand! Wie heeft u het ingenieursdiploma uitgereikt? — schreeuwde Beridze buiten zichzelf.

Dichter bij de kust waren drie reusachtige ronde kuilen van een meter diepte gegraven. Mensen woelden met houwelen de grond om; in de invallende schemering waren slechts hun bontmutsen boven de kuilen te zien. Niet ver hier vandaan lag op de grond een grote ijzeren ring, waaraan één segment ontbrak. Twee paar klinkers bewerkten een stuk plaatijzer. Een hulp-arbeider, die bij een veldsmid stond, hield een klinknagel in het vuur.

Beridze schudde ontsteld het hoofd. Hij wilde Alexej iets zeggen, maar zijn stem ging in het gedreun verloren. De hoofd-ingenieur wenkte met zijn hand, Alexej trad op de arbeiders toe, pakte een van hen bij de schouder en beval het werk te staken. Het gedreun, dat plotseling verstomd was, klonk in de oren na.

— Houden jullie je al lang hiermee bezig? — vroeg Alexej.

— Al een hele tijd!

— Wat voor opdracht is jullie gegeven?

— Geeneen, — grinnikte de klinker met een blik op zijn kameraden. — Wij kunnen werken en wij kunnen het laten, dat maakt niets geen verschil. Wij klinken voor ons genoeg, uit verveling. Wij hebben de chefs gevraagd, of wij mochten klinken. Gaat je gang! En zo hameren wij en warmen ons.

— Als jullie eenmaal aan het klinken zijn, doet het dan liever pneumatisch, Dat is leuker dan met de hand. Of hebben jullie geen machines?

— Dat wel, maar hier wordt alles met de hand gedaan. Er is bijna geen electriciteit. De verplaatsbare centrale is zwak en werkt maar nauwelijks.

— Men moest ons een elektrische centrale bouwen, — bromde Kotljarefski.

— Bent u misschien gekomen om de arbeidsnormen vast te stellen en de arbeidsprestaties te controleren? — vroeg een klinker aan Kofsjof. De arbeiders lachten triest. — Er valt hier niets te controleren, men ziet bij het eerste gezicht, wat er aan de hand is.

— Inderdaad, — bevestigde Alexej. — Scheidt er voor vandaag maar mee uit. Gaat maar uitrusten, in een half uur is het donker.

— Wij hameren liever, — protesteerde de klinker, en opnieuw galmde het gedreun van de hamers over het bouwterrein.

De vorst werd strenger en voelbaarder. Kotljarefski was

reeds geheel verkleumd. Alexej wreef zijn wangen, en trap-
pelde met zijn benen, die in viltlaarzen gestoken waren, en ver-
wonderde zich over het uithoudingsvermogen van Beridze, die
absoluut geen last van de koude scheen te hebben, hoewel zijn
baard stijf stond van het ijs. Wegzakkend in de sneeuwhopen,
liepen de ingenieurs naar de kust. Beridze zweeg somber. Kof-
sjof vroeg Kotljarefski:

— Hoe is dit alles bij u gekomen? U houdt u bezig met toe-
vallige werkzaamheden, zonder plan, hebt alle doelstellingen
van de hoofdingenieur terzijde gelegd. De mensen gaan op in
kleinigheden in plaats van zich op de hoofdzaak te concen-
treren. Waarom legt u geen autoweg naar het eiland aan? Waar
zijn uw voorbereidingen voor de werkzaamheden aan de zee-
engte? Hebt u het laatste bevel van zeven November
ontvangen?

— Van zeven November? Nee, dat heb ik niet gekregen, —
mompelde Kotljarefski.

— U hebt mij bedrogen! — stoof Beridze op. — Ik heb u
immers hier aanbevolen, ik had mijn hoop en vertrouwen op u
gevestigd!

— Hoe kan men werken, wanneer de mensen vertwijfeld
zijn! — zei Kotljarefski, nu ook met stemverheffing. — Ik wist
zelf niet, wat mij te doen stond, toen het gerucht over de val
van Moskou zich verbreidde. . . . Waartoe hebben wij de weg
naar het eiland nodig, als de Japanners hem straks inpikken!
Waarom zijn wij in het algemeen hier, voor wie doen wij ons
best?

Aan het andere einde van het bouwterrein leidde Merzljakof
Batmanof naar een nieuw huisje met pas geschaafde wit glan-
zende balken. Het stond een eind van de barakken af, aan de
helling van een heuvel.

— Rust wat uit en verwarm u, kameraad directeur. Thuis
is het Godzijdank warm en rustig.

— Wie woont hier?

— Ik. Wij hebben voor Kotljarefski en de hoofdboekhouder
net zo'n huisje gebouwd.

— Het is er warm, zegt u? U hebt dus geen last van de koude
hier? — vroeg Batmanof.

— Ja, het is er warm, — antwoordde Merzljakof met een
zucht van opluchting. — Hier aan de kust waait het eeuwig, de
wind blaast alle warmte er uit. Alleen vandaag is het, ter ere
van uw komst, juist windstil. . . . Wegens de koude moet men
dag en nacht stoken.

— Dat kost vermoedelijk veel hout, nietwaar?